STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 11689

MAYN HEYM

Jechiel Lerer

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מיין דאַנק — די פריינט י. ג. און ש. שלאָסבערג

יחיאל לערער

מיין היים

2-טע אויפלאַגע

פאַרלאַג „ליטעראַרישע בלעטער"

וואַרשע 1938

מיט דער מיטהילף פון יידישן פען-קלוב אין וואַרשע

Printed in Poland

I. Lerer — Majn Hajm

Wyd. „LITERARISZE BLETER"
Warszawa, Grzybowska 24

Druk. „Grafia" Nowolipki 7.

מיין היים

דורך נאַכט צום באַגין

„נאַקעט ווי אָדם"? — נישט גוט געזאָגט.
יענער האָט גאָרנישט און אַלץ דאָך פאַרמאָגט:
א גלויבן, א גאָט און פרייד פון א קינד,
און שרעק פון א קינד און מורא פאַר זינד.
נאַקעט בין איך, נאַקעט אויף א וואָר
אין טויזנט נײַנהונדערט זיבנאונדרײַסיקסטן יאָר.

כ׳בין די מדבר אַליין, איר זאָמד דאָס פאַרברענטע,
א שול א פאַרשוועכטע פון שונאים געשענדטע,
א שוואַלבן־נעסט הארבסט־צײַט, ווען ס׳פאַלן די בלעטער,
א חורבה — א זכר נאָך געשטאָרבענע געטער,
א ביידל אין סאָד אונטער ווינטער־שניי בלייכן —
און נאַקעטער נאָך ווי די אַלע פאַרגלייכן.

אויך מײַן עבר, דעם גאָלדענעם, האָט צײַט שוין פאַרווישט;
דאָך אַנומלט, ווען כ׳האָב זײַנע בלעטלעך געמישט,
און אין שעהן זיך דערמאָנט, אין מינוטן פאַרגאַנגענע,
ווי שטערנדלעך בלויע, אין נאַכט־רוים צעהאַנגענע,
ווי שוואַלבן פוכיקע, איבער טײַך־פלאַך געפלויגן —
האָבן טרערן, ווי פונקן, געברענט אין די אויגן.
א גאָט, ווען זיי וואָלטן געפלאָסן ווי קוואַלן!
דאָך האָבן זיי פאַרגליט און אַראָפּ נישט געפאַלן...

מיינע עלטערן וווינען אין שטעטעלע, אין קליינעם.
זיי שעצן ביז היינט נאָך זייער יחוס דעם שיינעם,
און שבת פאַרנאַכט, אין זיידנס געהילט,
זיצט, היינט נאָך, די מאַמע קינדיש צעשפּילט
און דערציילט פאַר די שכנות די גרויסקייט פון זיידן,
פון הייליקן וואָרקער, דעם בעל־הבית פון גן־עדן.

דער טאַטע איז נאָר־וואָס פון „שטיבל" געקומען,
האָבן זיך די שכנות אין א זייט פאַרנומען,
אין הויז דעם אַדורכגאַנג צו מאַכן אים פריי,
ווייל ער גייט נישט אַדורך צווישן ווייבער צוויי;
און ווען אויך אַפילו עס זיצט מיט דער מאַמען
דאָס שוועסטערל בלויז אין פאַדערהויז צוזאַמען,
ביידע קענגאיבער און מ'זעט, אז ער גייט,
רוקט זיך דאָס שוועסטערל גיך אין דער זייט
און לאָזט אים אַדורך. ווייל אַזוי איז דער דין,
און קיין קשיות צו פרעגן האָט נישט קיין זין.

איז דער טאַטע נאָר־וואָס פון שטיבל געקומען,
די שוועל קוים אריבער — און שוין הערט זיך א ברומען
באַלד אויפגיין פון דאָרט, ווי א טייכל וואָלט פליסן,
ווי עמעצער וואָלט זיין הארץ פאַרגיסן,
פאַר דעם, וואָס מען זעט נישט און דאָך איז ער דאָ
אין דער שבת'דיק־שטילער, בין־השמשותדיקער שעה.

די מאַמע זיצט ווייטער אין הויז מיט די שכנות,
זיכער — דער טאַטע וועט נישט האָבן קיין טענות,
קיין פּיצל תרעומות, ווייל געגרייט איז שוין אַלץ:
חלה'לעך צוויי, א מעסטעלע זאַלץ,
דאָס האַנטעך, פאַרוואָרפן איבער דער שטול,

א מיסקעלע אן ערדינס מיט זויער־מילך פול,
א שיסל צום וואשן, א קופערנע קוואָרט —
נו, קאָן מען זיך פאַרגינענען צו רעדן א וואָרט
צו די שכנות די גוטע, וואָס שלינגען די ווערטער,
און רוען פאַרשטומט, געשמידט צו די ערטער,
גרייט אַזוי זיצן ביז מאָרגן און הערן —
ווייל יעדער זיין משא וויל אָפּוואַרפן גערן,
דעם פּרעס פון געמיט, פאַרנאָגלט, פאַררייפט,
די צרות פון קינדער, דעם דלות, וואָס פייפט,
און וויל, כאָטש א רגע, אין הימל זיין.
בפרט, אַז די מאַמע דערציילט אזוי שיין,
לאַנגזאַם, שטיל און בנעימות אזוי —
ס'דאַכט זיך א רגע, אז א טראָפּעלע טוי
איז דאָס בלייערנע לעבן — לייכט און קלאָר —
און לאַנגע, גוטע גליקלעכע יאָר,
נחת פון קינדער, עשירות און רו
ווינטשן די שכנות און שמייכלען איר צו.

און ווען די פלאַמען פון שקיעה גייען בּיסלעכווייז איין,
און מיין טאַטע גייט צוריק אין „שטיבל" אריין,
מיט עשירות אין האַרץ, מיט כזית אין טאַש,
האַלט ערשט מיין מאַמע ביי דער קופּע מיט אַש
פון א נשרף־א צדיק, וואָס געשטראָפט האָט אים גאָט
און זיין לעצט שטיקל נחלה אָפּברענען געלאָזט.
און דער צדיק האָט אַלץ נישט זינדיקן געוואָלט,
איז דערפאַר אים דאָס אַש געוואָרן צו גאָלד,
אויפן אָרט פון געוויין איז געקומען געזאַנג
און ר'איז גליקלעך געווען זיין לעבן לאַנג.

דערנאָך קומט א מעשה פון איינעם א ייד.

וואָס האָט איבער אַלץ דעם שבת געהיט;
דערנאָך קומט דער הארציקער „גאָט פון אברם“,
ביז יעקב דער שכן, עפנט די קראָם
און נעמט זיך גאָר פּראָסט צו מאָס און צו וואָג —
ציטערט דער שאָטן פון שבתדיקן טאָג
און וואַנדערט — אַן איינזאַמער אורח אויפן וועג,
גייען אויך די שכנות אין די היימען אַוועק,
פאַרבענקטע, פאַרטראַכטע, אינערלעך פאַרטועו,
זיפצנדיק צינדט מען אַ שוועבעלע אָן,
אַ ליכטל פלאַמט אויף, אַ לעמפּל ווערט וואַך
און דאָס קיכל נעמט רעדן אַ היימישע שפּראַך.

און באַלד קומט דער טאַטע פון „שטיבל“ צו גיין,
זינגנדיק לייגט ער דעם שבת־טלית איין
און רופט די מאַמען פון קיכל אריין,
די הבדלה צו הערן, די הבדלה צו האַלטן,
ז׳איז איינע אַליין געבליבן מיטן אַלטן,
ווייל ס׳טעכטערל און ס׳זונדל, די יינגסטע פון די צוויין,
וואָס זענען נאָך נישט אַוועק, זענען ביידע אין פאַריין,
יעדן אָוונט — און טאַטע־מאַמע לאָזט מען אַליין.

עס שווייגט היינט דער טאַטע, געוווינט צו דעם וויי;
ער ווייסט שוין: סיי־ווי־סיי העלפט נישט קיין געשריי,
און אַז איידער מיט שלעכטן, איז גלייכער מיט גיטן.
האָט ער אַ מאָל דאָך נישט אויסגעמיטן
דעם פּאַטש און דעם בייזער. — ביי וואָס איז געבליבן?
ביי גאָרנישט געבליבן! זיינע קינדערלעך זיבן,
וואָס יעדעם באַזונדער איז געוויגן מיט גאָלד,
האָבן אויסגעפירט דאָס, וואָס זיי האָבן געוואָלט,
אַראָפּ פון דעם וועג, צו אַלעמענס וויי,

אוןביידע יינגסטע זיינע טוען אויבעט ווי זיי.

די מאמע לייענט אָפּ פון זיין פנים די פּיין
און קוקט אים פול מיטלייד אין די אויגן אריין,
וואָס שוועבן פאַרגלייזט אין אַן אומגעזען לאַנד.
זי זעט, ווי עס ציטערט דער בעכער אין זיין האַנט,
ווי דער ווײַן לויפט איבער דעם זילבערנעם ראַנד
און קעגן הבדלה־ליכט פינקלט ער, שיינט —
דאַכט זיך דער מאַמען, אַז דער בעכער וויינט,
ווייל ר׳האָט זיך דערמאָנט אין פאַרגאַנגענער פרייד,
ווייל ר׳האָט זיך פאַרבענקט צו דער חתונה־צייט.
פילט־מיט די מאמע זיין בענקשאפטס־פּיין
און וויל אים טרייסטן אין זיין געוויין —
נאָר דערהערט זי פּלוצים, ווי דער טאַטע לאַכט...
— הבדלה — זאָגט ער — האָב איך שוין אָפּגעמאַכט
פון אַ גוטער מינוט און זי שטייט אַלץ און טראַכט!
פון וואָס אַ שטייגער? פון נעכטיקן טאָג?
פאַרדריסט עס די מאַמען און זי גיט אַ זאָג:
— און אַז פאַרטראַכט זיך, איז וואָס? און אַז פון נעכטיקע טעג?
און גיט־צו געלאַסן: גיי נישט אַוועק.
כ׳האָב אויפגעקאָכט וואַסער, ט׳יי שוין פאַרבריט —
און גייט אָפּ פאַרשעמט, פאַרטועט אין געמיט.

דערנאָך קומט צו גיין רב פנחס אהרון מלכס.
שטענדיק ברומט ער, דאָ טרויעריקס, דאָ פריילעכס,
נאָר אַממייסטנס סתם אַזוי, אַ שטייגער ווי אַ בין,
וואָס פלאַטערט אין פרילינג אַהער און אַהין,
איבער קאַרשן צעבליטע, איבער רויטן מאָן,
און ס׳ווערט איר נישט נמאס צו פליען אַזוי שעהן,
הקפות צו מאַכן אַרום און אַרום.

די ליפּן צו זוכן פון דער יינגער בלום,
און צו זינגען דערבײַ, צו זומען און ברומען. —
כאַטש ווי זענען, משטיינס־געזאָגט, רב פּנחסעס בלומען?
סיידן אין הימל דעם ווייטן און ברייטן,
סיידן אויף שטערן, וואָס בליען, ווי קווייטן,
סיידן אין ווייטערע שפּעטערע צייטן;
ווען משיח בן דוד וועט קומען צו רייטן,
אויסלייזן ס'פאָלק פון שאַנד און פון שפּאָט,
און ס'וועט זיך צעבליען דאָס מלכות פון גאָט.

מוז זיין, אַז דאָרט טאָקע שפּראָצן זיינע בלומען,
און רב פּנחס זינגט זי'י פאָרויס דעם הימן.
כאַטש דערווייל, לפי שעה, גייט עס שלעכט אויף דער וועלט,
(אַזוי ווי מיט פאַרעלטערט, אָפּגערופן געלט,
וואָס אַמאָל אַזוי טייער דעם קייסער אליין,
און היינט — כאַטש וואַרף עס אין פייער אריין,)
פילט ער שטענדיק פאָרויס, ווי משיח קומט אָן;
ווי עס פילט דעם באַגין דער רויט־קאַמיקער האָן,
זיין ראָזע צעבליטקייט, זיין גאָלד־געקרוינטע פּראַכט
און זינגט אויס זיין שירה אינמיטן דער נאַכט.

יעדן מוצאי־שבת שוין יאָרן, ווי ער קומט,
גוט וואָך! — זאָגט ער — און ווייטער געברומט.
גוט וואָך! — זאָגט דער טאַטע — ברוך־הבא אַ ייד! —
און הייטערער ווערט זיין טרויעריק געמיט,
לינדער זיין בענקשאַפט צום שבת, וואָס אוועק,
און די טיר געלאָזט פריי פאַר די וואָכעדיקע טעג,
וואָס שטייען אויף דער שוועל, ווי בעטלערס זעקס,
און מאַנען גראָשנס אויף קאַרטאָפל, געבעקס,
וואָס דאַרויף, ווי באַוווסט, דאַרף מען שטאַרק זיך באַמיען —

אוצט וועט דער שבת נאך א ביסל זיך ציען:
ווייל זיצן און שמועסן מיט רב פנחסן א שעה
איז א גרויסע פרייד. און אויב פרייד איז נאך דא!...

זיצט זיך רב פנחס און זינגט זיך אן ווערטער,
און דער טאטע ווייסט, אז זינגענדיק הערט ער,
און הערט, ווי מ'דאַרף: מיט קאפ, מיט מוח,
און אז דאס נישט דערערדטע הערט ער אויך;
דערציילט אים דער טאטע וועגן דעם, וועגן יענעם,
און שמועסנדיק קומט עס צו רייד פון גיהנום,
און דאן פון דעם נגיד... זיין צוזאג אויף הצלחה,
וואס ער האט פון אלטן, זכרונו לברכה,
מיט צענטליקער יארן צוריק נאך געקריגן,
און פון יענער צייט אן געשטיגן און געשטיגן.
און דא בלייבט דער טאטע א רגעלע שטיין:
אוודאי — זאגט ער — נישט אלע קענען זוכה זיין — — — —
און ווידער האקט ער אפ, א ווייל איז שטיל.
„נאר דער רבונו של עולם האט דאך אזוי פיל,
פאר מיר, פאר דיר און פאר אלעמענס וועגן“.
און — שא! ווייל מ'טאר דאך קיין קשיות נישט פרעגן.
און רב פנחס ענטפערט אן ווערטער, אן רייד:
גאטס וועג ווער פארשטייט, גאטס וועג ווער פארשטייט.

דערווייל איז די מאמע אריינגעקומען
א צווייט מאל מיט טיי. זי האט, לויטן ברומען,
רב פנחסעס קול דערקענט, ווי עס שיינט,
און כיבוד געברענגט פאר דעם אלטן פריינט.

זי געדענקט אים פון לאנג, פון עבר דעם וויטן,

פון קינדוווייז כמעט — יענע זעלטענע צייטן,
וואָס באַגלייטן דאָס לעבן, וואָס שווער איז און גראָ,
ווי אַן ערב־באַגין, וואָס איז אייביק בלאָ,
און טראָגט אין זיין בוזעם דעם ראָזן אינדערפרי.
ווי אַ רויז אַ פאַרמאַכטע, פאַרן גאָלדענעם צעבלי,
טראָגט אין איר קנאָספּ דאָס בלומען־קינד אויס,
ביז די צייט ווערט רייף און זי לאָזט עס אַרויס.

מיין מאַמעס יוגנט־טעג זענען לאַנג שוין פאַרגאַנגען,
און זיי זענען אַזאַ שאָד איר! ווי גאָלדענע זאַנגען
אין אַ זומער־באַגינען אויפן ווייצענעם פעלד,
פון ווינטעלע צעפאַליעט, צעזוניקט, צעהעלט —
אַזוי זעט זי זיי היינט. ווי אַ חלום שוועבן.
נאָר דעמאָלט איז עס געווען נישט — חלום, נאָר — לעבן.
אַליין האָט מען אויך געהאַט אַזאַ בלאָנדן קאָפּ האָר,
און אַלץ איז געווען אַזוי דורכזיכטיק, קלאָר,
און נאָך שענער ווי אַ חלום, ווייל ס'איז געווען וואָר.
נאָר היינט איז עס חלום בלויז, ווייל ס'איז מער נישטאָ —
זיצט זי אָפּט אַליין אין דער טונקעלער אָוונט־שעה,
זעט בילדער — שענערע, ווי אין רייכסטן פילעם,
הערט טענער אויפגיין, ווי פּסאַלמען פון תהילים.
הלוואי נאָר זאָל די שכנטע נישט קומען, ווייל זי שטערט;
זי פרעגט באַלד: וואָס מען מאַכט? און, וואָס מען הערט?
און, פאַרוואָס אין דער פינסטער? און, פאַרוואָס פאַרקלערט?
און גאָט ווייסט, וואָס נאָך. און די מאַמע, שולדיק, ווי אַ קינד,
ווערט זיך דאַרפן פאַרענטפערן, ווי געכאַפּט ביי אַ זינד:
זי איז נישט פאַרקלערט... און, אָט־שוין צינדט זי אָן...
און אָננעמען דעם וועלטלעכן, דעם פאַלשן טאָן...

און אין יענער שטוב האָט דער טאַטע צעיובלט זיך אַזוי:
„און גאָט וועט דיר געבן פון די הימלען דעם טוי,
דאָס בעסטע פון דער ערד, אַ סך קאָרן, אַ סך וויין,
פעלקער וועלן דיך דינען און דיינע קנעכט זיין“ —
און די מאַמע, איינזאַם אין דער צווייטער שטוב,
טענהט שטום צום באַשעפער: כ׳וואָלט געגומען פאַר ליב
אַלע דיינע שטראָף, וואָס דו שיקסט מיר מיט די יאָרן,
נאָר דאָס, וואָס די קינדער זענען, נעבעך, זיך צעפאָרן
אין אַלע עקן וועלט, דער אַהין און דער אַהער,
דאָס זעסטו, רבונו של עולם, דריקט אַזוי שווער,
אַז ווען דו זאָלסט אַרויפלייגן דיין גאַנצע וועלט
אויף איין וואָגשאָל און מיין געמיט, נעבעך, וואָס מיך קוועלט,
אויף דער צווייטער וואָגשאָל, וואָלט מיינס איבערגעשוווערט. —

אויך דער טאַטע האָט יובלען דאָרט אויפגעהערט
און וויינט אויס אַ געבעט, איינגעהילט אין טרויער:
גאָט זאָל אים עפענען אַ טויער נאָך אַ טויער,
דערהייבן די וועלט מיט זיין ליכטיקער האַנט —
„די טויערן פון לויטערקייט, די טויערן פון פאַרשטאַנד,
די טויערן פון שיינקייט און פון רחמים די טויערן“ —
אוי, וויפל שלעכטס, וויפל שונאים עס לויערן!
אַזש אַ ציטער גייט אַדורך איבערן לייב פון דער מאַמען:
כ׳זאָל זען נאָך אַ מאָל מיינע קינדער צוזאַמען,
רבונו של עולם! — און זי זיפצט אַזוי שווער,
ביז אַ הייסע, קאַכעדיקע, ברענענדיקע טרער
לייטערט דאָס געמיט ווי באַגינענדיקער טוי;
און אויך דער טאַטע האָט פּלוצים זיך פאַרוואַנדלט אַזוי
און ער גייט שוין איבער דער שטוב צעזינגען און תקיף:
„גאָט האָט דיך אויסגעוויילט, ציטער נישט, יעקוב!“
אַראָפּגעקאָלערט מיט אַ מאָל דעם שטיין דעם שווערן

און פרייד צעפינקלט זיך אין שטוב ווי א שטערן.

איצט האָט די מאַמע זיך צוגרייטן גענומען
די מלוה־מלכה. ווייל עס דאַרפן באַלד קומען
די חסידים אַהער. — דאַרף מען צוגרייטן פאַר זיי
כאָטש הערינג, קראַץ־באַרשט און אַ גריץ. דעם טאַטנס דריי
איז אויסגעפאַלן היינט. ס'איז אָפּגעמאַכט צווישן זיך,
אַז די סעודה פון דוד המלך המשיח
זאָל יעדער חסיד נאָך דער ריי־נאָך געבן. —
סיי־ווי־סײַ גייט עס מיטן קאָפּ־אַראָפּ דאָס לעבן
דאָס יינגע דור — מ־מ־מא! וואָס דאַרף מען דאָ שמועסן?
ס'וויל פון גאַרנישט הערן און פון גאָרנישט וויסן,
ס'איז כמעט אין בית. די יסודות קראַכן,
און אין אַזאַ צייט מ'זאָל קיין חיזוק נישט מאַכן,
איז פאַר זיך אַליין קיין פאַרענטפער נישטאָ.
האָט מען געמאַכט אַ חוק: ערשטנס — אַלע טאָג אַ שעה,
צווישן מנחה און מעריב, אנשטאָט מיט נייעס
צו פאַרפּלוידערן די צייט, זאָל מען לערנען משניות.
דער וואָס קען — מילא, קען ער. און דער, וואָס קען נישט אַליין,
זאָל דער צווייטער אים העלפן און געבן צו פאַרשטיין.
צווייטנס: אַזוי ווי די נויט איז, נעבעך, זייער גרויס,
און ס'זענען דאָ יידן, וואָס, ווען מ'העלפט זיי בלויז
מיט אַ קליינעם גמילת־חסד פון צייט צו צייט,
שטעלט מען זיי אויף די פיס און זיי ווערן לייט,
אויך ווייסט נישט קיינער, וואָס עס וואַרט אויף אים מאָרגן —
זאָל יעדער צאָלן וואָכעס, כדי ס'זאָל קענען באָרגן
דער נויט־באַדערפטיקער ברודער, ווען ס'דרוקט אים די נויט.
און דריטנס: מלוה־מלכה. הערינג, גריץ און ברויט
גיט דער, וואָס די ריי פאַלט אויס צו זיצן ביי זיין טיש,

און ווייטער, אויב איינער וויל מיטברענגען פלייש, אָדער פיש,
איז אדרבא — קאָן ער ברענגען אין דער פּאַטשיילע.
די באַלעבאָסטע מישט אויס די פּאָרציעס און במילא
ווייסט מען נישט, ווער ווייניק האָט געברענגט און ווער אַ סך.
און עס קאָן זיך פאַרלויפן אַט אַזאַ מין זאַך:
דער אָרעמאַן, וואָס ברענגט, נעבעך, אַ מאָגער חלק,
זאָל (איינמאָל כאָטש!) עסן דעם נגידס שטיק ביילעק.
און דער איידעלער נגיד זאָל זיך אָפּסמען די צונג
מיט אַ מאָגער שטיק קאַפּפלייש, צי גאָר אַ שטיק לונג.

אין קוך איז די עלעקטרי ארויפגעדרייט.
דאָס איז אויפגעקומען ביי אונז ערשט די לעצטע צייט
און אין די ערשטע טעג האָט דאָס שטעטל געגאַפט:
ווי די לאָמפּן ברענען דאָס! אָן אַ קנויט! און אָן נאַפט!
און היינט נאָך, אפילו, איז עס אויף אַזוי פיל ניי,
אַז ווען מען גייט צו דער וואַנט־צו און מען גיט דעם דריי,
קוקט מען גלייכצייטיק ארויף צי עס ברענט.
נאָר מען כאַפּט צוריק דעם בליק. ווייל עס ברענט דען?
עס בלענדט!

און מ'האָט דערצו ביז היינט נישט קיין צוטרוי ביי אונז:
ווייס איך? אַ ברענער אין דער וואַנט. ס'עפּעס אַ מין קונץ...
ס'איז נישט דאָס, וואָס אַן אמתע לאָמפּ דאַרף זיין —
און אַ רעכטער מענטש לאָזט עס טאַקע אין שטוב נישט אריין.

אויך די מאַמע וואָלט זיכער זיך באַגאַנגען דעראָן,
נאָר דער טאַטע, דער טאַטע — פון אייביק אָן
אויף אַזעלכע זאַכן קאַרגט ער נישט קיין געלט.
(ר'האָט אויך לעצטנס אַ קוך פון קאַפּליעס געשטעלט)
און כאָטש אויף דער עלטער און ס'איז שלעכט אַזוי איצט,

איז זיין מלבוש ריין און דאָס שטיוועלע געפּוצט.
ס'אַ משפּחה־פּעלער, דאָס מדקדק זיין אויף אַ האָר —
מיין טאַטנס טאַטן, ביי עטלעכע און אַכציק יאָר,
האָב איך אַליין געזען — אַ זאַך קוים צו גלויבן —
אויפן פענסטער זיך שטעלן און וואַשן די שויבן.
ר'האָט געוווינט אויף אַ צווייטן שטאָק, אויף אַ גורן,
זיין ווייב האָט געקרענקט אין די עלטערע יאָרן
און דאַך, וואָסער ריינקייט האָט געפּעכלט דאָרט
און ווי יעדע זאַך איז זיך געשטאַנען אויף איר אָרט.

מיין מאַמע האָט אויף אַזוי פיל די ריינקייט נישט געהיט
און ס'פלעגט טאַקע אויסברעכן אויפן דאָזיקן געביט
אַפּטע מחלוקתן צווישן טאַטן און דער מאַמען.
ווייל כאָטש פרומע אַלעביידע און ביידע שטאַמען
פון רבישע הויפן, פון צוויי גרויסע גוטע־יידן —
נאָר די שיטות פון יענע זענען געווען פאַרשידן:
איינער האָט זיך, דערמאָלט נאָך, מיט גאַפּלען באַניצט,
און דעם צווייטנס אוראייניקלעך האַלטן נאָך איצט,
אַז גאָפּלען איז נישט יידיש, ס'איז חוקות גוי,
און סיי דאָס, און סיי אַלץ, וואָס מען טוט טוט לשם נוי,
איז עולם הזה, אַ בלענדנדיקער חלום.
און גראָד ווי די זיידעס האָבן נישט געלעבט בשלום,
און יעדער האָט געהאַלטן, אַז נאָר ער טוט דאָס גוטע,
אַזוי איז אויך יעדנס באַזונדערע שיטה,
וואָס מיט איר האָט ער גאָט געדינט אויף זיין אייגענעם וועג,
צו מיין טאַטע און מיין מאַמען בירושה אַוועק
און יעדער האָט געטריי און ערלעך זי געדינט.
און ס'פלעגט זיין מחלוקת אויפן דאָזיקן געביט.

די מאַמע, כדי אויסצומיידן אָפּטע קריגעריי,

פלעגט זיך היטן ווי ווייט מעגלעך — עלעהיי
ס'א גזירה אזא פון מלכות ארוים —
איז שטענדיק ריין געווען און ציכטיק אין אונזער הויז.
און אויך איצט איז די קוך אזוי ליכטיק, צעהעלט
און ארומגערוימט. די מאמע האט וואסער צוגעשטעלט,
דעם טאפ אריינגערוקט אין דער פייערקע אריין
דאס געפעס אפצווואשן, ווי עס דארף צו זיין.
ווייל דער טאטע איז אין ריינקייט דערגאנגען אזוי ווייט,
אז ער פלעגט באקוקן דעם טעלער פון דער צווייטער זייט.
און טאמער האט ער א שפרענקעלע דארטן דערזען,
האט ער אפגערוקט דאס עסן און נישט טועם געווען,
האבן מענטשן פרעמדע געמעגט זיצן דערביי —
וואשט זי איצט די טעפ אפ און די טעלער ווי ניי,
אזש זיי בליאנקען און נעמט זיך קארטאפליעס שיילן.

און דערוואשע, אונזער שכנטע, האלט אין דערציילן
פארשידענע בבא־מעשיות, אזוי ווי איר שטייגער:
פון כאיעטן, די אלמנה נאכן נגיד בער אייגער.
שוין איבער די זיבעציק און ווי גוט זי האלט זיך, יינג.
און וואס איז דער חידוש? אז דאס לעבן איז לייכט און גרינג,
ווייל צו אלע ווייבער איז דען אזא ביטערע קלאג,
ווי צו איר? אט זארגט זי שוין אויפן מארגנדיקן טאג,
אבער כאיעטע זארגט נישט. ס'ליגט שטענדיק גרייט.
און שפרינצעלע האט זיך געמאכט א פונק־ניי קלייד,
און ווידער שוין די דירות באניַיט און דערפרישט
און פון חנה גענענדלן רעדט מען דאך נישט. —
די גאנצע שטאט איז תמיד אויף דערוואשעס קאפ.

מיין מאמע שוויַיגט. פון צייט צו צייט גיט א פאל אין טאפ
אן אפגעשיילטע קארטאפל מיט רעש און געברויז.

דאָס שטילע וואַסער גיט אַ שפּרונג פון דער הויט אַרויס
און באַרואיקט זיך באַלד. דעוואַשע טרינקט אָפּ טיי
און נעמט דאָס טיכל. — אַ גוטע וואָך — זאָגט זי — כ'גיי.
און די מאַמע זאָגט נישט: בלייבטס. ס'טוט איר דער קאָפּ שוין וויי
פון די אַלע מעשיות. און צו וואָס דאַרף זי דאָס וויסן?!
אַנשטאָט צו באַרעדן און פון פרעמדע צו שמיעסן,
איז דען נישט גלייבער צו טראַכטן וועגן זיך אַליין?

שטענדיק מוצאי־שבת, ווען פּנחס קומט צו גיין,
דער אַלטער איינגייער אין איר עלטערן־הויז,
שווימען זכרונות פון פאַרגעסנהייט אַרויס
און זאַכן, געשען מיט פערציק יאָר צוריק,
שוועבן־אויף אַזוי קלאָר פאַר מיין מאַמעס בליק,
ווי ערשט נעכטן געשען, נאָר געלייטערטערהייט
און יענע זאָרגן אַפילו דערמאָנט מען מיט פרייד.

פאַר דער חתונה אירער געדענקט זי, ווי היינט,
איז איר טאַטע, זכרונו לברכה און זיין פריינט
פּנחס אהרון מלכס, און פעטערס אַ סך,
געשטאַנען אַרום איר און געבעטן אַ זאַך,
וואָס קלינגט אַזוי פרעמד דעם היינטיקן באַגריף:
מיין מאַמע, דאַרפט איר וויסן, פלעגט שרייבן בריוו
קאַפּהענער אַוועקצושטעלן, וועגן „זאַננע" און „מאַנד" —
טאָ ווי אַזוי האָט זי, נעבעך, באַשטיין געקאָנט
אויפן קאָפּ דעם געגאָלטן אַ קופּקע צו טראָגן?...
די „פּרווינדינעס" אירע, וואָס וואָלטן זאָגן?
האָט זי אַנדערש נישט געוואָלט נאָר אָנטוען אַ שייטל.
האָט איר טאַטע, זכרונו לברכה, דעם בייטל
דעם ברייטן געעפנט, געקלונגען מיט געלט:
זאָל זי אויסביטן אַליין, וויפל איר געפעלט.

זאָל זי צונעמען אַלץ, וואָס אונטער זיין האַנט,
נאָר זאָל זי אים נישט אַנטוען די גרויסע שאַנד
אין טאָג פון איר חופּה. — אוודאי אירע טעכטער.
ווען זי האָט דאָס דערציילט, פלעגן קייכן פאַר געלעכטער
אָבער דעמאָלט איז אַנדערש געווען ווי אַצינד:
דעם טאַטנס צער האָט מיטגעפילט דאָס קינד.
האָט די מאַמע געטראָגן אַזאַ עול אַ שווערן,
און דאָס ווייסע חופּה־קלייד באַנעצט מיט טרערן.
אַז ס׳איז איר שלעכט פון דער זייט און ביטער פון דער זייט!
סיי צו טראָגן אַ קופּקע און סיי צו זיין פאַרשייט
און אַנטוען אַ שייטל... ס׳וואָלט קיין סוף נישט גענומען,
ווען ס׳וואָלט נישט מיין מאַמען צוהילף געקומען
איר מוטער. אַן איינִיקל פון וואָרקער, דעם אַלטן,
ביי רביים דערצויגן, האָט זי פריי זיך געהאַלטן
מיט די חסידים די גרעסטע. צו אַלטע יידן
אויף דו גערעדט. און זיי, אדרבא, צופרידן
אַ שמועסל צו כאַפּן מיט אַן איינִיקל פון אַ ייִדן,
וואָס האָט לעבעדיקערהייט שפּאַצירט אין גן־עדן
אַריין און אַרויס, ווי אין אַן אייגן לאַנד —
איז זי צו צו רב פּנחסן, גענומען זיין האַנט
אין אירער אַריין און גערעדט צו אים ווינציק:
דו ווייסט דאָך, פּנחס, אַז דיך האָב איך גינציק.
רעד־זשע מיטן מאַן מיינעם, אַט שוין טאַקע אַצינד,
און פרעג אים, מיין דודלען, וואָס וויל ער פון קינד?!
(גיב אים, גיב אים, — האָט זי צוגעגעבן —
פּנחס־שי קרוין, לאַנג זאָלסטו לעבן...)
און פאַרגעס נישט צו קומען באַלד תשובה מיר זאָגן —
איז ער געקומען, געזאָגט: וואָס זי וויל, זאָל זי טראָגן!

שוין פיר צענטליק יאָרן פאַרשוווּנדן זייט דאָן
און ווי קורץ איז דער וועג! אָן איינציקער שפּאַן
זעט עס אוים דער מאַמען. ווי שנעל דאָס פאַרגייט!
זי געדענקט אַזוי אַלץ: יענע שרעקעוודיקע פרייד
מיט טרויער געמישט; אַט איז לייכט, אַט איז שווער,
דער ציטער אין האַרץ און אין אויג די טרער,
און די שעמעוודיקייט! אַרום דאָ אין הויז
איז דאָס שטילע לעבן פון די ברעגעס אַרויס,
אַ מאַרק, אַ יריד אַ גאַנצער: קאַרפּן, שלייען, העכט;
הינער, אינדיטשקעס, געגדז. און גאַנצע נעכט
דער באַק־אויוון פּלאַקערט און דער רויטער פלאַם
באַגיסט די קאַלך־ווענט, ווי אַ פייערדיקער ים.
איר מוטער און גאָלדע, די בריה פון שטאָט,
שטייען אַרום אויוון און מ׳באַקט און מ׳בראָט.
און איר שוועסטערן־ייִנגל טאַנצט פון אַלקער אַריין,
קוקט אין די קנאַקנדיקע צונגען זיך איין,
און פאַרלאַנגט פון זיין באָבן, זי זאָל אים זאָגן אָט וואָס:
צי דאָס פייער פון גיהנום איז גרעסער ווי דאָס,
וואָס פלאַמט אין אויוון. ס׳אי גוט!—לאַכט די באָבע — אַ פאַרגלייך!
זעט שוין דאָס קינד יענעם פלאַקערדיקן טייך,
וווּ מ׳טובלט די רשעים, די סמאַלע־פּעסער
און די אויגן ביי אים ווערן גרעסער און גרעסער.
נאָר די לופט, אַזוי שמעקעוודיק, וואַרעם און ווייך,
מאַכט היימיש די שרעק... און דער צימרינג־ריח,
די זאַפּערן, מאַנדלען און די ראָזשינקעס זיסע,
דערמאָנען אים, מוז זיין, די ישמעלים־חברותא.
ווייל ער נעמט זיך דערציילן און אַלע מוזן הערן,
און דעם אָנשטעל נאָך מאַכן, אַז זיי הערן גערן:
פון ישמעלים, וואָס זענען אויף קעמלען געקומען
מיט געווירץ איבערגעלאָדן און ־מיטגענומען

יוסף הצדיק, פארקויפט אים פאר א קנעכט;
און ווי גאָט, דער אַלמעכטיקער, האָט אים אויפגערעכט,
פאר שני למלך געמאַכט איבערן לאַנד,
ווי עס ווערט, זאָגט ער, אין דער סדרה „וישב" דערמאָנט
און ס'איז אויכעט פון „ספר הישר" אים באַקאַנט:
ווי יוסף האָט דעם גאָלדענעם רייטוואָגן געשפּאַנט,
דעם אַלטן טאַטן, יעקוב אַקעגנצוּרייטן;
און ווען דער זקן האָט פּלוצים דערבליקט אים פונווייטן,
און יהודהן געפרעגט: ווער איז ער דאָס, יענער,
וואָס רייט מיר אַקעגן און פון אַלע איז ער שענער?
האָט יהודה געזאָגט: דאָס איז יוסף, טאַטע.
זענען יעקובן נאָס געוואָרן די אויגן, די מאַטע,
קוים, זיך וואַקלנדיק, איז ער פון וואָגן אַראָפּ,
צו יוספן צו און דעם גרייז־גרויען קאָפּ
אין זונס פּנים געגראָבן, אין זיין וואַרעמען האַלדז
און הויך געשלאָכצט און אויסגעוויינט אַלץ.

און ווייטער דערמאָנט זיך פּלוצים דער קליינער
אַן סרחן, אַשרם טאָכטער, דער שיינער.
אויפן פידעלע שפּילט זי: טראַ־לאַ־לאַ!
זאָרג נישט, זיידע יעקוב, עוד יוסף חי!
עך, איז זי שיין געווען! ווען זען זי ער קען! —
דאָס לעצטע זאָגט ער נישט אויס, נאָר ער לויפט־צו מיט ברען,
באַפּט גאָלדן ביים פאַרטעך אָן, — גאָלדע — שרייט ער — ווען?!
די יידענע האָט שיער נישט א בעקן איבערגעדרייט.
און דער קליינער ציט זי ביים פאַרטעך און שרייט:
ווען?! — גאָלדע, א צעפלאָמטע, וויל אים פּטרן גיך
— וואָס, „ווען"?! — שרייט זי. — וועט קומען משיח
— קאָכט זיך דאָס קינד — און די טויטע וועלן אויפשטיין?
דערהערט, אז מאָרגן, וויל ער שוין אוועקגיין,

נאָר עס פֿאַלט אים איין אַ שפּאָגל־נייע שאלה:
און וואָס וועט זיין מיט דער מומען, דער כּלה?
זי וועט נישט חתונה האָבן? — פֿרעגט ער צעמישט
טפֿו! — שפּייט־אָפּ גאָלדע. — שונאי־ציון! פֿאַרוואָס דען נישט?!
און זי האָט צוליב משיחן איצט גאָר גרויסע זאָרגן...
— אַ מעות געהאַט — שרייט זי — ער קומט ערשט איבערמאָרגן!
ערשט איצט לאָזט ער זי אַ קוק טוען צום פּלאַן,
און ער האָפּסלט אָוועק מיט שמחה איבערגעלאָדן.
אַז ס'איז די וועלט אַזאַ שיינע, רייכע און פֿולע,
מאָרגן אַ חתונה, איבערמאָרגן — די גאולה!

אויך די מאַמע האָט געהאַפּט דאָן אויף אַזוי פֿיל ניטס —
נאָר גאָרנישט, זי רעדט דען? — די מלוה־מלכּה־גריץ
איז שוין צוגעשטעלט, גאָט צו דאַנקען, קאָכט זיך אין טאָפּ
און די יוגנט־חלומות, וואָס קומען איר אין קאָפּ,
שטערן נישט דער מאַמען אין טוען, חס־ושלום,
און צווישן איין חלום און דעם צווייטן חלום,
וואָס פֿאַרשיכורט זי איצט נאָך, ווי אַלטער וויין,
טוט זי דאָס פֿאַרבראָקעכץ אין טאָפּ אַריין.
נאָר ביז וואָס, ווען — זעצט זי זיך אויפֿן בענקל אַנידער
און זכרונות פֿון דער יוגנט שווימען־אויף ווידער
און גיבן זי מיט אַ מאָל אַזאַ ווייטן פֿאַרטראָג. —

ווען איר חתונה איז געווען? אין מולדיקסטן טאָג.
אין טאָג, וואָס עס שטייט ביי אים צוויי מאָל כּי טוב.
און ווייל די נאַכט ווערט פֿאַררעכנט אויפֿן טאָג אַרויף.
(ווי דאָס יידישע לעבן, דאָס יאָמערדיקע טאָל,
אויפֿן גרויסן באַגין, וואָס וועט קומען אַ מאָל,
ווען גאָט וועט דערשיינען אין זיין גאַנצער פּראַכט)

קומט אוים האָט זי חתונה געהאַט מאַנטיק ביינאַכט,
און כדי אין מאַנטיק נישט ארויסצופאָרן,
(מ'האָט מדקדק געווען אויף דעם אין יענע יאָרן)
איז דער חתן נאָך זונטיק אָנגעקומען.
וועגענער האָבן די גאַנצע גאַס פאַרנומען,
און יידן, יידענעס פון דער גאַנצער שטאָט
האָבן איבערגעלאָזט היימען אויף גאַטס באַראַט,
זקנים, ווי קינדער פלינק געוואָרן אין געלויף,
אַראָפּ צו דער גאַס, וואָס מ'רופט זי „דער הויף" —
ווייל דער אַלטער אָרדינגא, דער פריץ אַליין,
(אַ זקן און... אַ בחור, ס'האָט שוין איינמאָל אַ חן...)
האָט אויפן וועג דאָ זיין פּאַלאַץ שטיין —
און מ'קוקט, און מ'קוקט, און מ'ווערט גאַרנישט מיד.

און די ליכטיקע זון איר כישוף־חן פאַרציט
אויף די זעלטענע געסט, וואָס קומען פון דער וויט,
און ס'דאַכט זיך: אפילו דאָס סאַמעט און זייד
פון די פרעמדע מחותנים איז אַנדערש ווי פון הי...
אַזש אַ יידענע די צווייטע ביים אַרבל גיט אַ ציי:
דו קוקסט, צי קוקסט נישט?! נאָר אַ שאָד גאָר די ייִיד!
זי קוקט נישט, נאָר זי שלינגט פאַרגאַפטערהייט —
דאָס מויל האַלב־אָפן, דאָס שייטל פאַרדרייט —
מיט אויגן צעברענטע — דעם פאַרביקן אַרום,
און שטייט ווי אָפּגענומען, צעפּלאַמט און שטום,
און רעדט נישט, כאָטש גיב איר אַ רענדל פאַר אַ וואָרט,
פאַרבליניעט פון דעם אַלעם, וואָס זי זעט איצט דאָרט.
און אויך ווען איר שכנטע, בעת דער חתן איז אַדורך,
האָט אַ קניפּ איר געטון — איז זי, אָן אַ שאָרך,
ווייטער אַזוי געשטאַנען, פאַרבליפט, צעשפּילט
און דעם ווייטיק פון קניפּ לגמרי נשט געפילט.

און די מאַמע האָט דעם ברעג פון דער פּוירהאַנג פאַרוקט,
מיטן טיול די באַק זיך געקילט און געקוקט,
העל־ראָז, צעשמייכלט ווי אַ קאַרשן־צעבלי.

דער חתן איז אײַנגעשטאַנען פּונקט ווי־זאָ־ווי,
אין רב ישראל זיסמאַנס ברייטהדיקן הויז.
ער אַליין האָט אין דערפל פאַרבראַנגט, אין זיין ברויז,
און זומער־לעב איז די גאַנצע פאַמיליע אַרויס,
כמעט די גאַנצע, און די, וואָס זענען געבליבן,
האָבן זיך אין אַן אײנציקער שטוב פאַרקליבן
און אָפּגעגעבן די רעשט פאַרן חתנס וועגן.
ווייל ביידע הייזער, וואָס זענען אין שכנות געלעגן,
זיסמאַנס און דעם זיידנס, מיין מאַמעס טאַטן —
כאָטש זיסמאַן האָט פאַרצויגן זיין הויז מיט קראַטן
און מיין זיידע האָט אָפן זיין הויז געלאָזט שטיין,
אַזוי היימיש ליב, ווי ר'איז געוועזן אַליין —
האָבן די הייזער פאַרמאָגט דאָך ענלעכקייט אַ סך:
אין די הילצערנע ווענט, אין דעם שינדל־דאַך,
און גלייכע אין דער ברייט, און גלייכע אין דער הויך.
אַזוי, אַז באַגינען האָט דער בלויער רויך
פון ביידע קוימענס אין אַ רגע זיך דערקענט:
— גוט מאָרגן! — אַ גיב זיך געטוען די לופטיקע הענט
און אין ראָזן הימל צוזאַמען זיך געגאָסן —
הקיצור — צו די זיסמאַנס איז פאַרפאָרן דער חתן.

זונטיק נאָך שבת נחמו. פרימאָרגן אויף דער וועלט.
די צייטיקט, וואַקסט, שמייכלט. און פריידיק קוועלט
פון די ביימער גראָז איר גרויסע פרייד
אַזוי זוניק־צעהעלט, אַזוי שטיליטשקערהייט,
אַז אַ סוד, דאַכט זיך, הענגט אין דעם ראָזן וועטער.

עס רויטלט דינר עפּל צווישן גרינע בלעטער
און כאַפּט ווען אַ קוק און צעווינקט זיך מיט פרייד
צו דער איידעלער באַרינע אין אַטלעס־קלייד
פון געלער קאָליר. די באַרינע — שיין און שלאַנק,
נאָר צופיל פאַרחלומט און ליבע־קראַנק.
פאַר די אויגן זעט זי נאָך יענעם קורצן טרוים.
ווי די קליינע פלוים, וואָס וויגט זיך אויפן בוים,
איז ער בלוי געווען, צאַרט, מיט אַ הויך אינדערהייך.
און איצט איז ער ווייט שוין. נאָר יענע קעניגרייך
פאַרגעסט מען נישט, ניין. און זי בענקט און ווייטיקט,
נאָר בענקנדיקערהייט וואַקסט זי און צייטיקט.

און די מאַמע קוקט דורכן פענצטער אַרויס
מיט אַ טרער אין אויג צום קעגנאיבערדיקן הויז,
וווּ ער אַליין, ער אַליין וועט באַלד דאָ פאַרפאָרן.
און כאָטש זי קען שוין דאָס הויז זינט יאָרן און יאָרן,
זעט זי עס איצט דאָך מיט אַנדערע אויגן.
מיט אַ וויכן, ראָזן נעפּל איבערגעצויגן
פלאַטערן די וועלטן פאַרחלומטערהייט,
וואָס ווייט איז ווערט נאָענט און וואָס נאָענט דאָ שטייט,
אַזוי ליב און היימיש זינט יאָרן לאַנג,
דערווייטעוויט זיך איצט. און אי ס׳איז ליב, אי ס׳טוט באַנג
אויף אַלעם, אויף אַלעם, וואָס דאַרף איצט געשען.
נאָר אָט האָט זי פלוצים דורכן פענצטער דערזען
דעם אייליקן געלויף אין איר גאַס אַריין
און אַ ציטער געטוען: אָט באַלד וועט עס זיין!
זי וועט אים דערזען! — דער פוירהאַנג־ראַנד
צאַפּלט און ציטערט אין איר ווייסער האַנט,
ווי עס צאַפּלט די פליענדיקע שוואַלב אין פאַרנאַכט.

און אפרימל קלעזמער, די אייגעלעך פארמאכט,
האט אנגעלענט זיין קעפל אין דעם פידל זיינעם
אויפן לינקן ארעם. מיט קאפעליע אינאיינעם
א ריר זיך געגעבן און א מארש א שיינעם
א גאס געטוען פלוצים, ווי א תמוז־רעגן
און געשוועבט ווי א וואלקנדל דעם חתן אקעגן.

ערשט דא האט א פראל געטוען טיר און טויער.
ווייל מ׳ווייסט, ווען אפרימל לייגט צו זיין אויער
דאס לינקע צום פידעלע, איז דא וואס צו הערן.
אויגן פארלאשענע ווערן פול מיט טרערן.
ס׳טוליבן אויף זכרונות פון דער וויטסטער ווייט.
ווייבער דערמאנען זיך זייער כלה־צייט
און וואכן דערנאך איז זיי טרויעריקלעך־באנג,
די קינדער פארוויגנדיק, זיפצן זיי לאנג,
אזש די קליינע פאררייסן די אייגעלעך ארויף,
קוקן ערנסטע, פארטראכטע, ביז סוף־כל־סוף
ווערן זיי אנדרימלט אזוי שטיל ווי שאף,
און לאכן, און ווייגען, און צאפלען אין שלאף.

נאר איצטער, דערהערנדיק אפרימלס טענער,
לויפן לויטן קול נאך סיי ווייבער, סיי מענער,
קינדערלעך ביי דער פאלע, קינדערלעך ביי דער האנט —

די זון האט פארווארפן א גאלדן געוואנד
אויף דער לאנגער שורה פון פירן און וועגן,
און פארט, דאכט זיך, אויך די מחותנים אקעגן,
יומטובדיק, לעבעדיק, מיטן גאנצן ברען,
און פארברויעט א וועלט, ווי זי איינע נאר קען.
באגילדט זיי די פנימער, באגילדט זיי די בערד,

טאַנצט אויף די ברוינע רוקנס פון די פערד,
שמייסט זיי מיט ליכטיקע בייטשן ביים רייטן,
וואַרפט אָפּ די טונקעלע שאָטנס אויף די זייטן
מיט אירע לאַנגע, ראָזע און וואַרעמע הענט
און שטראַלט אַזש פאַר נחת און פינקלט און בלענדט.

ס'איז פאַרפאָרן מיט רעש דער ערשטער וואָגן,
אויף פאַליעס פון געזאַנג און ליכט געטראָגן. —
ס'איז ווייניק געווען דאָ פון די פרעמדע געסט,
בלויז היימישע בחורימלעך, קאַנדידאַטן אויף קעסט,
פון שטיבל, וווּ ס'דאַוונט מיין זיידע שוין יאָרן,
נו, זענען זיי איצטער אָקעגנגעפאָרן
דעם חתן זיינעם ביז העט אויפן שאָסיי.
די לופט, ווייזט אויס, און די זון האָט געווירקט אויף זיי,
געגלעט זיי, געוואַרעמט און אַזוינס געמאַכט,
אַז זי האָט אַ ראַזיקייט אַרויפגעבראַכט
אויף די פנימער זייערע, פאַרבלייכטע פון לאַנג,
די מיילער זיי געעפנט צום פריילעכן געזאַנג,
און נישט אויף קאַטאָוועס... דאָ אַ מאַרש, דאָ אַ ניגון —
נאָר דער חתן אַליין צווישן זיי האָט געשוויגן.

אים קעגנאיבער, אין קאַפּאָטעס געהאַקטע, נייע
זיצן: יאָסקע, מיין מאַמעס ברודער און ישעיה
— דער שוואָגער, דער מאַן פון איר שוועסטער,
פון גאַנצן שטעטל דער למדן דער גרעסטער.
ר'האָט שוין לאַנג היתר־הוראה. ער וואַרט בלויז אויף גענאַד
פון זיין ליבן נאָמען — ער זאָל אים צושיקן אַ שטאָט.
אַ הויכער, אַ בלאָנדער, מיט אויפגעריסענע אויגן,
די הענט לאַנגע, דער רוקן עטוואָס איינגעבויגן,
די קאַפּאָטע פאַרקנעפּלט, דאָס מויל געשלאָסן

זיצט ער אויפן וואָגן קעגנאיבער דעם חתן,
ווי איבער א שאלה אויף א האָן, פאַרטיפט אזוי:
עס שטייט געשריבן „לא תלכו בחוקות גוי“
און דער חתן — אפנים ער ווייסט גאָרנישט דאָס!
טראָגט א פּאָר הענגנדיקע שויבן אויף דער נאָז,
ווי, להבדיל, דער דאָקטאָר. א קעלנערל, א שלייף —
היינט־זשע איז ער כשר דער חתן, אָדער איז ער טריף?
און ער לאָזט זיך אוועק אויפן ברייטן שליאַך
פון דער ווייטער הלכה, צו פּאַרשן די זאַך.

ער איז בקיא א וועלט. דאָך קומט ער נישט אפילו
צום קנעכל פון יאַסקען, זיין שוואָגער, וואָס שמט פאַר אַן עילוי,
וואָס איינמאָל א בליק געטוען, געדענקט ער שוין יאָרן,
א חריף א גרויסער, נאָר אזוי צעפּאָרן,
אַז וויפל פּאָר שעלקעס מ׳זאָל אים נישט קויפן,
געפינט מען זיי שפּעטער איבער אַלע הויפן,
און די הויזן הייבט ער, ווי ד׳האָט געהויבן פריער,
היינט בייטעלעך, גאַרטלען פאַרלירט ער — אָן א שיעור!
די שפּיצן פון די לאַצן — אַלע צעביסן,
די קנעפּלעך פון מלבושים — אָפּגעריסן,
אוועקגעלייגט עפּעס, ווייסט ער נישט ווו און ווען,
לויפט ער פון ווינקל צו ווינקל, ווילד, מיט ברען,
נישטערט, זוכט, דרייט איבער, קראַצט זיך אין די האָר,
און ברומט מיט געבייזער: צו אַלדע „שוואַץ“ יאָר;
א קליינס, א שוואַרצס, די אייגעלעך גלאַנצן,
איצט זיצט ער קעגן חתן, צעקנעפּלט אינגאַנצן,
רוקט זיך אויפן געזעס אַראָפּ און אַרויף,
ווי מיט שפּילקעס געשטאָכן, ביז סוף־כל־סוף
כאַפּט ער זיך צו די טאַשן, פּאַפּיראָסן צו געפונען,
אָבער ווו! איינער נישטאָ! אויסגערונען!

דרייט ער איבער די קעשענעס, צעקאַכט, צעטראָגן,
נאָר אנשטאָט פּאַפּיראָסן, פאַלן אויפן וואָגן
מונשטיקעס, מטבעות און אַ ים מיט פּאַפּיר...
— אַ „שוואָץ" יאָר! — בייזערט ער זיך — געהאַט אַט דאָ פריער!
און דער חתן אַ גלאָטער, אַן אויסגעפּוצטער אַזאַ,
דערלאַנגט אים דעם זילבערנעם פּאָרטסיגאַר — נאַ!
און קוקט אויף אים שאַרף: מיט וואָס עסט מען דאָס, האַ?

און ווען דער וואָגן איז פאַרפאָרן פאַר די זיסמאַנס הויז,
איז מיין זיידע, דער גוטער פון שטוב אַרויס,
מיין מאַמעס טאַטע, אַ יידעלע פּיצלדיק קליין,
אַז אונטערן טיש שפּאַצירן קאָן עס גיין,
נאָר אַ פּנים אַזאַ ליכטיקס. — אייביקע פרייד
איז איינגעקריצט דאָרט און ווו ער גייט און שטייט
פאַרלאָזט זי אים נישט. און כאָטש ר'האָט קינדער זיבן
ביים לעבן באַגראָבן, נאָר פיר זענען געבליבן,
און, חוץ צער גידול בנים, האָט ער נאָך צער געהאַט,
אַ קאַסירער אין וועלדער, אייביק נע־ונד,
און אין וועלדער, וואָס האָבן אַמאָל געהערט
צו זיין פאָטער דעם עושר. נאָר איבערגעקערט
האָט דאָס רעדעלע גאָט אין אַ קורצער צייט,
דאָס פאַרמעגן צוגענומען און פאַר אָרעמע לייט
די זייניקע געמאַכט, זייער עלטער פאַרשעמט,
און ער מיט די ברידער זענען „מענטשן" אין דער פרעמד —
און חוץ אַלעם, גייט עס סתם נישט אין לעבן אײ־אײ־אײ,
חולאתן, ראַמאַטיס, די פיס טוען וויי
און ס'איז סיבות דאָ גענוג מתרעם צו זיין —
און דאָך ברויזט די פרייד אין אים, ווי אַלטער וויין.
אָפט פאַרגלייזט ער די אויגן, הייבט אויף די ברעמען,
און אין שטילער פאַרטועניקייט לויבט ער וועמען,

פאַר דער וועלט דער הייליקער, וואָס איז גרויס און שיין
און וואָס אים, אַזאַ יידעלע, צעבראָכן און קליין,
איז שמחה באַשערט, אַרומצוגיין פאַרגאַפט
און אין שטויב צו דערקענען גאָטס גרויסע קראַפט.

אפרימל, דעם זיידן דערזען, צי דערפילט,
און זיין האַרטנעקיק קעפּל אויסגעדרייט, געשפּילט
לעבעדיקער, הייסער, פאַר זיין כבוד וועגן.
נאָר ווען דער זיידע איז פאַרביי און אַוועק אַקעגן
דעם חתן, וואָס איז נאָך פון דער פור נישט אַראָפּ,
האָט אפרימל צוריקגעדרייט דעם קערפּער מיטן קאָפּ
אין דער זייט פון חתן, וואָס איז אויסגעשטיגן;
פון די פידלען באַגלייט און פון חסידישן ניגון
פון די שטיבל־בחורים; געפירט ביי דער האַנט
פון זיין ערב־שווער. און ווען ביידע באַנאַנד,
זענען דעם עולם פאַרביי, — דער חתן ערנסט,, אין בריל
און דער זיידע נחתדיק־צעשטראַלט, מיט שמחה פול,
קליינטשיק אַזוי און געהאָרכיק מילד און לינד —
האָט דער עולם געשמייכלט: דער חתן פירט אַ קינד..

און באַלד איז אָנגעקומען אַ גוזמאַ מחותנים.
דעם חתנס טאַטע: גרוי שוין, דאָך רויט אויפן פנים
אַזאַ ווייסע פרישקייט, אַזאַ שלוהדיקע פרייד,
און ס'פעכלט אַראָפּ פון אים אַלץ, וואָס ער גייט.
אַ הויכער, אַ גלייכער הדרת־פנימדיקער ייד,
מיושבדיק, געמאָסטן איז יעדערער טריט,
די ווייסע זאָקן זיינע בליאַנקען ווי שניי,
און ווען ער גייט דעם גלאַנצנדיקן עולם פאַרביי,
רוקט מען זיך פאַנאַנדער צוליב זיין כבוד וועגן,
און מאַנכער ייד שטרעקט אַ האַנט אים אַקעגן,

גיט אים שלום אַש, ווי אַ רבי וואָלט אַדורך,
און שטיל ווערט און שאַ, אַז מען הערט נישט קיין שאָרך.

עטלעכע פּערציק געסט זענען געקומען.
אַ פור נאָך אַ פור. ס'האָט אַ צייט גענומען,
ביז די גאַס האָט צוריקגעקריגן איר וואָכעדיק געשטאַלט.
טוך־זייד־און סאַמעט־היטלען אַ גאַנצער וואַלד,
אַ שטריימל דאָ און דאָרט און אַזוי פיל הויבן,
האָר־שייטן, היטן מיט פלעדערווישן פון אויבן,
טשעפּיקעס, ציטער־שפּילקעס, ברוינע און גרינע פעדערן,
און דער גאַנג, דער שיק און די ריינקייט פון יעדערן,
איז דעם עולם אי ליב געווען, איר קראַטיש אַ סך:
חסידים און „ריסטאָקראַטן" — פּאַרט זיך אַזאַ זאַך?!

צווישן עולם שוועבט דאָס נידריקע געשטאַלט
פון חתנס מאַמע. דאָס פּנים געל און אַלט,
צעאַקערט, צעקנייטשט, נאָר די אויגן, שאַרף און גרין,
וואַרפט זי ווי לאַמטערנעס אַהער און אַהין:
צו די ליידיקע וועגענער, וואָס פאָרן אַוועק,
צום עולם אַרום, צו די טרעגערס מיט די פעק,
וואָס פאַרשווינדן געבויגענע אין זיסמאַנס הויז,
און קומען באַלד ווידער אויסגעגלייכטע אַרויס,
ווישנדיק מיט די פאַרמעליקטע אַרבל דעם שווייס
פון די רויטע פּנימער. ס'איז ברענענדיק הייס,
מען פאַלט פון די פיס, דאָך זי איז נישט מיד.
פלאַטערט, די בענדער פון שטערנטיכל פלאַטערן מיט,
די אוירינג — ביז די אַקסלען לאַנג. ס'דאַכט זיך: נאָך אַ האָר,
ליגן זיי זיך אויס, ווי בריליאַנטענע שליפעס אַ פּאָר,
און די וועלט, די מענטשן מיט אַלץ באַנאַנד,
וועלן אַנגעפירט ווערן דורך איר שטרענגער האַנט.

דער לאַנגער שלעפּער פון איר זיידן קלייד
האָט זיך אָפּגעהעקלט און וווהין זי גייט,
שלעפּט ער זיך נאָך, ווי פון אַ פּאַווע דער עק:
דערעכערעץ! דאָס גיי יעך! פון וועג אַוועק!

טשיפּעלע, איר שלאַנקע טאָכטער, גייט הינטער איר,
אויסגעצויגן גלייך, ווי אַן אונטער־אָפיציר
לעבן אַ גענעראַל. דאָס פּעכערל, ווי די האַנט,
זענען ביידע ראָזע, ביידע דין און אויך דאָס געוואַנד
פון זומערדיקן קלייד איז ווי דורכזיכטיק קלאָר,
און יאַנטשע טרעגער שרייט הויך: ש'האָבן אַזאַ יאָר
אַ מיידל דאָס איז! און ווייל ער זאָגט נישט קיין ליגן
נאָר דעם הייליקסטן אמת, ווערט ער באַלד אַנטשוויגן...
דער אַלטערס גרינע אויגן שניידן אים פון ווייט,
און ער פאַרטראַכט די ליפּן, ווי אַ צדיק, ווען ער ליידט.

דעם טאַטנס מאַמע איז באַקאַנט אין בזשעזשין,
איר וווין־אָרט. דער רייכער חסיד פון רבין פון לובלין,
רב שלמה קאָנסקיוואָליער, איז איר טאַטע געווען.
און ווען ר'האָט איינמאָל אין זגערזש מיין זיידן דערזען,
איז ער ווייל אים געפעלן, זיין טאָכטער אים געגעבן.

כ'האָב געקענט מיין זיידן ביים סוף פון זיין לעבן.
ר'האָט ליב געהאַט אָפט צו שפּאַצירן אויף די וועגן,
און ביי אַ לינדן, זילבערנעם זומער־רעגן,
אויסצושטעלן דאָס פּנים און דעם הויכן שטערן
צום הימל אַרויף, ס'זאָל דורכגעפייכט ווערן.
— אַזאַ רעגן — האָט ער איינמאָל געזאָגט מיר — מיין קינד,
איז אַ ברכה פון הימל און אַ שטיק געזונט.

אויך דעמאָלט, בײַם סוף שוין פון אַלע וועגן,
איז אַ ווײַסע פרישקייט אויף זײַן פּנים געלעגן,
ריין־זילבערנע שלוה און לויטערע פרייד.
אויך דעמאָלט איז ער שוין געווען — ערשט יינגערהייט!
חוץ דעם איז ער געווען אַ רבים אַ קינד
און אויך מיר, די אייניקלעך, וואָלטן נאָך אַצינד
רביים געווען, ווען נישט דער פּאָקער מיטן קעז,
מיט מאַי־בלימלעך עטלעכע און אַ שטיקל בעז.

דער קעז פאַרן רבין, פאַרשטייט זיך, ווי אַלע מאָל,
און די בלימלעך טשיניע — ווייס איך דאָרט! זעענדיק אין טאָל,
ווי זיי שמייכלען גאָלדיק, האָט ער אַ כאַפּ געטוען זיי,
ווי מען כאַפּט ווען פון וואָגן אַ ביסל שמעקעוודיק היי,
פאַרגעסן זיי אָוועקצוואַרפן פאַרן רבינס טיר —
אַ באַשערטע זאַך, זעט מען דאָך, געווען פון פריער —
ווייל מײַן עלטער־זיידן, אַ צוציק נאָך דעמאָלט, יינג, קליין,
האָבן אויסגעזען אָט די טשאַטשקעס וווּנדערבאַר שיין
און ר׳האָט געציטערט, געפּלאָטערט זיי שוין צו באַקומען.
האָט דער פּאָקער דאָס יינגעלע אויף די קני גענומען
און געזאָגט אויף געלעכטער: שווער מיר, מײַן קרוין,
אַז וועסט ווערן מײַן חתן און נאַ זיי דיר שוין.

האָט דער קליינער נישט אויפגעהערט צו שווערן און שווערן,
אַז ער וועט אָט דערפאַר זײַן חתן ווערן.

דער פּאָקער — ערנסט שוין, האָט תקיעת כף גענומען
און אין יאָרן אַרום נאָך זײַן חתן געקומען.

ווען מײַן עלטער־עלטער־זיידע האָט דאָס דערהערט,
האָט ער אַ קנאַק געטוען מיטן פינגער: אָוואַ! באַשערט!
ס׳איז פאַרלאָפן זײַן אויג מיט אַ זידיקער טרער:
אַז קיין רבישער דור זאָל נישט וואַקסן מער

נאָך דיר, נאָך דיר! דאָס האָסטו פאַר די בלומען!

האָט מיין עלטער־זיידע פאַר אַ ווייב גענומען
דעם פאַקערס טאָכטער און זי ליב געהאַט, נאָר —
קיין רבי האָט מער נישט געשפּראָצט פון זיין דור...
זיינע זין, טייל אייניקלעך זענען פרום כאָטש געווען,
נאָר וואָס ווייטער און ווייטער איז אַלץ ערגער געשען...

— ווי די „ברכה" האָט עס אָנגענומען! אין אַלע, אין אַלע!
זיפצט אָפּט מיין מאַמע — דער זגערזשער אָפּשטאַם
צום טויט קאַליע!
און נישט איינמאָל באַזיפצט זי אונז גאַנצע שעהן:
די קללה, נעבעך, די קללה, וואָס קאָן מען טוען!

מיין מאַמע, ביז היינט נאָך אַ לויטערע אין געמיט,
איז פרום דאָך געוואָרן. — כאָטש בלויז דאָס פינטעלע ייד —
בעט זי מיך אָפּטמאָלס — פאַרגעס נישט, קינד מיינס, היט,
ווייל אָט־אָ־דאָ פאַרגייט דאָך אַזוי גיך אַלץ, פאַרפליט,
איז וואָס־זשע האָסטו מורא פרום צו זיין? טאָמער פאָרט, טאָמער...

אָבער מיידלווייז האָט זי געלעזן דעם שרייבער שמ"ר,
פיינט געהאַט, ווי דעם טויט מאַלאַגרידן, דעם יעזואיט,
וועלכער האָט טריב געמאַכט דאָס איידעלע געמיט
פון דער שאָנהייט איזאַבעללאַ מיט די ראָזע וואַנגען,
און איר שאַץ יאָזעף דע סילפּיירא געפאַנגען.
אַך! און ווידער אַך! די מאַמע האָט שלאָפן נישט געקאָנט,
געקוקט אויף דעם בלייכן געזיכט פון דעם מאָנד,
אויף די שרעקעוודיקע שטערן, די קליינטשיקע, העלע,
און מיטגעפילט טיף די ליידנדע איזאַבעללע,
די מאַרקיזא דע גראַציא און אַלדאָס שיינע, וואָס ליידט

פון העסלעכן אלפאנסא און פון זיינע לייט,
וואס שטעכיקער ווי דערנער און פינצטערער ווי נאכט.

נאר געלויבט איז ש"מר, וואס ר'האט צוגעטראכט
גוטע סופ'ען צו די שרעקלעכע ראמאנען,
צו ווייזן, אז ס'איז גערעכטיקייט אויף דער וועלט פאראנען;
א דאנק אים, וואס ר'האט איינגעשטילט מיין מאמעס טרערן
און וואס ר'האט ענדלעך געלאזט זי אנטשלאפן ווערן...

מיין מאמע איז טריי געבליבן ש"מרן ביז היינט.
ס'פלעגט טרעפן, איך האב איר אין אוונט געלייענט
אונזער שרייבער דעם גרויסן, וואס פלעגט לאכן דורך טרערן,
האט זי מיטגעלאכט מיט אים, אויסגעהערט גערן,
נאר ווען כ'האב געענדיקט, האט זי באמערקט דארויף:
אלץ גוט, אלץ ווויל, נאר אן אן אנהויב און אן א סוף...
אמאל זענען אנדערע ביכלעך געווען,
ס'האט געבישופט אזוי, געצויגן צום לעזן,
מ'פלעגט צאפלען דערביי און צווייפלען און האפן,
און וויפל מאל איז מען די נאכט נישט דערשלאפן,
כדי דעם סוף פון דער מעשה אליין צו דערוועבן.
אייערע ביכלעך זענען אקוראט, ווי דאס לעבן.
אזוי גרוי, וואכעדיק, כ'זאל נישט זינדיקן מיט די רייד.
דו לייענסט דאס בוך, לייענסט און פארמאכסט טרויעריקערהיים.
און ווו איז דער סוף, דער נצחון, די פרייד?
קיין פרייד נישט, קיין גלויבן נישט, אוי, א צייט, א צייט!
אויף טרויעריקע וועגן גייט איר יינגעלייט!
א מאל, א מאל — נאר געגוג שוין! צערעדט זיך ווי א נאר!
האסטו געזען! ס'היינט אויך גוט! געלויבט צו גאט דערפאר!
און צוויי גליענדיקע טרערן ברענען אין די אויגן.

די יוגנט איז נישטאָ מער! ווי אַ רעגנבויגן
שוועבט זי איבער אונז, אויסגעבאָרן אין טוי,
אַזוי ראָזע־ווייס און אומשולדיק אַזוי,
אַז נישט איינמאָל גייען אונז די אויגן איבער;
מען קלאַמערט זיך אין איר און מען וויטיקט דעריבער
וואָס אָט־נאָר־וואָס איז מען אויבעט געווען אַזוי שיין,
אַזוי גאַנץ, פריידיק, אייביק, ווי גאָט אַליין,
און פּלוצים — דו ווייסט נישט ווי אַזוי ס'איז אַוועק.

טייער זענען דער מאַמען יענע ייִנגע טעג,
יענע צאַפּלדיקע פרייד און אַפילו יענע שרעק,
וואָס זעט נאַריש היינט אויס, טאַקע נאָר צום לאַכן.
און פונדעסטוועגן — נאַ דיר די קליגסטע זאַכן,
זי גיט זיי דיר גערן, נאָר די יוגנט גיב איר צוריק.

ז'האָט איר חתן נישט געקענט. אין איינציקן בליק
האָט זי געוואָרפן אויף אים, ווען דאָס זעלביקע איז געווען,
נאָר — גאָט איז איר עדות — ז'האָט אים רעכט נישט געזען;
אַרום און אַרום אַזוי פיל מחותנים,
דאָס גאַנצע בלוט האָט איר אַ שלאָג געטאָן אין פּנים
און דאָס האַרץ האָט געקלאַפּט — אָט, אָט און זי פאַלט.
און ווי אין נעפּל האָט זי געזען זיין שלאַנק געשטאַלט,
נאָר זיין אויסדרוק פון פּנים נישט געדענקט אויף קלאָר;
און פון זעלביקע ביז דער חתונה, די גאַנצע צוויי יאָר,
האָט איר מיידלשער חלום געוועבט אים פאַרשידן:
דאָ ווי אַן „ענגעל" אַ גוטן און דאָ ווי מאַלאַגרידן,
דעם ערגסטן טיראַן... נאָר דאָס שפּעטערע לעבן
איז אַנדערש אַזוי, ווי די חלומות וועבן.
שלעכט, ווי מאַלאַגרידע האָט זי אים נישט געפונען,
נאָר אַזוי גוט און ווויל, ווי דער חלום האָט געשפּונען.

דאָס אויך נישט, ניין...

און איצט, מוצאי־שבת ביינאַכט,
זיצט זי לעבן קעכל, אויפֿן בענקל פֿאַרטראַכט,
דער בלויער חלום־בעכער לויפֿט איבער דעם ראַנד,
פֿאַרשיכורט זי און מיטן זילבערנעם לעפֿל אין האַנט
פֿאַרריכט זי דאָס פֿייער פֿון צייט צו צייט...
און דאָס שוואַרצע שאַראייזנדל, וואָס ליגט אין דער זייט,
קוקט און וווּנדערט זיך: א סדר אַ נייער.
אויב מיט זילבער־לעפֿל שאַרט מען שוין פֿייער,
איז — ווער קאָן וויסן?! קאָן נאָך קומען דערצו אויך,
אַז מיט אים, דעם שאַראייזנדל, וועט מען שוימען יויך,
צי גאָר טאַקע באַלד די מלוה־מלכה־גריץ.
באַהיט און באַשירם! מילא, צו טרוקענער היץ
איז מען שוין צוגעוווינט, שטיינסגעזאָגט, צו בראַנד און פּלאַם.
איז אַלץ נאָך דאָס מעסטל נישט דערפֿילט, מן הסתם,
און מען דאַרף נאָך אין לעבן דערפֿילן דעם טעם
פֿון נאַסער היץ אויכעט! אָדער אפֿשר גאָר
ווערט דער חלום־ראָז פֿון שוואַרץ־אייזן איצטער־אָ וואָר?
דעם טאָג פֿון גערעכטיקייט האָט אַ רוף געטוען גאָט,
און אַ סוף צו אַ לעבן, וואָס ברענט און וואָס בראָט!
נאָר — געניג געחוקרט! קיין געזונט קומט נישט צו.
און עס וואַרט אַף דיִם סוף מיט אייזערנער רו.

און אינדרינען איז דער טאַטע מיט די חסידים פֿאַרנומען.
אויך דער גביר, רב יצחק שאַרפֿהאַרץ, איז געקומען.
אַ ברייט־פּלייציקער, הויכער און גלייכער ייִד,
אַ געלאָסענער זייער. גייענדיק ציילט ער די טריט,
און די אויגן אַראָפּהאַלטנדיק, טוט ער אַכטונג אויף זיי.
נאָ־אָר פּאַמעלעך. אָט אַזוי: איינס צוויי, איינס צוויי.

לערנט זיך אָפּ פון מיר, פיס מיינע, — און טוט אייך נישט ווײ.

ער גייט ווייניק צו חסידים, נאָר מיין טאַטע בלויז,
ער אליין האָט די זכיה. און ווען עס קומט אויס
אַ סעודהלע זעלטן־ווען ביי אונז אין הויז,
קומט ער. עסט ווייניק, טרינקט ווייניק, פון בראָנפן קיין ריר
— אויב עס ווילט — זאָגט ער — גיטס מיר אַ ביסל שוואַרץ ביר
לחיים צו טרינקען.

און שטענדיק ביי אָט די רייד
פלעגט אויסוואַקסן פיניעלע און שטילישקערהייט
דעם גבירס גלעזל בראָנפן צו זיך־צו פּאַרוקט,
און, צוהאַלטנדיק מיט דער האַנט, געקוקט דאַרויף, געקוקט
אַ לאַנגע צייט; און אַזוי תמימותדיק, שטום,
אָן אַ דריגע צו טוען, אַז דער עולם ארום
האָט געלאַכט אויפן קול. פּיניעלע טרינקט אָפּ פון ראַנד
עט־עטוואָס, באַלעקט זיך און דערלאַנגט די האַנט,
זייער ערנסט, דעם קעגנאיבערדיקן גביר:
— אַ רפואה שלימה! — און בלייבט זיצן ווי פריער,
קוקנדיק אויפן גלעזל מיט ליבע אַ סך.
ווייל נישט אַזוי דער בראָנפן, ווי די עצם זאַך,
דער וויץ טוט הנאה און פאַרשאַפט אים פריידן —
איז וואָס־זשע דאַס געיעגץ? כל זמן עס שטייט
דאָס גלעזל אויפן טיש, איז פּיניעלע דער העלד,
דער עולם, ווי אַ קינד, קוקט אויף אים און קוועלט,
ווייל דער וויץ איז גראָד אויפן אָ־ט און איז עכט —
וואָס מאַכט ער טאַקע, דער נגיד, דעם פּוץ צורעכט!

אויך איצט האָט ער באַוויליקט צו קומען, דער גביר.
מנחם, זיין יינגסטער זון, עפנט פּאַר אים די טיר.

און שטעלט זיך ביי דער זייט, ביז דער פאטער גייט־דורך די שוועל.
דאן פארמאכט מנחם די טיר און איילט זיך שנעל,
ציט דעם פאלטן אים אראפ און האלט אים אין דער האנט,
ווייל צווישן די מלבושים, וואס הענגען אויף דער וואנט,
פארצרה׳טע, פארשטויבטע, דאס אמתע קבצנות,
איז מנחמן, דעם גוטן זון, א גרויס רחמנות
אויפן טאטנס פאלטן, אים אויפצוהענגען דארט,
און ער וויל פאר אים געפינען א בעסער ארט;
גלאצט ער מיט די אויגן צעטומלט, צעטראגן —
א שטאמלער, ווייכבייניקער, אויף די פיס געשלאגן,
איז ער א צרהדיקער אויסנאם אין הויז פון גביר.
ווייל די ברידערלעך זיינע, די עלטערע פיר,
זענען אלע געזונטע און גבורים גראד,
און, נאך חסדאן מיט די בנים, די שטארקסטע אין שטאט.

אט דעם ברודער האבן זיי פיינט צוליב א סך טעמ׳ען:
ר׳האט אומגליק אויפן הויז געברענגט מיט זיך צוזאמען,
זיין געבורט האט געקאסט דאס לעבן פון דער מאמען;
דער פאטער, נאך א צייט, האט א צווייטע גענומען,
נאר די קינדער קיין מאמען האבן מער נישט באקומען,
און זיי געדענקען אים „דעם חטא פון געבוירן" ביז היינט
און וואס צוגעלייגטער ר׳איז, מער האבן זיי אים פיינט.

ביים טישל דערוויל, מיטן שבתדיקן טישטעך פארשפרייט,
האט דער התרת׳פנימדיקער נגיד צעזעצט זיך ברייט.
ס׳איז שטיל געווארן א ווײלע בעת זיין קומען,
נאר פנחס האט, ווי פריער, נישט אויפגעהערט ברומען.

פאר אים ליגט דאס ספר „דער ישמח ישראל",
פון מיטעלן אלעקסאנדרער, זיין רבין א מאל.

ער זעט אים אויך איצט נאָך, און הערט נאָך זיין שטים.
אַ בלייבער, גלאַטער, שוועבנדיקער — אַ מלאך אלוהים.
און דאָס ספר, וואָס מער ער איז מעיין אין אים,
מער געפינט ער. אהבה, יראה, צעבראָכן געמיט,
און איבער אַלץ און אַלעם די ליבע צום ייד,
מיט די פריידיקע יסורים, וואָס אָט די ליבע ברענגט,
דער אויפגעהויבענער בליק צו די הימלען פאַרבענקט,
די מינוט פון התגלות, אַזוי ווייס צעהעלט,
ווען אַ שיר־השירים־ליד איז די גאַנצע וועלט:

דער הארבסט איז פאַרביי און דורך דער קלאָרער שויב
קוקט פרילינג אַריין און עס וואָרקעט די טויב;

אַ רגע איז די וועלט אַזוי ראָז, אַזוי בלאָ,
אַז קיין שלעכטס איז נישטאָ און קיין טויט איז נישטאָ;

יעדעס וואָרט ווערט איבריק און יעדערער קלאַנג,
נאָר שוויינן, נאָר הערן דער וועלטס געזאַנג;

ווי עס פרייט זיך מיט זיין גורל דער איינזאַמער שטיין,
דער־פילט גאָט אין זיך און איז מער נישט אַליין;

ווער קאָן רעדן און וואָס רעדן אין אַזאַ מינוט,
סיידן פלאַפּלען ווי אַ קינד וואָס רעדט נאָך נישט „גוט"...

אָ דו ביסט ערד, דו ביסט הימל, גאָט, דו מיין ליבער!

ברומענדיק הייבט ער די אויגן אויף. אים קעגנאיבער
זיצט יצחק שאַרפהאַרץ, דער חסיד און גביר.
אויף דעם זיידענעם שלאָפראָק קיין פלעקעלע, קיין ריר,
אַ ריין־זילבערנע באָרד אין דער ברייט אַריין צעקעמט,
אַ שלייפל הינטער־ן ווייסן קאָלנער פון העמד,
אַ פּאָר גאָלדענע ברילן, אויף דער אָדלער־נאָז,
און — — — פּנחס האָט אָפּגעזיפצט.

— וואָס־זשע זיפצסטו וואָס?
השלך על אדוני יהבך — דיינע פּעקלעך אַלע!
געדענקסט נאָך, פּנחס, געדענקסט, יענע צייטן פון ביאַלע?
כ'ליגט מיר דער טעם נאָך פון יענעם תורה־זאָגן דאָרט:
מאין יבא עזרי — עך, ס'אַרא בריליאַנטן וואָרט!
מאין — פון גאָרנישט, ט'ער, זכרונו לברכה, געזאָגט.
די הילף קאָן קומען פון גאָרנישט — וואָס־זשע ביסטו פאַרזאָרגט?
מאין איז טייטש פון גאָרנישט, נישט פונוואַנעט!
אומזיסט די זאָרגן!

און נאָך ווייכער ווי סאַמעט
איז דאָס קול פון גביר, אַזש דער מורא־הוראה,
זיינוועלע, שמייכלט און נישט צוליב דער הנאה
פון דער ביאַלער תורה, וואָס זיין שווער דערמאַנט.
ווייל ראשית, איז דאָס־אַ וואָרט שוין לאַנג אים באַקאַנט,
והשנית, ווען ער וואָלט עס אַפילו איצטער געהערט,
איז עס אויך זיין שווער, יצחק שאַרפהאַרץ, נישט ווערט,
אַז ער, זיינוועלע, זאָל שמייכלען... ער קען אים, דעם שווער!
פון דער גאַנצער תורה געדענקט ער נישט מער,
נאָר דאָס, וואָס אים טויג... „פון גאָרנישט וועט עס קומען"...
איז דאָך טאַקע קלוג, וואָס ר'האָט נישט אַרויסגענומען
דעם טייסטער פון טאַש און קיין געלט נישט געגעבן,
ווען זיינוועלע האָט געקרענקט און געשפּילט מיטן לעבן...
„פון גאָרנישט וועט עס קומען"! און—מיט סאַרא ווייכער שטים!—
פון דער קרענק אָן רעדט ער נישט, זיינוועלע, צו אים.
נאָר אַלע ערב יום־כפור קומט דער נגיד צו גיין,
— זיי מיר מוחל, זיינוול — און פאַרקרימט זיך אויף געוויין.
זיינוועלע איז מוחל. ווייל ער מוז דאָך... על פי דין...
און נייט זיך צו פאַרגעסן, אַז ער האָסט אים, ווי אַ שפּין.

און מנחם, וואָס האַלט פון טאַטן סיי־ווי אַ וועלט,
קוקט אויף אים איצט, האָט אין זינען פאַר אַ גוט אויג און קוועלט...
אַ זיין טאַטנס באָרד געפעלט אים, אַ דער שלאָפראָק, דער נייער,
אַ די ברילן די גאָלדענע, וואָס קליידן אים זייער,
היינט דאָס תורה־זאָגן זיינס, דער טיפער געראַנק —
איז וואָס־זשע טאַקע האַלט ער דעם פאַלטן אַזוי לאַנג?
זיין טאַטנס פאַלטן? באַ־באַלעבאָס — זאָגט ער — באַלעבאָס!
מיין טאַטנס פאַלטן! — און דער באַלעבאָס ווייסט שוין וואָס
מנחם וויל. פראַלט ער דעם אַלמער אויף, אַזש די קוואַרטיר
צעקרעכצט זיך פון שרעק פאַרן פאַלטן פון גביר...

און ר׳ב פנחס האָט דעם „ישמח ישראל" פאַרמאַכט
און געקוקט אויפן נגיד ערנסטלעך־פאַרטראַכט.
דעם גבירס תורה האָט נישט אָנגעצונדן זיין בליק,
ער ווייסט נישט פאַרוואָס.

פאַר אַ קורצער צייט צוריק,
האָט רב פנחס זיין ברויט פאַרדינט אין גבירס הויז
די לערער, וואָס איז פון גאַרבעריי אַרויס,
צו שיסטערס פון שטאָט, האָט ער אין ביכעלע פאַרשריבן.
און ווען ס׳האָט זיך אַ חוב צוזאַמענגעקליבן,
און דער שוסטער, ווי ס׳מאַכט זיך, האָט פאַרגעסן דעם טערמין,
האָט דער נגיד רב פנחסן געשיקט דאָרט אַהין.

איז פנחס געגאַנגען, דערמאָנט, אַז עס קומט,
און אַז עס קומט — המ... המ... רב פנחס האָט געברומט,
געקוקט אויפן שוסטער און געשמייכלט דערביי.
ווייל ממה נפשך: האָט מען, צאָלט מען דאָך סיי־ווי־סיי,
אלא האָט מען נישט — — — און ווייל פנחס איז גוט געווען,
האָבן טאַקע די שיסטערס, ווי ווייט מעגלעך, געזען

אים לײדיק נישט אװעקצולאָזן. ס׳איז אָפּט אויך געשען,
אַז דער שוסטער, װען רב פּנחס איז צו אים געקומען,
איז ער אויפגעשטאַנען און אים אויפגענומען
װי אַ ליבן גאַסט. אים געבעטן זיצן.
אַ גלעזל נײַנציקער — װינטער, ביר — אין די היצן,
װײַל דער שוסטער, װען װעלט איז געװעזן װעלט,
און מ׳האָט פאַרדינט דעם גראָשן, האָט אין שטוב נישט געפעלט.
אויב נישט קײן טײ מיט ציטרין, אַזוי װי בײַם גביר,
אָבער בראָנפן אַ קאַפּ, צי אַ גלעזל ביר — — — —
מאָרגן װעט מען אײַנציען דעם פּאַסעק שמאָל,
אָבער דער־װײַל — װיפל מאָל לעבט מען? איר װײסט נישט
װיפל מאָל?
און נאָך אַ קניה, װען מ׳איז סוף כּל סוף, דורכגעקומען,
האָט מען פּנחסן אין שענק אַרײַן מיטגענומען.

און ישראל, דער דיקער שטיװל־קאָמיסיאָנער,
מיטן גראָבן בויך, און דעם גאַנג פון אַ בער,
און אַ מויל, װאָס האָט שטענדיק ניבול־פּה געשיט —
אָבער טאָמער איז פּנחס געװען אין דער מיט,
האָט ער אײַנגעהאַלטן אין זיך די לאַװע פון רײד,
געזעסן און געקײַט אַזױ שטיליטשקערהייט. —
אַ רויטער, גראָב־ליפּיקער, מיטן שטענדיקן גלאַנץ
פון הונגער אין די אויגן. — אויפגעפרעסן אַ גאַנדז,
מיט ביר פאַרכלאַיעט, איז ער װידער שוין גרײט,
אַזוי מיניה וביה, שטײענדיקערהייט,
אַ פּיפּיקל צו פאַרזוכן, בלויזערהייט, אָן ברויט,
נאָר מיט רײד פאַרביסן, אַז אַ קאָזאַק װערט רויט —
זיצט ער אַזוי שטיל איצט און װען ס׳באַפאַלט אים די לוסט
אַ װאָרט צו לאָזן הערן, שטיקט ער זיך און הוסט,
װײַל פאַרהאַלטן אויפּס כּוח, נאָר ער האָלט עס נישט אויס;

ער מוז רעדן... פֿאַרדרייט ער דעם דישעל און פּלאַצט אַרויס:
ווען קומט משיח, רב פּנחס, ווען קומט שוין משיח?...

בענקסט טאַקע אַזוי שטאַרק נאָך אים? א פֿייער זוכט דיך!
רופֿט זיך אָן ליפּיש, דער צווייטער קאָמיסיאָנער.
א דאַר־ער, אַ הויכער און דער היפּוך ווי ער:
א שמאַליטשקע גערגעלע מיט אַ קנעפּל אינמיטן,
קאַרג, באַלעבאַטיש; ווי ווייט מעגלעך האָט ער אויסגעמיטן
דעם פּרעס און די שענק און ווען ר'איז שוין יאָ געקומען,
פֿלעגט קלאָר ווערן ביים סוף, אַז ר'האָט נישט מיטגענומען
קיין קליינגעלט... ער מיט ישׂראלן — שונאים אויפֿס לעבן.
מ'איז שטענדיק ברוגז, נאָר כּדי נישט נאָכצוגעבן
די סותרימס אַפּעטיטן, ווערט מען טיילמאָל פֿרום,
זוכט מען שלום, ווערט מען חבר און הינטנאַרום
לויפֿט ישׂראל צו ליפּישעס סוחר און רעדט אים איין:
אַז ווייל ס'איז דאָך שותּפֿות סיי־ווי, מעג ער דאָך זיין
זיין סוחר אויך... ליפּיש גערגעלע וועט מער נישט זיין בייז,
און בפֿרט, אַז ער לאָזט אים כּך וכך פֿון פּרייז....

און דאָס אייגענע ליפּיש: וואָס טויג אייך דאָס גראָבע פּאָס?
קומט צו מיר. וואָס אַרט אייך? מיין שותּף וועט נישט זיין אין כּעס.
און מאָרגן טרעפֿן זיך די קאָמיסיאָנערן אין גאַס,
זעט יעדער, ווי זיין שטאָם־סוחר גייט פֿלוצים מיט יענעם —
און ס'צעפּלאַקערט זיך ווידער דאָס אַלטע גיהנום.

יענע צייטן געדענקט ער נאָך, פּנחס ווי אַצינד:
צען זלאָטעס אַ וואָך האָט ער ביים גביר פֿאַרדינט,
(חוץ וויין אין די סדר־נעכט אויף די כּוסות פֿיר
און סוכּות פֿלעגט ער שאַקלען מיטן אתרוג פֿון גביר)
און די אַרבעט איז געטיילט געווען אין דרייען:
גומער איינס — די חובֿות מאָנען צו די שיסטערס גיין;

צוויי — פֿאַרשרייבן אין ביכעלע, וואָס אריין, וואָס אַרויס;
און נומער דריי — דער שטענדיקער בעל־יועץ אין הויז.
דאָס דריטע איז שווערער געווען פֿון די ערשטע צוויי:
אַט דאַרף ער רעדן מיט די מענטשן פֿון גאַרבעריי:
היות ער ווייסט, פּנחס, אַלס בעל־יועץ, ווי ס׳געשעפֿט שטייט,
האָבן זיי אויסגעקליבן, מיינט ער, א שלעכטע צייט
אַן הוספה צו רעדן. אפשר, אַז גאָט וועט געבן,
און מען וועט בעסערע צייטן, ווי היינט דערלעבן,
וועט איבריק זיין ס׳רעדן. ער וועט קומען צו גיין,
דער גביר, און געבן נאָך מער, ווי זיי ווילן אליין —
ווען די צייט וועט קומען... פּנחס דאַרף געבן צו פֿאַרשטיין...

אַזאַ שליחות איז געלעגן, ווי א לאַסט אויף אים
און ווען דער גביר, מיט זיין סאַמעטענער ווייכער שטים
האָט געלערנט, ווי ער דאַרף מיט די יידן צו טענהן,
איז פּנחס אַזוי שטום און באַצערט געשטאַנען,
די אויגן אַראָפּגעלאָזט, דאָס פּנים בלאַס
און געטראַכט, אַז ער זינדיקט, ווייל ער פֿילט אין זיך כעס.

ער אליין האָט שוין לאַנג זיך פֿאַרנומען, זינט א ווען,
(ווייל ער ווייסט טאַקע, דאָס געשעפֿט קען צאָלן, עס קען!)
א קליינע הוספה צו רעדן דעם גביר.

ר׳האָט אָפּגעלייגט כסדר, נאָר בעת א שפּאַציר
איינמאָל נאָך מיטאָג, ווען פּנחס האָט אים באַגלייט,
(דאָס איז געווען א מין מצות־רשות, אומגעניים,
וואָס מ׳טוט עס, מכלומרשט, אייגנווייליק, אליין,
נאָר דאָך, אויב מ׳טוט עס נישט, פֿאַרלירט מען דעם חן
אין באַלעבאָס אויגן, דאָס דאַרף מען נישט פֿאַרגעסן...)
דער נגיד איז אויפֿגעלייגט געווען נאָכן עסן,
ר׳האָט גערעדט אַזוי זיס, דאָס פּנים האָט געשטראַלט,

שפּאַצירנדיק אויפֿן שטעגעלע, וואָס פֿירט צום וואַלד.
דער קאָרן האָט געפּאַליעט זיך פֿון ביידע זייטן,
דער בלויער וואַלד האָט געטונקלט פֿונדערווייטן,
שיכור־דרימלנדיק אין נעפּלדיקן ראַנד;
און פּנחס, וואָס איז געגאַנגען ביי זיין רעכטער האַנט,
האָט אָנגעהויבן רעדן מיט אַ ציטער אין קול:
אַז גאָט איז גרויס, די וועלט שיין, נאָר דער פּרנסה־עול
דריקט שווער אַזוי דעם מענטש, דערנידריקט אים אַ סך,
און ציט אים, נעבעך, אַוועק פֿון דער עצם־זאַך.
וואָס דאַרף מען מער? ער אַליין טאַקע, למשל, ער...
ער וויל נישט זינדיקן, חס ושלום, נאָר ס׳איז אים שווער,
ס׳איז ביטער און שלעכט אים דורכצולעבן די וואָך.
קיין סך דאַרף ער נישט. ווען ער פֿאַרדינט, לאָמיר זאָגן, נאָך
אַ פֿינף גילדן, איז לאָזט ער זיך באַגניגן —
און פּנחס האָט געקוקט אויף דר׳ערד און געשוויגן.
נאָר דער גביר האָט גערעדט. אָבער נישט וועגן געלט,
נאָר וועגן דער פּשטות און שיינקייט פֿון דער וועלט.
ווי ווייניק מ׳דאַרף האָבן צו דערגרייכן דאָס גליק.
די פֿייגעלעך, למשל, אַ קרישקעלע און גענוג...
און זיי זינגען נאָך שירה, בעת זיי שוועבן.
אָט ווען מ׳קען זיך אויסלערנען ווי זיי דאָ צו לעבן —

און פּנחס האָט געדרונגען דערפֿון — ער וועט נישט געבן...

און ווען ר׳איז שפּעטער געקומען אַ היים צו גיין,
האָט דער זון זיינער, וואָס איז פֿאַרשריבן אין פֿאַריין,
דער סטרייקער, דער „אַכט־שעה׳דיקער בעל־מלאכה",
ווי ער פֿלעגט אים רופֿן — גאָר אַן אַנדערע מערכה
געקריגן ביי אים. נישט אַוועקגעדרייט דעם בליק,
ווען ער פֿלעגט צו אים רעדן, ווי מיט אַ צייט צוריק.

און איינמאָל האָט ער געזאָגט אים: האָב דיך אַ גוט יאָר,
ווען דו היטסט נאָר אָפּ, וואָס מטאָר נישט און וואָס מטאָר,
און דו גייסט נישט מיט זיין ליבן נאָמען קידער־ווידער,
נאָר דו ווייסט, ווער דו ביסט — איז האָב איך עפּעס צו דיר?!

און דעם גביר האָט ער געדינט נאָר אַ קורצע צייט נאָך,
און פאַר די יום־טובים, ווען דער צענער זלאָט אַ וואָך
איז נאָך נישטיקער, קלענער געוואָרן אָן אַ שיעור,
און דאָס ווייב האָט נישט געוווּסט, וואָס צו טוען דערמיט פריער,
און געוויינט פאַר אים — האָט פּנחס געגעבן פאַרן גביר
און געזאָגט: ס'זאָל דיך נישט פאַרדריסן, וואָס כ'קום צו דיר היינט.
דו קענסט מיך שוין פון לאַנג און דו ווייסט, ווי כ'האָב פיינט
פאַר מענטשן זיך צו קלאָגן. כ'האָב מיך אָפּגעהאַלטן אַלץ.
נאָר דאָס וואַסער איז שוין צוגעקומען ביז צום האַלדז.
ס'שטייט דער יום־טוב פאַר דער טיר און נישט אָנגעגרייט קיין זאַך,
פאַרמשכנט, פאַרשוּלדיקט ביז איבערן דאַך,
און אַזוי ווי נעמען נעם איך נישט קיין סך,
צען גילדן אַ וואָך, בין איך געקומען בעטן דיך —

און דער גביר: קיינער ווייסט נישט, וועמען ס'קוועטשט דער שיך,
ווער ס'איז מיך מקנא! אָט האָט דער בענאָק באַפוילן,
אַז אויב איך גיב נישט קיין געלט, קאָן איך ביי אים פועלן,
ער זאָל שבת ביינאַג זיך אוועקשטעלן ביי דער טיר
מיט אַ פּאַפּיראָס אין מויל. האָסטו ווייניק דיר,
איז אויך זיינוועלע, דאָס „שיינדל", ברוגז מיט אַ מאָל.
אַלע אינאיינעם אויף מיר! נאָר צאָל זיי און נאָר צאָל.
און פונוואַנען זאָל איך נעמען? און איצט דיין זאַך:
צען גילדן אַ וואָך איז טאַקע נישט קיין סך,
ס'דאַכט זיך אַזוי, אַ מטבעלע אַ נישטיקס. נישט וואָר?
אָבער באַרעכן, זיי מוחל, וויפל ס'מאַכט אויס אַ יאָר...

א יאָר איז עס פינעף הונדערט זלאָטעס! ריכטיק? האַ?

און פּנחס האָט דערפילט אין פּנים אַ פּאַטש אַזאַ,
אַזאַ שטומער כעס האָט געדרוקט און געקלעמט:
עס איז דאָך נישט קיין נדבה, דאָס געלט, וואָס ער נעמט!
ער גיט דאָך עפּעס אויכעט! אַזוי פיל צייט.
צוליב וואָס האָט ער גיין געלאָזט די תורה אין אַ זייט —
אויסער ביינאַכט אַ שעה און אַ שעה באַגינען —
אַלץ די ביטערע פּרנסה צו פאַרדינען!
טײַלמאָל לאָזט ער דורך שוין דעם נאַכטיקן שיעור —
און פּנחס הייבט אָן שטאַמלען: איך אַרבעט דאָך ביי דיר!

— אַזוי גאָר? זײַ מוחל, כ'האָב דיר איבער אין דער מיט.
זעסטו, ווען דו זאָגסט מיר, אַז ביסט אַן ערלעכער ייד,
בין איך מסכים... ביסט עס טאַקע, כ'זאָג דיר אַליין,
נאָר אויב דו זאָגסט, ביסט אַן אַרבעטער — זאָג איך דיר: ניין!
דו טויגסט נישט דערצו. אָבער גאָרנישט, כ'רעד נישט אויס
ביסט דאָ, ביסטו דאָ.

און ווען פּנחס האָט פאַרלאָזט דאָס הויז,
האָט אַ טרויער געגאָגט אין זיין שטילן ברומען.
און ווען ר'האָט שפּעטער אַן אַנדערע שטעל באַקומען,
האָט ער אָפּגעאָטעמט פריי.

ביים גראָבן קאָמיסיאָנער
האָט ער בלויז אין די ביכער געשריבן און נישט מער,
ער האָט ווייניקער אַרבעט געהאַט, ווי ביים גביר,
און מער פאַרדינט און בכבודיקער ווי פריער:
דריי זלאָטעס פון אַ קעסטל שטיוול, אָדער שיך.
רב פּנחס האָט דאָס עסק איבערגענומען גיך,
מיט די סוחרים זיך באַקענט, געפונען חן

אין זייערע אויגן און אינגיכן פלעגט ער אליין
אין די „קרעסן" פארן, ווו די סוחרים האבן געוווינט;
דעם באלעבאס זיינעם האט סתם דאס געשעפט געלוינט,
ווייל ווען פנחס איז צוריקגעקומען פון שטעט א סך,
און אויפגעגעבן: הוצאת הדרך כך וכך,
האט ישראל אויפגעשטעלט א פאר אויגן גרויסע. —
בגילופין, ווי שטענדיק נאך א פרעס און א כוסע,
האט ער אויסגעפלאפלט באלד אלץ, וואס ער טראכט:
יעך — האב דריי מאל אזויפיל הוצאות געמאכט,
און אין שטעט בין איך דאך געווען א העלפט ווי איר.
עץ פאסט אויפן וועג, צו וואס? יא, און זאגטס נאר מיר,
ס'איז דאך א וועג, רב פנחס, א וועג, און טיילמאל פארגליסט...
אבער דא האט ער פלוצים זיך לייכט צעהיסט,
צוריקגעצויגן אויפס כוח דעם חוצפהדיקן טאן:
כ'האב געמיינט, צי ס'גליסט אייך נישט אזא גוטן פרעס צו טוען,
עץ האלט גארנישט פון די־וועלט, רב פנחס, ניין?
און יעך, זעט עץ, די בראך נעמט מיך! כ'קאן זיך נישט באגיין
אן עולם הזה. כ'פריוו א מאל מאכן אן עק,
כוויל בעסער ווערן, פרום, ווערט אומעטיק — א שרעק!
דעם ערשטן טאג גייט עם נאך, ס'איז מאדנע־גוט אפילו,
וואס געווען, טראכט מען, איז געווען און איצט קומט דאס שטילע,
און ס'איז מחיה'דיק, זיס, אזוי אנגענעם די רו —
און פלוצים: עפעס גיט א קאך, א זאט, א גלי און — — — — פפיו!
וור־זשע איז דאס שטילע, דאס הייליקע? — אונטערן בעט!
ס'האט עפעס קיין האפט נישט... וואס קוקט עץ אויף מיר?
וואס יעך רעד?

ס'איז נאריש טאקע... אזוי איז שוין די וועלט...
און פון אייך בין איך צופרידן. דרעיקר — צ'האט געברענגט געלט.
גרויסע חזרים די סוחרים פון די קרעסן,
אז מען פארט נישט צו זיי, מאכן זיי זיך פארגעסן,

און ליפיש צעבאַליעוועט זיי, זוכט אים אַ קרענק!
נו, פאַרשרייבטס די געלטער. כ'וועל זיין ביי וועלוולן אין שענק.
און טאָמער זוכט מיך עמעצ, בין איך דאָרטן דאָ.
אַ גוטן. פאַרשרייבטס און גייטס אַ היים אויף אַ פּאָר שעה.

סוף זומער איז ער אָנגעקומען צום קאָמיסיאָנער,
רב פּנחס איז צופרידן געווען, נישט געאַרבעט שווער,
גענוג צייט געהאַט צו לערנען יעדן טאָג דעם שיעור,
און אָן אַ מענטליק דאָס געלט געקריגן, נישט ווי ביים גביר.

ערב סוכות האָט ער דערהאַלטן אין שטוב אַריין,
פון נייעם באַלעבאָס זיינעם דריי פלאַשן וויין,
און אַ בריוועלע: „אַ גוטן יום־טוב ווינטשט ענק
ישראל, דער פאַדלעץ. כ'בין ביי וועלוולן אין שענק.
ר'האָט פריש געגזנס (ס'אַ זעלטנהייט!) און דאָס אמתע ביר.
רב פּנחס, אויב ער ווילט און צ'שעמט זיך נישט מיט מיר,
קומט־זשע תיכף אַ הער און קוקטס נישט, וואָס ס'איז שפּעט,
ווערט ער עסן ווייניק און נישט צו דער זעט.
וואָס שייך מיר, וועל איך עסן סיי־ווי־סיי
די יום־טוב־סעודה „לתאווה”. און אייך שטייט עס פריי.
צווערט עסן אַזוי פיל, ווי צווערט וועלן אליין
און באַפעלטס מיר דורכן שליח, צי ער קומט צו גיין.“

ביים טיש, מיט אַ קלאָר ווייס טישטעך איבערגעצויגן,
איז געזעסן רב פּנחס. די גלאַנציקע אויגן
פייכט, די באַקן ראָז, ווי געוויינטלעך נאָך אַ באָד.
לעבן אים די פּרעכטיקסטע צוויליגגען פון סאָד:
צוויי רויטע עפּל, געל־אַטלאַסענע באַרנעס צוויי
אויף אַ ווייס־לאַקירטן טעלער און צווישן זיי
בלויע פלוימען עטלעכע באַהויכט קוים קוים.

א ברוין, שמעקעוודיק גלאז טיי מיט א העלער שוים
פון אויבן, פירקאנטיק ווי א פערלדיקע בראש,
ווארט אויף אים. — נאר רב פנחס נעמט ארויס פון קלאש
א זעלטענע פרוכט, וואס מ׳קויפט נאר אן איינציק מאל
אין יאר: אן אתרוג פון ארץ ישראל.
עס גייט־אויף אין שטוב דער הויך פון יענעם לאנד,
און ער האלט אים פארזיכטיק אזוי אין דער האנט,
ווי עס האלט א געטרייער טאטע, א ליבער,
זיין ציטערדיק קינד. באקוקט אים, דרייט אים איבער,
באטראכט דעם עקץ, באטראכט דעם פיטם,
און ער איז, ווי עס ווייזט אויס, צופרידן מיט אים,
ווייל ער שמייכלט גליקלעך, דאס פנים שטראלט. מן הסתם
איז ער שיין און כשר, אן א פיצעלע פגם.
ער לייגט אים צוריק אין קלאש אריין, וואס איז אויסגעבעט ווייך,
נאר עס בלייבט נאך הענגען זיין מלכותדיקער ריח
איבערן ווייסן אלקערל.

אין א ווינקל שטייט,
אין אן ערדן טעפל וואסער דער לולב. גרייט
מיטן אתרוג זיך צו פארן, פון דער ווייטער מדינה.
ר׳איז אויסגעפיצט אין פינגערלעך, אין הדסים גרינע,
אין קינסטלער־געפלאכטענע קיישעלעך שיינע,
אין ווערבע־ריטלעך מיט לענגלעכע בלעטלעך קליינע.
דאך קומט ער נישט צום אתרוג... און מיט זיין גאנצער ציר
שטייט ער, נעבעך, צוגעלייגט ווי אן אורח ביי דער טיר.
נאר רב פנחס פארגעסט נישט אין אים, נעמט אים ארויס
פון טעפל, הייבט אים אויף, באקוקט: — ווי זעסטו עפעס אויס?
נישקשה. נאר די בלעטלעך נעבעך... ווארט. און גיט א ריס
א פינגערל העכער און — שוין. דער לולב באקומט שיק.
אזש רב פנחס קוועלט: איצטער ביסטו דאך, ווי ס׳דארף צו זיין!

און ער שטעלט אים צוריק אין טעפּל וואַסער אַריין.

דער זון קומט אַריין דאָס אַנצוג זיך נעמען.
אַ צעצוואָגענער שטעלט ער ביים שפּיגל זיך קעמען.
קעמט אַהין, קעמט אַהער איןביידע זייטן שרונט,
און רב פּנחסן קאָסט דאָס אַ שטיק געזונט.
דעם זון זיינעם, זיין בלוט און פליישׁ, קאָן ער נישט פאַרשטיין:
ווי שטעלט זיך דאָס אַ מענטש אוועק פּיצן זיך אַליין...
נאָר ער רעדט נישט, ער שווייגט, נישט אָנצוצינדן קיין קריג
ער בעט אים נאָר מיט די אויגן: אפשר שוין גענוג?

ער אַליין גייט צום פענצטער צו, קוקט דורך דער שויב אַרויס
אין דער סוכה אַריין, וואָס שטייט אַנגעשפּאַרט אין הויז
מיט אירע ווענטלעך דריי, צונויפגעקלאַפּט פון ברעטלעך אַ סך.

אינדערהייך ליגט אויסגעלייגט דער פרישיטשקער סכך,
די שטיינערנע פּאָדלאָגע אויסגעקערט, מיט זאַמד באַשיט,
דער טיש מיט די שטילן אַרום שטייט שוין אין דער מיט,
און די אויבנאָן וואַנט, וואָס קעגנאיבער דער טיר,
איז מיט דער שבת־קאָלדרע באַצירט; און פון לאַק־פּאַפּיר
אויסגעפורעמטע פייגעלעך רויטע, געלע גרינע,
הענגען פון סכך אַראָפּ אויף פּערעמלעך דינע.
דאָס האָט ז״י רב פּנחס אויסגעפורעמט לשם נוי,
ווייל „זה אלי ואנוהו״ מאַכט רש״י אַזוי:
„אנוהו״ במצוות — די מצוה זאָל זיין שיין.

און ביינאַכט, ווען פּנחס וועט קומען פון „שטיבל״ צו גיין,
וועט ער מיט אַ ציטערדיקער פרייד אַן אורח פאַרבעטן,
און אַ הויכער גאַסט וועט די נידריקע שוועל באַטרעטן
פון זיין אָרעם סוכהלע, אַזוי ווי אַלע יאָר.
זיין געשטאַלט וועט ער נישט זען, פּנחס, און דאָך ווייסן אויף קלאָר,
און דאָך וועט ער זיכער זיין, אַז דער אורח וועט זיין.

ער וועט זאָגן: כ'בעט דיך, טאַטע אברהם, קום אַריין,
און מיט דיר צוזאַמען פאַרבעט איך מיט כבוד
יצחק, יעקוב, יוסף, משה, אהרון און דוד.

אַ ווייס טישטעך וועט ליגן איבערן טיש פאַרשפּרייט,
דער ווײַן וועט אַקעגנפינקלען מיט ברוינער פרייד
צו די ליכט, וואָס דאָס ווייב האָט געבענטשט איבער זיי.
אַ צוועלכל וועט פאַרדעקן די חלות צוויי,
פרישער האָניק וועט פאַרשפּרייטן אַ ריח אַ זיסן,
און, זיך גילדנדיק, וואַרטן, מ'זאָל קומען און געניסן.
נאָר פנחס וועט פריער אָנגיסן דעם בעכער מיט ווײַן,
פול איבער דעם ראַנד און מקדש יום־טוב זײַן,
אַ ברכה מאַכן, באַדאַנקן גאָט פאַרן לעבן,
אויסטרינקן רוב כוס און צו פאַרזוכן געבן
דעם ווייב מיט די קינדער. זיך צוברומען אַ ניגון,
ווי זיין שטייגער איז. דאַן וועט ער וואַסער קריגן,
זיך די הענט וואַשן, נישט איבערטרעטנדיק דאָס שוועלכל —
ערשט דעמאָלט וועט ער אַראָפּנעמען דאָס חלה־צוועלכל,
אַ מוציא מאַכן, צעשניידן, געלאָסן אַזוי אַלץ,
און איינטינקן די מוציא אין האָניק און אין זאַלץ.

דער אייבערשטער זאָל נאָר העלפן, דאָס וועטער זאָל זיין שיין,
און דעם שכנס שגץ זאָל נישט וואַרפן קיין שטיין,
אַזוי ווי פאַראַיאָרן אין סוכהלע אַריין.
עס איז אים, פנחסן, נישט היינט געדאַכט, דער בעכער מיט ווײַן
פון דער האַנט אַרויסגעפאַלן אין סאַמע מיטן
קידוש. ס'איז נאָך גוט געווען, וואָס גאָט האָט פאַרהיט,
ווייל דער שטיין איז אַ גרויסער, אַ שווערער געווען,
און ס'איז טאַקע נאָר עפּעס אַ נס געשען,
וואָס ס'האָט קיינעם נישט געשאַדט. נאָר די ליכט אין די שפּאָרן
האָבן אַ צאַפּל געטון, פאַרלאָשן געוואָרן.

זיין זון, אָט דער, וואָס קעמט זיך איצט און פּיצט זיך אַזוי אויס,
איז דער סאַמע ערשטער פון סוכה אַרויס,
און רב פּנחס נאָך אים. נאָר אַרום און אַרום
זעט מען נישט קיינעם. שווייגנדיק און שטום
ליגן די גאַסן מיט די הייזקעס די קליינע;
די לופט א שאַרפע, א קילע און א ריינע;
דער טונקל־בלויער הימל, מיט זילבער באַפּליטערט,
ליגט אין חו — נאָר רב פּנחסעס האַרץ האָט געציטערט.

און אויך איצט, פילנדיק די הייליקע פרייד
פון קומענדיקן יום־טוב, וואָס שטייט אויף דער שוועל שוין גרייט,
זעט ער, לעבן דער שמחה, דעם טרויער ביי דער זייט,
און ער דערבליקט פאַר זיך פּלוצים די שכינה, וואָס ליידט,
און דערפילט אין די אויגן צוויי גליענדיקע טרערן.

אַזוי אָפט טראָגט ער אין זיך אַזאַ צער א שווערן,
אַז ער וואָלט אין די גאַסן גערופן, הויך, מ׳זאָל הערן:
פון ווערקשטאַט אוועק! פון די שטיבן אַרויס!
טוט אָפּ די חרפּה פון זיך און לייזט זי אויס!
נאָר ער זאָגט פונדעסטוועגן אַלץ אין דער וועלט און נישט דאָס.
דעם סאַמע עיקר פאַרשווייגט מען, איין גאָט ווייסט פאַרוואָס.
אַזוי איז שוין אויף דער וועלט, ס׳גייט יעדערער פאַר זיך,
און ס׳פאַרשפּעטיקן דאַריבער די טריט פון משיח.

ווי ער טראַכט אַזוי עפנט זיך די טיר. דער שליח
פון ישראלן, דעם קאָמיסיאָנער, קומט אַריין,
שטעלט אַנידער אויפן טיש די דריי פלאַשן ווין,
גיט דעם בריוו און זאָגט: סראָל איטשע פרצעס וואַרט אויף ענטפער,
און ער זיצט ביי וועלוול יעקוב מאירס אין שענק.
ר׳האָט מיך געהייסן זאָגן, אַז דאָס געגוגס מיטן ביר

איז ווייל ווי די וועלט... און צוזאַלט באַפעלן דורך מיר
צי עס קומט.

פנחס פון ישראלס גוטסקייט גערירט
(ר'האָט שוין לאַנג אונטער זיין גראָבער הויט איידלקייט דערשפירט)
האָט ס'בריוול געלייענט און די שטעל „אויב צשעמט זיך
נישט מיט מיר"
האָט אים שטאַרק געאַרט. און, כדי צו געפינען פאַפיר,
איז ער צום ספרים־אַלמער צו און פון מיטלסטן פאַך,
וווּ ס'זענען איינגעפרעסט געשטאַנען ספרים אַ סך,
האָט ער איינס אויסגעקליבן, אויפגעמישט אַן אָרט,
אַרויסגענומען אַ בלעטל, וואָס איז געל געוואָרן דאָרט,
בכבודיק זיך געעלטערט אַ היפשע פאָר יאָר
און געשריבן:
„לידידי ישראל, נרו יאיר.
ראשית — אַ יישר־כוח בשביל דעם יין.
והשנית, ווי איז עס גאָר אויפן רעיון
געקומען לידידי, אַז יעך זאָל מיך שעמען.
כ'וואָלט זייער גערן געקומען און גענעמען
אַ ביסל משקה צוזאַמען, נאָר ס'איז שפּעט למנחה.
ווינטש איך אים פונוויטנס אַ יום־טוב של שמחה,
אַ געזונטן ווינטער און אַ לעבעדיק יאָר."

און אין די צייל איז נישט געווען קיין חניפה אַ האָר.
ר'האָט געפילט אין ישראלן אַן אמתן ידיד.
ווייל פנחס, יום־טובדיק איצט און צעשפילט אין געמיט,
האָט אַ ברודער געזען אין יעדערן ייד.

און באַלד האָט ער, צוזאַמען מיטן אַטלאַסענעם קלייד,
אַרויפגעצויגן אויף זיך אַזאַ געלייטערטע פרייד.

אז דער אָונט, וואָס האָט ווי אַ בער אין דער שויב
זיך צעלייגט, איז מילדער געוואָרן, אין אַ טויב
זיך פאַרוואַנדלט, אין אַ ווייסע, אַ שטילע,
און אַריינגעראָונט וואַרקנדיק אַ תפילה
אין דער שטוב אַריין. און אַזוי בעטנדיקערהייט,
רב פנחסן פון זיין היים אין „שטיבל" אַריין באַגלייט,
און צוזאַמען מיט אים זיך אָפּגעשטעלט אין דער מיט
פון וועג: ישראל, קוים שלעפּנדיק די קאַטשענע טריט,
רויט, פאַרשוויצט, וואַקלדיק און אָנגעבלאָזן ווי אַ פּאַס.
האָט זיך ווי אַריינגעקאָלערט אין דער בית־מדרש־גאַס,
זייער שווער און פויל, פון דעם געסעלע אַרויס,
ווי די שענק איז געווען; און ביים ווינקל־הויז
מיט זיין „מענטש", דעם „שרייבער", זיך אָנגעשלאָגן.

פנחס, הויבוויקסיק, (דאָס שטריימל, וואָס ר'האָט געטראָגן,
האָט אים העכער נאָך אַ סך אויסגעצויגן.)
די ברעמען, ווי זיי וואָלטן אַנטלאָפן פון די אויגן,
אַרויפגעשפּיזט הויך אין געקנייטשטן שטערן אַריין,
ווי גאַרנדיק צו דערזען יענע זעלטענע שיין,
וואָס די אויגן זעען נישט, און אינערלעך פאַרטראַכט —
ווי דער שטייגער פון אַ ייד ערב יום־טוב פאַרנאַכט —
איז ישראלן פאַרביי, גאָרנישט מערקנדיק אים.
נאָר ישראל, מיט אַ שיכורלעך־הייזעריקער שטים,
האָט אים אָפּגעשטעלט: גוט יום־טוב! עך, ווי אָפּגעפרישט!
אין באָד געווען. און דאָס ווייב האָט עס אויף יום־טוב? יעך—נישט!
עץ שמייכלט? נו מילא! פרייט זיך... פרייט זיך... נישט אומזיסט..
נאָר ר'האָט אָפּגעהאַקט פלוצים און לייכט זיך צעהיסט.

אין „שטיבל״ איז די פּאָדלאָגע אויסגעקערט ריין.
ס'איז קיינער נאָך נישטאָ. נאָר דער גבאי אַליין
דרייט זיך שטיל אַרום און פּאָרעט זיך. ווי תּמיד
ערב יום־טוב ליגט ער אַוועק אויפן עמוד
דעם קהלשן טלית, דאָס מחזור. דער כּיור
איז פול מיט וואַסער און אויך דאָס פאַס ביי דער טיר.
לעבן שעפל, איז אָנגעפולט ביז סאַמע דעם ברעג,
און דאָס האַנטעך, וואָס איז צוגענייט עק צו עק,
הענגט לעבן אויוון אויף זיין הילצערנעם געשטעל.
דער חלל — האַלב־טונקל. נאָר איבערן עמוד איז העל.
די ליכט באַלייכטן דעם „שויתי״ אויף דער וואַנט,
מיט זיינע גרויזאַמע, אייביקע אמתן ביים ראַנד:
„דער מלאך־המות קומט צו גיין און ער האַלט
אַ שווערד אין האַנט און פרעגט דיך נישט: ביסטו יונג, צי אַלט.״
„דער מענטש זאָרגט זיך אויפן אָנוואַר פון זיין געלט
און ער זאָרגט נישט, אַז דאָס לעבן איז קורץ אויף דער וועלט״
און נאָך און נאָך. און אין סאַמע מיט פון דעם געשריפטס
איז אויסגעצירקלט דער נאָמען, וואָס איז דאָס גרעסטע גיטס
וואָס איז די העכסטע פרייד. און ווי וויל איז דעם מאַן
וואָס גאָט איז תּמיד אין זיין נשמה פאַראַן —
דעם שרעקט נישט גאָרנישט. נישט קיין וואַסער, נישט קיין בראַנד.

אין „שטיבל״ איז געמיטלעך. דער לאַנגער טיש ביי דער וואַנט
מיט די בענק אַרום האָט אָנגעטאָן אַ פריש געוואַנד
פון היימישער, גראָבער לייוונט, אויסגעוואַשן ריין.
ס'איז גרוי, וואָס אַן אמת, געלאַטעט אויך, נאָר גאַנץ שיין.
אויף אַ לאַנגן, פון טיילן געשטיקעוועטן, דראָט
הענגט די נאַפט־לאָמפּ, אויסצייכנענדיק אַ קליין ליכטיק ראָד
אויפן בעליק. דאָס לעמפל איז אַראָפּגעדרייט.
פון קאַלפּעקל, דורכן גלעזל, קוקט פאַרוואונדערטקייט

דאָס פּייערל אַרויס. אַזאַ שטילס און פּאַרטראַכטס,
ווי אין פרילינגס־צייט אַ קנאָספּעלע אַ האַלב פאַרמאַכטס.

אויף אַ וואַנט הענגט דער „הודו", וואָס מען זאָגט פריימיקצונאַכטס
פאַר מנחה. זיינע ווערטער ברענגען אַזוי פיל טרייסט
דעם אומגליקלעכן. און נאָר דער, וואָס ליידט, דער ווייסט,
וויפל היילונג און דערקוויקונג ס'איז דאָרטן פאַראַנען:
„זיי זענען אין וויסטעניש, אין מדבר געגאַנגען,
אין הונגער, דורשט, מיט נשמות געקאַרטשעטע פון ווייַ —
זיי האָבן צו גאָט געשריגן, האָט ער געהאָלפן זיי.
די אויגן זיי געעפנט ביים סאַמע אָפּגרונטס־ראַנד,
און זיי האָבן דערזען דאָס זוניקע לאַנד."
אַנדערע ווידער האָט אַ שיפס־ברוך געטראָפן.
זיי וואַקלען זיך ווי שיכור, די אויגן בלוט־פאַרלאָפן
און דערוואַרטן דעם טויט מיט שוידער און ציטער —
און מאַכן מענטש איז, סתם אַזוי, שלעכט און ביטער —
זייער אַלעמענס ווייַ האָט דער אויבערשטער דערפילט.
די פאַליעס אַ גלעט געטון, דעם שטורעם געשטילט.

פאַרטרייב־זשע דעם חושך און דערפיל אין דיר גאָט!

אויף דער קעגנאיבערדיקער וואַנט ליינסטו דעם סוד:
אַז פונקט ווי די הימלען מיט די שטערן דאָרט הויך,
אַזוי אויכעט די ערד ווערט באַלעבט דורך זיין הויך.
אין אַלץ איז ער דאָ: אין דער זון, אַ ווערעמל אַ קליינס —
און דער גאַנצער, גרויסער באַשאַף איז אַ ליכטיקע איינס.

ווייטער הענגען שענק מיט פיל ספרים־פאַכן
פאַר ווײַלערנערס. נאָר די סאַמע עיקרדיקסטע זאַכן
רעדן שוין פון די ווענט אַראָפּ מיט אַ קלאָרער שפּראַך.
און דער, וואָס פאַרטראַכט זיך אין זיי, דער ווייסט שוין אַ סך,

גאַבן גבאי איז רב פּנחס געקומען צו גיין.
ר'האָט אויסגעטוען דעם פּאַלטן און געבליבן שטיין
אין דער אַטלאַסענער יופּיצע לעבער הויל.
פון אַ הינטער־קעשענע האָט די רויטע פּאַטשויל
אַרויסגעשטאַרצט, קוקנדיק פאַרשעמט מיטן שפּיץ אַראָפּ.
און דאָס פאַרגעלט־אויסגעקראַכענע שטריימל אויפן קאָפּ
זוכט, איבער דער ספרים־שאַנק איינגעבויגן,
גיט אַכטונג און באַפעלט. דאַכט זיך, רב פּנחסעס אויגן,
וואָס זיי האָבן צו טוען. און אַז לײדיק גיין
פאַר אַזאַ שטייגער ייד, ווי ער, איז פע, איז נישט שיין.
דאָך, רב פּנחס לאָזט שטיין די ספרים פון הלכה.
נאָר דאָס ספר פון אים, זכרונו לברכה,
נעמט ער מיט ליבע און עפנט עס מיט ציטער.

די טיר פּראַלט אויף. אין ווויליקעס, אין אַ פּיטער,
מיט דעם סויבעלנעם קאָלנער דאָס פּנים פאַרשטעלט,
פאַלט אַריין ישראל דוד. אינדרויסן די קעלט
איז נישט גרויס, אין „שטיבל" איז וואַרעם, דאָך טוט ער נישט אויס
דאָס שווערע פוטער. נעמט אַפילו נישט אַרויס
די נאָז פון קאָלנער. נאָר אָט, ווי ער שטייט און גייט,
נעמט ער אַ ספר פון שאַנק און אָנגעפּעלצטערהייט
זעצט ער זיך צום טיש אַוועק און נישט רעדנדיק אַ וואָרט,
מישט ער אויף דאָס משניות ערגעץ אויף אַן אָרט.
און לאָזט עס סתם אַזוי פאַר אַן עדות ליגן.
ווייל די אויגן מאַכט ער צו און מיט אַ ניגון
אַ בייזלעך־נאָגנדיקן, זיך שאָקלנדיק הין און הער,
לערנט ער אויף אויסווייניק. סטרעפּט, ער בלייבט שטיין און שווער
קומט אָן דאָס דערמאָנען זיך. פאַרקוועטשט ער די אויגן נאָך מער,
אַזש די ווייס־געדיכטע ברעמען, ווי שפּיזן צוויי,
וואַכן איבער די אויגן און גיבן אַכטונג אויף זיי:

„העי גנבים!“ דער ניגון ווערט בייזער און פאר ווי
פארקרומט ער זיך אזש, ווי ער וואלט זיך געכעסט אויף וועמען,
ביז ער דערמאנט זיך. נעמט ער די שפּיזן־ברעמען
פון די אויגן אוועק, לאזט זיי פריי אן שומרים איבער.
נאר עס טרעפט זיך טיילמאל, אז ער קאן נישט אריבער,
דער מלאך פון שכחה פארלייגט זיך — און ניין,
דעמאלט לאזט ער עפענען א פיצלדיק, קליין
שפּעלטעלע פון רעכטן אויג: „גיך כאפ א בליק,
גנב איינער!“ און בליץ־שנעל פארמאכט ער עס צוריק,
ווי ס׳וואלט גארנישט געשען און ער לערנט ווי פריער.

ווי א שאטן, נישט קיין מענטש, וואלט געעפנט די טיר,
זיך שארנדיק ביי די ווענט, און סודותדיק אזוי,
קומט אריין דער מלמד, מאיר יחיאל „די שטרוי“.
א קליין יידעלע מיט אויגן גרויסע און זייער דאר,
הויט און ביין — איז דער צונאמען „שטרוי“ פאר אים דערפאר
ווי אפגעמאסטן. פארן פאדער־הויז פון „שטיבל“
לענט ער זיך אן אין דער וואנט. הייבט אויף א שטיוול
צו דער נאז, באשמעקט די זויל פון אלע זייטן.
פארטיק געווארן מיט איינעם, הייבט ער אויף דעם צווייטן,
און דערנאך, אז ר׳איז זיכער שוין אויף כל אופנים
אין דער ריינקייט און נאך אפפארן זיך קטנים,
קנעפלט ער זיך צו, מאכט זיך גלייך און טרעט אריין
אין גאטס הויז; גייט צום פאס צו, טינקט די הענט איין
אין וואסער, און שפּריצט ארום דריי גרויסע פאנטאנען
אין פאמישאף אריין, וואס איז לעבן פאס פאראנען.
ווישט זיך די הענט מיט א פאמעלעכקייט אזא,
פארגלייזט די אויגן צום בעליק, מאכט בו־ו און א־א,
און זאגט „אשר יצר“ מיט זיין אומהיימלעכער שטים.

יינגלווייז האב איך מוראדיק געציטערט פאר אים,

געהאַלטן פאַרן גרעסטן מכשף אין דער וועלט
און — אַריינגעפאַלן צו אים. ער האָט מיט מיר געקנעלט
דריטהאַלבן יאָר צייט. און מי יודע, ווי לאַנג נאָך
ס׳וואָלט געדויערט. נאָר איינמאָל, אינמיטן דער וואָך,
דורך די פענצטער דער זומער ייִנג און פריש
ווינקט אַריין, און דער רבי זעצט זיך צום טיש
אָנבייסן עס׳ אין דער פרימאָרגנדיקער שעה,
מאַכט די „המוציא“, און מיט אַן אַ־אַ און אַ בר־ו,
ווי געוויינטלעך, און מיט אַ סודותדיקער שטים.
און איך האָב דאָס אויג נישט אַראָפּגענומען פון אים
און אויסגעפאָרשט. ס׳איז מיר שרעקלעך ענג געוואָרן אין צימער.
דורכן פענצטער האָט געלאָקט דער גאָלדענער זומער.
כ׳האָב געגאַרט צום דרויסן. אין האַרץ האָט געטיאַכקעט אַזוי.
דאָך כ׳האָב געוואַגט. אַ זאָג געטוען הויך און שאַרף: שטרוי!
ווי שיכור געוואָרן פון מיין אייגענעם טאָן
און געזועסן און געוואַרט: וואָס וועט ער טוען,
דער כישוף מאַכער? ס׳איז רעכט, ער זאָגט אַ וואָרט,
און כ׳ווער אויסגערינען, דאָ זיצנדיק אויפן אָרט —
נאָר ער האָט בלויז שאַרף אַ קוק געטוען אויף מיר,
געענדיקט די „המוציא“ געלאַסן ווי פריער,
איינגעטונקן דעם פענעץ־שפּיץ אין מעסטל זאַלץ,
אַראָפּגעשלינגען דעם ביסן, נאָך שווייגנדיק אַלץ,
און אַ צווייטן ביסן אויך, ביז אַ כזית.
און שאַ און שטיל, גלייך עס וואָלט דאָ גאָר קיין נייעס
נישט געשען. נאָר פלוצים — און ער גיט אַ צי
זיין דאַרע האַנט און איך דערפיל מיט אַ מאָל אַ ברי
אויף דער לינקער באַק. —

שוין אַ שאָק מיט יאָרן
נאָר כ׳געדענק נאָך ווי היינט, ווי כ׳בין געלאָפן פון גורן,

און ער נאָך מיר, אויפן חזיר־מאַרק אַרויס,
דורך יאַטקעס און געשטעלן ביז צו אונזער הויז.
כ'בין אריין אַ פאַרסאַפּעטער און פאַרשלאָסן די טיר,
און ער איז פיל שפּעטער געקומען פון מיר.

מיין טאַטע איז דעמאָלט אין דער היים נישט געווען,
און דער מאַמען האָב איך דערציילט אַלץ, וואָס געשען.
ז'האָט באַקוקט מיין באַק, וואָס איז רויט געווען ווי אַ צוויק,
אויסגעזידלט די שטרוי און משלח געווען צוריק
אַן מיר. ר'האָט געפּרוווט זיך פאַרענטפערן, עפּעס זאָגן,
נאָר די מאַמע האָט נישט געלאָזט. יאָ, מ'דאַרף שלאָגן —
האָט זי געזאָגט — נאָר מ'דאַרף וויסן, ווי אַזוי. —
ר'איז אַוועק פאַרשעמט און איך האָב נאָכגעשריגן: שטרוי!

כ'בין אַ גליקלעכער אַרומגעגאַנגען יענעם טאָג,
ווייל צוזאַמען מיטן רבין איז נאָך אַ קלאָג,
וואָס האָט שטאַרק מיך געפּייניקט אויף אייביק אַוועק:
די מורא פאַר שדים און פאַר כישוף די שרעק.

נאָך אים קומט יצחק לייבישעס, דער קמצן. מען רעדט:
טעפּ מיט גאָלד און רענדלעך האָט ער שטיין אונטערן בעט.
נאָר ר'האָט נישט קיין שליטה צו זיי, און זשאַלעוועט ברויט
דעם ווייב און די קינדער און, אַז ערשט נאָך זיין טויט
וועלן זיי אויפלעבן און עסן צו דער זעט. —

זיינע הענט זענען תמיד שוואַרץ, די קאַפּאָטע פעט.
אויף שבת שמירט ער די שטיוול מיט טראָן,
נאָר קיין אַטלאָסענע קאַפּאָטע טוט ער נישט אָן,
ווייל ער האָט נישט. און כאָטש אַ חסיד פון כמה יאָרן,
איז ער נאָך איינמאָל צום רבין נישט געפאָרן.
קיין כוללות צאָלט ער נישט. און אַז מ'פרעגט אים אַ מאָל:

היתכן! זיפצט ער: ס'איז גרינג צו זאָגן צאָל!
און זיפצט איין מאָל און נאָך אַ מאָל... נאָר עס ווייסט דאָך
די וועלט,
אַז זיין הערינג־און נאַפט־געוועלב טראָגט אַ מטמון מיט געלט.
אַ ייד אַ דעמב. געדיכט פאַרוואַקסן דאָס פנים, דער קאָפּ.
איך זע אים, ווי היינט, מיטן שוואַרצן פייער־טאָפּ
אין ביידע הענט, דעם קורצן ווינטער־טאָג אין געוועלב שטיין.
פאַרנאַכט קומט ער אין „שטיבל" אַריין צו גיין,
גייט צום אויוון צו און שאַרט אַריין מיט די הענט
לעבעדיקע קוילן אין טאָפּ אַריין און צעבלאָזט און דערברענט, —
איצט שטייט ער ביים פענצטער, זאָגט קרבנות מיט מונה.
קעגן אים שווימט אַרום די האַלב־חודש־לבנה,
און פאַרשפינט, דורך דער עטוואָס פאַרהויכטער שויב,
דעם פאַרשטיינערטן זקן, וואָס איז וויס ווי אַ טויב,
אין איר זילבערנער נעץ. שטייט ער און פרעפּלט מאָדנע זאַכן,
ווי אַ שטייגער: מ'פלעגט אַ מאָל קטורת מאַכן.
און דער קטורת האָט געדאַרפן געמאַכט צו זיין:
פון באַלזאַם, ווייראַך, צימרינג, קאַפּריסן־וויין
זאַפרען און נאָך. און אַלץ געגוי, אויף קווינט און לויט.
און האָט מען געקאַרגט אויף איין האָר, איז די שטראָף — טויט...

יעקוב יצחק, דער שכן, איז אַריינגעקומען.
אין טונקעלן שלאַפראָק מיט די גרינע בלומען
אויף די פּאָלעס־ווינקלען. אַ ייד אין די מיטעלע יאָרן,
פאַרגעלט, פאַרדאַרט, נאָר די יוגנט האָט אַזוי פיל שפּורן
פון שיינקייט אים געלאָזן אין זיין גאַנץ געשטאַלט:
אינם שמייכל דעם זאַנפטן, אין חנודיקן פאַלד
אַרום די ליפּן, אין די זייד־ברעמען דין פאַרצויגן,
אין די לאַנגע וויעס און דר'עיקר אין די אויגן.
זייער בליק, אַ סאַמעטענער, קוקט גלעטנדיק אויף דיר

און פרעגט דיך: חוץ דעם געוועלבל מיינס, טיר ביי טיר
מיטן „שטיבל" — מיינסטו איז שוין גארנישט מער דא?
שוין גארנישט טאקע, הא? און טיילמאל קומט א שעה —
כ'וויים נישט ווי צו רעדן, כדי דו זאלסט מיך פארשטיין —
די גאנצע ווייטע וועלט ווערט אזוי בלוי, אזוי שיין,
און צי פאר פרייד, צי פאר צער, כ'וויים נישט, פארוואס יעך וויין
א שעה אזא, נו, אזא שעה... פארשטייסט שוין, צי ניין?

כ'דערמאן מיך: כ'האב אים אפט א שטומען געזען שטיין
ביים אוויון, צי ערגעץ־ווו ביי איינער פון די ווענט,
מיט אויגן ברייט־צעעפנטע, דער בליק געווענדט
ערגעץ אויף א פונקט. די דינע ליפן צוגעשלאסן,
און אויפן גאנצן פנים ליגט אויסגעגאסן
א פארטראכטקייט אזא. און טאמער דערבליקט אים ווער,
און יעקוב יצחק באמערקט עס, גיט ער זיך פלוצים א קער
צום פלפולדיקן ספר, וואס ליגט אויפגעמאכט
לעבן אים — און ווייזט יעדן, אז ר'איז פארטראכט
און פארמוחט אין לערנען ווי אלע דא ארום...
נאר נאך א ווילע און דער בליק פארהאלט זיך — שטום,
נרוים צעעפנט — אין רוים־ווו, ווי עפעס וואלט געשעען,
וואס אלע זעען נישט, נאר ער איינער האט דערזען.

ר'איז גאנץ געווען אין זיין אמונה ווי א קינד.

כ'געדענק א תמוז־טאג, ס'איז הייס געווען, נאר א ווינט
האט פלוצים דעם שטויב געגומען זדרייען. די זון, אין שרעק
און אין ציטער פאר איר אויג דעם גאלדענעם, איז אוועק
אין די הימלען אריין און פארצויגן זיי מיט א דעק
פון וואלקנס, ארויסקוקנדיק פון צייט צו צייט,
פארמרוזשנדיק דאס אויג. נאר דער ווינט, פארשייט,

אַ ייִנג אַ לאַבוז, האָט איר אַ שיס געטוען אַרויף
קנוילן שטויב מיט אַ באַ! און אורא! און אַ שרויף
די לופט מיט אַ פייף פון שפּאַט: אור־אַ־אַ! און אור־אור־או!
און די זון — וועמען, משטיינס געזאָגט, וועט זי גיין דאָ
זיך קעגנשטעלן? האָט געעפנט די גאָלדענע טיר,
אַוועק. נאָר דער הימל האָט זיך אָנגענומען פאַר איר,
און אַראָפּהענגענדיק איבער דער ערד גרוי און שווער,
ווי אַ בייזער, צעקודלטער, צעפּאַטלטער בער,
האָט ער פּלוצים אַ ברום געטוען אַזוי רוי און טויב,
אַז אַ שום איינזען. אַ ווײַלע לייגט זיך דער שטויב,
פון דונער דערשראָקן. נאָר ס'געדויערט נישט לאַנג
און ער גיט זיך אַ וואָרף, ווי אַ געלער שלאַנג,
אין דער הויך אַרויף מיט געציש און געפייף,
און ער טראָגט זיך אין חלל דעם צעווירבלטן שטייף,
טראַציק די הימלען אַ קעגן, צעטרייסלט דעם יסוד
פון דער ערד. דעם קעגנאיבערדיקן פּלויט
גיט ער אַ ריס פון זיין אָרט, ווי אַ לייכטן באַל.
אַ הייב דעם שינדל־דאַך פון אַ הויז. אַ צעפּראַל
אַ פענצטער ערגעץ מיט געבראַזג. רייסט־אויס אַ בוים
און אַ צווייגן מיטן וואָרצל און טראָגט זיך אין רוים
געפלינגלט, צעווינטיקט און צעפּאַכעט אין שלאַכט. —
נאָר פּלוצים — דער הימל האָט זיך דראָענדיק צעקראַכט
דעם ווינט איבערהילכנדיק. אַ פּאַך מיט אַ בליץ
ווי מיט אַ פייערדיקער בייטש, אַ פירכטלעכן קריץ
מיט די ציין און ווידער אַ פּאַך און אַ הוק פון פּאַרדראָס
אַ רגע איז שטיל. נאָר מיט אַ מאָל אַ שפּריץ, אַ גאָס.
מיליאָנען שפּיזן קרומע טוען האַסטיק זיך אַ לאָז
אויפן נאַפּל פון דער ערד. וואַסערן לויפן
ברומענדיק די ברייטע ראָוועס אַריבער, און שרויפן
מיט די ווייסע גזשיוועס אין די הייזלעך זיך איין;

און מיט אַ בייזן גערויש אין די ראָוועס אַריין,
איינע אויף דער אַנדערער פאַלן זיי צוריק;
איילן מיט שטורם און געליאַרעם צו דער בריק,
און וואַרפן זיך אַרונטער מיט ווילדן געשריי.

די בלאַסע „שטיבל“-בחורים — און צווישן זיי
יעקוב יצחק — שטייען ווי צוגעשמידט און ערנסט שטיל.
מיט אויגן פאַריסענע קוקן זיי אויף דעם שפּיל.
אַט שפּרינגט דער בליץ אַרום און מיט אים צוזאַמען,
אַט־דאָ, דאַכט זיך, דאָ, קראַכט דער דונער, און רויטע פלאַמען
צינדן דאָס „שטיבל“. אַלץ האָט אַ ציטער געטוען.
נאָר יעקוב יצחק צעשמייכלט זיך ליב און רופט זיך אָן:
„אוי, טאַטע מיינער, טאַטע, ס׳איז שוין אפשר די צייט?“
און מיר, בחורים, ווייסן, וואָס דער זאָג באַטייט,
און פילן דעם ערנסט פון דער גרויסער מינוט,
און פילן דעם הייליקסטן צאַפּל אין בלוט. —
(איך טראָג נאָך ביז היינט יענעם ציטער אין זיך
און כ׳הער נאָך די דעמאָלדיקע טריט פון משיח.)

און שפּעטער, ווען דער שטורם איז פאַרבייגעצויגן,
און די וועלט, צעשמייכלט, מיט טרערן אין די אויגן,
ווינקט אַזוי מילד אַרום זיך, ליכטיק און שטיל צעקוועלט
שיין, אַ ברכה צו מאַכן — קוקט ער זי אָן אָט די וועלט
מיט זיינע גרויסע טרויעריקע אויגן. עפּעס וואָס פעלט,
דאַכט זיך אים, דאָ, און ס׳איז מקוים נישט געוואָרן
זיין חלום. שאַ נאָר! צי בלאָזט נישט דער גאָלדענער האָרן
אין דער זילבערנער לופט? זע נאָר! צי שפּאַלט זיך נישט די ערד
און זיין אויסגעטרוימטער האָר, אויפן ווייסן פערד,
קומט ער נישט פון יענעם וואַלדיקן, בלוי־באַהויכטן ראַנד
מיט דער גאָלדענער קרוין אויפן קאָפּ, מיט דער שווערד אין האַנט?

עמעץ גייט, עמעץ קומט, עפּעס טראָגט ער אויך מיט.
יעקוב יצחק גלייכט אויס די וואָג. — „וויפל געבן, רב ייד?“
און ווען ער וועגט דעם נאָפט אויף דער שמוציקער שאָל,
פאַרבלאָנדזשעט זיך אין זיין געמיט ווידער אַ מאָל
אַ יינגער חלום, וואָס שמעקט מיט וואַלד און מיט טאָל,
מיט צעשטראַלטן באַגינענגאָלד, מיט שטערן־פרייד,
און מיט דעם פרישן, בלויען הויך פון אייביקייט.

ס'ווערט גרעסער און גרעסער אין „שטיבל“ די ערה.
אָט איז דער געלער און שוואַרצער מענדל, שוואָגערס ביידע.
דער עלטערער, דער געלער, איז תמיד אין דער פרעמד,
אַ שרייבער אין וועלדער. די באָרד אַ גלייכע און צעקעמט,
אין דער ברייט אַריין. אַ ריינער, ציכטיקער ייד.
אַ העפּטיקער אַ ביסל, דאָך ברענגט ער מיט זיך מיט
היימלעכקייט און שמחה. דער עולם זעט אים גערן,
און זען ווי זען, דרעיקר האָט מען ליב אים צו הערן.
ווייל דער הימל האָט אים געשאָנקן אַזאַ זיס קול,
אַז ווען דו הערסט אים זינגען, פאַרגעסטו דיין עול,
ווי שווער ער זאָל נישט זיין. ווערסט לייכט און העל אַזוי.
גלייך דיין לעבן וואָלט געווען אַ פּערלע טוי,
וואָס זילבערט אין פרימאָרגן דער זון אַ קעגן.
צי גאָר, לאָמיר זאָגן, אַזאַ פרילינגס־רעגן,
וואָס רוישט אַזוי זיס איבער באַרג און איבער טאָל
ווי אַ וועלט מיט קינדער וואָלט געזייגט מיט אַ מאָל. —
ער פאַרבעט דעם עולם, ווען ער קומט צו פאָרן.
אַ וועלטלעכער מענטש, פלעגט ער צוריק נאָך מיט יאָרן
אַ קאָלנער טראָגן. (אינטערוועגנס, פאַרשטייט זיך.)
און טיילמאָל אַ מאַרינאַרקע. אָבער אַזוי גיך
ווי ר'איז אַהיימגעקומען, האָט ער אויסגעטון אַלץ,
די מאַרינאַרקע, דעם שניפּס און דעם „כאָמעט“ פון האַלדז —

דעם גאַנצן „דייטש“, און אַריין אין חסידישן טראַכט.
אָבער זיין מלבוש, אויך דאָס לאַנגע, איז אַזוי געמאַכט,
אַז עס שמעקט אַראָפּ פון אים אַלץ, וואָס ער גייט.

דער שוואַרצער מענדל איז פּונקט ווי איבערגעדרייט
פון דעם געלן מענדל, דער היפּך ווי ער:
שטענדיק מרוקנדיק, אַנגעכמורעט און זייער שווער.
א שאַרפער חסיד און ער האַלט פון זיך א סך,
ער לאָזט קיינעם צום וואָרט נישט קומען. „אַזוי זאָג יאך“ —
גלייך דער „יאך“ וואָלט געווען א פּריץ, צי א גראַף.
נאָר אויב אַלע שאָקלען צו, איז דער געלער מענדל — לאַוו.
אדרבא: אַזוי גיך ווי דער שוואַרצער הייבט אָן
צו זאָגן עפּעס, דערציילן מיט זיין זיבערן טאָן,
וואַרפט דער געלער א ווערטל אַריין, אַזוי פון דער זייט.
און דער עולם צעלאַכט זיך פאַר דער גאַנצער צייט.
און כאָטש דער געלער קומט זעלטן א היים, איז בלויז נאָר גאַסט,
איז אָבער דער שוואַרצער שוין פון לאַנג אים פאַרהאַסט,
פון דער קעסט־צייט נאָך. און איינמאָל א יום־טוב פאַרנאַכט
האָט אין שטיבל א גרויסע בהלה זיך געמאַכט
צוליב די ביידע שוואָגערס. א געדראַנג, א געשריי.
ס'איז פּלוצים א מחלוקה אויסגעבראָכן צווישן זיי.
האָט דער געלער א באַנק א כאַפּ געטאָן מיט כוח,
א הויב געטאָן און געפּאַכעט אין דער הויך
איבערן שטריימלדיקן וואַלד ווי א הפקר־ווינט.
דער געלער האָט געשטורמט: „אַזאַ פּרעמדער הינט!“
א סקערניעוויצער חסיד, האָט ער געמיינט צו זאָגן...
ווייניק אין צאָל, האָבן זיי נישט געקאָנט זיך דערשלאָגן
צו אָן אייגן שטיקל „שטיבל“, נאָר צעוואָרפן נע־ונד,
אין די שטיבלעך, אין בית־המדרש. און ס'וואָלט גאָרנישט געשאַדט.
ווען? ווען דו גייסט דיר דיין וועגס און מישסט זיך נישט

אין קיין זאַך.

אָבער דעם שוואַרצנס חוצפּה דאָ, דער „אַזוי זאָג יאַך“
ביי אונז אין דעם צאַלרייכן אַלעקסאַנדרער שטיבל!
כ׳מוז מודה זיין: איך אַליין פּלעג האָבן פּאַריבל,
וואָס מען שווייגט אים... און כ׳בין זיכער קיין יחיד נישט געווען,
אין יענעם יום־טוב ביינאַכט, ווען דאָס איז געשען,
ווען דער געלער האָט אַ כאַפּ געטוען די באַנק פון דער ערד,
האָב איך געטראַכט אַזוי: ווערט, לעולם, איז ער דאָס ווערט,
נאָר פונדעסטוועגן — שלאָגן?! כ׳האָב געקלאַפּט אַ צאָן אין אַ צאָן,
און אין זין געהאַט, קוקנדיק צום שוואַרצן אויבנאָן:
דער געלער וועט נישט ממיתן, נאָר תשובה זאָלסטו טוען!

נאָך מנחה האָט דער עולם אין רעדלעך זיך צעשטעלט.
עמעץ דערציילט נייעס פון דער גרויסער וועלט,
און עמעצנס זון האָט פון ארץ־ישראל געשיקט
אַן אתרוג מיט אַ בריוו, וואָס האָט ממש דערקוויקט:
ער אַרבעט, ברוך השם, און דאָס לאַנד איז אים ליב.
זיין איינציקע זאָרג — שרייבט ער — איז, וואָס ער בענקט
נאָך דער שטוב.
נאָך די ברידער אין אויסלאַנד, דעם טאַטן און דער מאַמען.
און ווען גאָט העלפט אים — שרייבט ער — ער זאָל זיי צוזאַמען
אַהיננעמען, איז — האָ! האָ! האָ!

און אַן אַנדערער זון
שרייבט פון פּערו: „געמען אייך, ליבע עלטערן, אַהין,
ווו איך בין פאַרוואָרפן, איז גאָרנישט קיין צוועק.
דאָס לאַנד איז גרויס — שרייבט ער — די שטאָט שיין,
נאָר פּאָרט אַ העק.
מען פאַרדינט ווי עס איז — אָבער דאָס איז דען דאָס לעבן?
און מיין שטרעבן איז — כהאי לישנא שרייבט ער — מיין שטרעבן

איז פטור צו ווערן דאָס לאַנד אויף אַ גוטן אופן.
און זאָג זיי — שרייבט ער — אַז איידער זיי לויפן,
זאָלן זיי באַטראַכטן גוט, ווייל געלט איז פאַרט נישט אַלץ
אַפּט דאַכט זיך מיר: אינדערהיים אַ שטיקעלע ברויט מיט זאַלץ
איז בעסער ווי קאַפּהענער דאָ, מעבר לים."
און מאַלע וואָס נאָך. און עץ געדענקט דאָך, מן הסתם,
מיין בערלען — אַ קאַזאַק, האָ? אַ „יאַ טעביע דאַם",
און זעט עץ דאָך. יעדע „לאַבזע" איז אים אַ שאָד.
„ס'איז מיר טייער — שרייבט ער — דער ברונעם מיטן ראָד
וואָס שטייט דאָרט אין מאַרק, נישט ווייט פון אייער טיר."

— נו, אויב אַזוי, יידן, בין איך דאָך אַ ייד אַ גביר —
זאָגט פיניעלע תמעוואַטע. — כ'בין נישט ווערט דאָס געגאָד.
כ'האָב, ברוך השם, צוויי ברונעמס: איינע מיט אַ ראָד,
די אין מאַרק, די צווייטע מיט אַ קליטשקע ביים גלחס סאָד. —

דער עולם צעלאַכט זיך אין דעם בריוו-לייענער פאַרדריסט
און ער שרייט צו פיניעלן: אַוואַ, אַ חכם דו ביסט!
ווייל דו האַלטסט דיך אין ווייבס פאַרטעך?! אָבער גיב נאָר אַ פּרווו
אַזאַ פּאַר טוען ווי ער, וועט מען זען דיינע בריוו,
וואָס וועסט שרייבן פון דאָרט. — נאָר דאָס רעדן איז בחינם.
ווייל אויב אַ מענטש שרייבט, אַז ער בענקט נאָך אַ ברינעם,
זאָל אים קיינער נישט פריוון רעכטפאַרטיקן דערפאַר,
סיידן — אויב ס'וויל זיך ווער אויסשטעלן פאַר אַ נאַר...

אונטערן „הודו", וואָס הענגט אויף דער דרומדיקער וואַנט,
דערציילט חיים דוד וועגן רשעותדיקן לאַנד.
וועגן דעם, ווי מען יאָגט דאָרט און מען פייניקט דעם ייד.
ער לייענט אין די גאַזעטן און איז זייער געניט
אין אַלע נייעסן, וואָס עס טוט זיך אויף דער וועלט;
און דער עולם, אַלע ווי איינער, האָט אויפגעשטעלט

מויל אין אויערן און גרייט זיך צו הערן און הערן.

נאָר זיינוועלע גיט אַ קוק אין פענצטער: דריי שטערן,
ווי אַ גאָלדענער סגל, פינקלט פון דער ווייט.
און זיינוועלע זאָגט: געננג, יידן. שוין צייט
מעריב צו דאַווענען, מען מעג שוין על פּי דין.

צעוויקלט זיך דער עולם, דער אהער, דער אהין,
און איז זיך מכין צו דער תפילה, ווייל ס'האָט נישט קיין זין
די ערשטע נאַכט סוכות זיך אַריינצולאָזן אין אַ שמועס
געלויבט איז דער אייבערשטער: אינדרויסן איז נישט מיאוס.
דערווייל — נאָר ווער קאָן וויסן, וואָס שפּעטער וועט זיין.
איז טאַקע גלייכער, וואָס פריער אַ היים צו גיין
און „אַריינכאַפּן אַ סוכה", כל זמן ס'איז שיין.

און נאָך מעריב, ווען, ווי דער שטייגער, גייט אַ ייד
צום צווייטן צו און פרייליך, הויך גוט יום-טוב ביט,
אַזש די לופט ווערט פול מיט רחבותדיקע שטימען —
איז דער נגיד צו רב פּנחסן צוגעקומען,
שטיין געבליבן אַ ווייַלע, נישט רעדנדיק אַ וואָרט.
דאָס ראָבע, שוואַרצע שטריימל, מיט זילבער-האָר דאָ און דאָרט,
אויפן קאָפּ, האָט אָן פּנחסעס געלע שטריימל, אָן האָר,
זיך אָנגערירט. — קום צו גיין מאָרגן, ווי אַלע יאָר,
אתרוג בענטשן — האָט דער נגיד געזאָגט צום סוף.
נאָר רב פּנחס האָט געלאָסן געענטפערט דאַרויף:
„אַ יישר כוח דיר. כ'האָב ברוך השם מיינעם."
און דער נגיד, אַ קוק טוענדיק אויפן „מענטש" זיינעם:
„לאָז דיר גאָט העלפן איבער אַ יאָר נאָך מיין.
נאָר פונדעסטוועגן — קים-זשע גלאַט אַזוי אַריין צו גיין."
„מעמיר זען, אפשר" — זאָגט פּנחס — און ווי גוטן ווייַן
דעם טעם פון פרייקייט דערפילט, פון נישט אָפּהענגיק זיין.

נאָר די גוטע שטעל ביים גראָבן קאָמיסיאָנער
האָט לאַנג נישט געדויערט. ווייל וואָס אַ מאָל מער
איז ישראל אין גרעסערע חובות פאַרזינקן,
אין דער שענק אליין, פאַר פרעסן און פאַר טרינקן,
איז שטיין געבליבן אַ חוב פון זעכצן הונדערט זלאָט.
און דער שענקער, רב וואָלף, וואָס האָט תמיד מיט גאָט
גערעדט, אַ פרומער (אין די שטיבלעך איפן גורן
זענען די ביליקע סאָפּקעלעך פאַר די פאָרן
איבערגעצויגן געוועזן נישט איבריק ריין,
נאָר מיט לויטער־כשרער לייוונט... מיט שעטנז — דאָס נישט
איז ווען דער פרומער רב וואָלף האָט גענומען דערמאָנען,
אַז ס'איז נישט הפקר אַ וועלט, ס'איז אַ גאָט פאַראַנען
און אַזוי ווייטער — האָט ישראל גענומען,
אונטערגעשריבן בלאַנקן אויף קיילעכדיקע סומען,
און ווייטער צו רב וועלוולן טרינקען געקומען.

און שפּעטער האָבן שיסטערס קיין סחורה נישט געגעבן,
און געלט האָט מען געדאַרפט אַזוי ווי דאָס לעבן,
און דער שענקער האָט געמאָנט פאַר טרינקען און פרעסן —
האָט ישראל צוויי קאַסטנס געשיקט אין די „קרעסן“.
נאָר ר'האָט פנחסן פאַרן פּאַקן אָפּגעשיקט פריער.
און ווען ר'איז צוריקגעקומען האָט ער זיי אויף דער פור
ליגן געזען און זיך פאַרוואונדערט: פאַרוואָס אַזוי גיך?
און פאַרוואָס האָט מען פריער נישט פאַרשריבן אין בוך?
נאָר גאָרנישט. — מיט אַ מאָל האָט ישראל באַקומען געלט.
ווייל אַ נאָכנאָמע, ווי איר ווייסט, איז דאָך קראַנט ווי די וועלט.
און ווי גיך מ'האָט די קאַסטנס צו דער סטאַציע געפירט,
האָט דער פּראָצענטניק, פאַר אַ גוטן פּרייז דיסקאָנטירט
און ישראל — מאַיעסטעטיש אין שענק אריין שפּאַצירט.

און דערנאָך איז געקומען רב יחזקאל פון לוקאַטש
ישראלן צום רב געשלעפּט: היתכן? און: סטייטש!
נאָר אַ מעשה זיך אָנצוטוען, צו שרייען געוואַלט —
אין די קאַסטנס איז געלעגן אַ גאַנצער וואַלד
מיט שפּענער און אַ שפּאָר ביסל שטיינער אין דער מיט.

אין יענעם טאָג האָט רב פּנחס, דער ערלעכער ייד,
מיט אַ מאָל אַזוי עלנט, פאַרלאָזט זיך דערשפּירט.
אין שטוב האָט קיינער נישט געוווּסט, וואָס ס'האָט פּאַסירט.
מ'האָט פאַרווונדערט געקוקט אויף אים, עטוואָס דערשראָקן
רב פּנחס איז אַרומגעגאַנגען שטיל, ווי אין זאָקן,
קיין וואָרט נישט רעדנדיק, אַראָפּגעלאָזט די ברעמען,
ווי ער וואָלט אָפּגעטון עפּעס, וואָס מען דאַרף זיך שעמען,
און קוים, וואָס ר'האָט אַרויסגערעדט: כ'האָב פאַרלוירן די שמעל

און דעמאָלט האָט אַ זאָג געטוען זיין זון, דער געזעל:
„האָסט וועמען עקספּלאָאַטירט, וואָס דו שעמסט דיך אַזוי?
זאָל זיך שעמען דער באַלעבאָס דיינער, דער בורזשוי!“
„הער שוין אויף מיט דיין פּזמון, טו מיר די טובה,
— זאָגט פּנחס — נישט קיין בורזשוי, נאָר אַ זולל וסובא!
ר'האָט געהאַט אַ פּרנסה — אַ ברויט מיט אַ מעסער,
איצט האָט ער נישט אויף קיין הוצאות, דער פרעסער,
נעם דיר אָפּ אַ מוסר, זע: אַז דער שטן גיט אַ נעם
איינעם אין זיין לאַפּע אַריין, האַלט ער אים אין קלעם.
אַלץ ווייל מ'איז פורק עול און מ'גייט נאָך די פאַנטאַזיע...“

נאָר דער זון האָט אַלץ געטענהט, אַז די בורזשואַזיע
און נישט די פאַנטאַזיע איז שולדיק אין דעם שלעכטס.

האָט רב פּנחס איבערגעהאַקט, אַ שווער טיפן קרעכץ
געטוען און געזאָגט: „כ'וואָלט מיך נישט געשפּאַרט מיט דיר,

ווען ס'איז די רייד פון אברהם יצחקן, דעם גביר,
נאָר ישראל — גלייב מיר, ס'איז א רחמנות מיר
אויף אים; כאַטש א מויל א גרינגס און א גראָבער בויך,
א פרעסער, א שווינדלער — נאָר א גוטער אין תוך."

און דער זון האָט געזאָגט: „כ'גיב דיר נאָך אין דעם פאַל.
כ'ווע דאָך אין אַלגעמיין האָסטו פיינט דעם קאַפּיטאַל —
ישראל איז א קליין־בירגער און נישט קיין בורזשוא."

„אוי, מיין ליב קינד, ביסט עפּעס א נאַרעלע אַזאַ —
האָט פּנחס איבערגעריסן. — עס גייט דיר אין לעבן
ישראלן א נייעם נאָמען איצט צו געבן?!
קליינער בירגער, גרויסער בירגער, ס'איז אים איינעגאַל,
איצט, האָב איך מורא, ווערט ער בירגער אין קרימינאַל,
ווייל ר'האָט אָפּגעטאָן א זאַך, וואָס איז זייער מיאוס.
נאָר בכלל האָסט איינגאַנצן מיך אַראָפּגעפירט פון שמועס.
כ'האָב געוואָלט מיט דיר רעדן, אַזוי ווי מיט א קינד,
אַז אויב מ'האָט זיך דורכגעשלאָגן, ווי ס'איז, ביז אַצינד,
איז איצטער, איצטער" — די טרערן האָבן אים געשטיקט,
האָט ער אָפּגעהאַקט, אויף די שפּיצן פינגער געקוקט,
מיט א קרעכץ דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט אין שטומען וויי.
נאָר דער זון האָט אויסגערעדט: „פאַראַן א גאַנצע אַרמיי
פון ארבעטסלאָזע, מיליאָנען טאַטע, פאַרשטיי,
ביסטו אויך אַן ארבעטסלאָזער, איינער פון זיי."

נאָר רב פּנחסעס בליק מיט פאַרוואורף און עטוואָס בייז
האָט שטום גערעדט צו אים: „גלייב מיר, קינד מיינס, אַז יעך ווייס
שוין א גוטע יאָר פּופּציק ווי אַזוי יעך הייס,
אָט דער נאָמען וועט שוין בלייבן מסתם ביז צום גרוב."

און דער זון האָט פּלוצים געזאָגט: „זאָרג נישט, טאַטע, די שטוב
וועט נישט הונגערן דערווייל, כל זמן כ'וועל פאַרדינען,

ס'זענען דאָ שטיבן, ווו ס'איז ערגער פון הינען,
זאָרג ניִשט." — און וואַרעמקייט איז געווען אין זיין שטים.
דעמאָלט האָט רב פנחס אַ קוק געטוען אויף אים:
„אַט־אַ־דאָס! ס'איז דאָס בעסטע פון אַלץ, וואָס דו ווייסט.
דאָס אומגליק זוכט נישט קיין נעמען, קינד מיינס, טרייסט
זוכט עס, טרייסט."

און פונדעסטוועגן וועלן פנחסעס קינדער נישט גיין
אין זיין וועג, אַ ניין. יענער „פסולער" פאַריין,
דער טרייפנסטער אין שטאָט, דער, וואָס ווען ער גייט אים פאַרביי,
שאַלן לידער אַרוים אַזוי הפקרדיק פריי,
אַז אַ ציטער גייט דורך בלויז דערהערנדיק זיי,
איז רייכער געוואָרן מיט זיינע קינדער צוויי.
און פנחס, צי פאַר חרפה, וואָס ער שפּייזט זיי נישט צו זעט,
צי דאַריבער, וואָס ער ווייסט, אַז זיין מוסר וועט
סיי ווי נישט העלפן — גענוג, אַז ר'האָט גאָרנישט גערעדט,
פאַר אַ שטראָף עס אָנגענומען און ממילא פאַרליב.
ר'איז צוגעלייגט געוואָרן אַזוי לעצטנס אין שטוב,
אַז ווען אַ קינד האָט שבת פאַרן, צי נאָכן עסן
צו וואַשן זיך, אָדער צו בענטשן נישט פאַרגעסן,
כאָטש מען טוט עס, קאָן זיין, בלויז צוליב דעם טאַטן, דעם נאַר,
ער ווייסט נישט — האָט ער דאָך מיט די אויגן געדאַנקט דערפאַר,
דאָס זאַלץ־מעסטל אַ כאַפּ געטוען, גיך אים צוצוריקן,
גלייך אָן דעם וואָלט דער תכשיט מיט דער לאָכמע זיך שטיקן,
אָדער, חס ושלום, דאָס עסן נישט פאַרדייען —
נאָר רב פנחס פלעגט דערביי קינדיש זיך פרייען,
איינרעדן אַזוי געוואָלט זיין לויטער געמיט:
עס טראָגט נאָך זיין קינד אין זיך דאָס פינטעלע ייִד,
און נאָכן מים־אחרונים מילד געזאָגט: נו־אָ־נו.
ס'הייסט: יעך טרעט דיר אָפּ דעם כבוד מיינעם, בענטש דו.

און ווען דער תכשיט האָט אַ זאָג געטאָן: „הערט צו
רבותי מיר וועלן בענטשן" — מיט ביטול אין דער שטים —
האָט רב פּנחס דעם ביטול נישט געהערט און געענטפערט אים:
„זאָל אויף אייביק געלויבט זיין דער נאָמען פון גאָט."
און דאָס תכשיטל צוריק, מיט פאַרבאָרגענעם שפּאָט,
מיט אַ ווונק צום ברודער אין קעגנאַיבערדיקער זייט:
„מיט דערלויבניש פון די האַרן און די גרויסע לייט
„לאָמיר לויבן דעם, וואָס האָט דאָס עסן אונז געגעבן."
און פּנחס ענטפערט: „דעם, וואָס אין זיין חסד מיר לעבן."
ער פאַרשעמט זיך, ס'קומט אים פאַרשידנס אויפן געדאַנק:
אַז די קינדער, אייגנטלעך, קומט דאָך אויך אַ דאַנק,
וואָס זיי גיבן די פּאָר גראָשן צו קויפן דאָס ברויט.
ווייל אָן דעם וואָלט דער קרעמער נישט געגעבן קיין לויט,
און ס'וואָלט אויסגעקומען, חס ושלום, ממש צו אַנטגיין;
אויך, אַז זיי רעדן נישט אויס, חס ושלום, אַ ניין,
און, אַז כאָטש זיי קומען אין פּסולן פאַריין,
האַנדלען זיי פאָרט ווי צדיקים און זייער שיין.

דאָך פאַרשטייט ער נישט די קינדער, כאָטש ער וויל פאַרשטיי
און ער פאָרשט און זוכט ביי יעדער געלעגנהייט
דעם אינהאַלט פון זייער לעבן, דעם פונק פון פרייד,
וואָס פלעגט לייכטן און זינגען צוריק מיט יאָרן
אין זיין געמיט, און איז היינט נאָך פאַרשטומט נישט געוואָרן,
און פינקלט נאָך איצט אין זיין לעבן דעם שווערן
אַזוי לויטער, מילד און יינג, ווי דער מאָרגנשטערן,
וואָס גייט־אויף פון אייביק אָן און איז אַלץ נאָך ניי.
עס גיט אַ לייכט אַזוי פּלוצים און דער גאַנצער וויי,
די לאַסט פון דעם לעבן, ווערט היילִיק מיט אַ מאָל
און ס'ווערט לייכטער דער וועג אין דעם יאָמערדיקן טאָל,
יענער וועג, וואָס פירט דיך באַרג־אַראָפּ, באַרג־אַרויף.

צי דו ווילסט, אָדער נישט און פאַרפירט סוף כל סוף
דאָרט אַהין, דאָרט אַהין, הינטער דער שטומער וואַנט —
זענען אַלע דאָך אורחים בלויז אין לעבעדיקן לאַנד! —
מוז דאָך זיין עפּעס אַ פּינק, וואָס זאָל דעם חושך צינען!
פּנחס וויל אָט דעם פּונק אויך ביי די קינדער געפינען,
פאַרשט ער זיי און זוכט ביי יעדער געלעגנהייט,
הערט ער זיך צו אָפּטערס צו זייערע מאָדנע רייד,
און פּרוווט זיי, כאָטש זיי קלינגען אַזוי פרעמד, אַזוי ניי,
אַריינצונעמען אין זיך און אַריינצוגיין אין זיי.

און באַטאָג, איידער ס'זענען געקומען זיינע זין
צו מיטאָג, פלעגט פּנחס, וואָס איז אויפגעשטאַנען באַגין,
זיך צולעגנען און אַ דרימל כאַפּן אַ שעה, צוויי.
ווייל ר'האָט קיין מיטאָג נישט געגעסן אַזוי ווי זיי,
נאָר „וויעטשערע", ערשט נאָך מערב. — האָט זיך איינמאָל געמאַכט,
אַז פּנחס, כאָטש ר'האָט געהאַלטן די אויגן פאַרמאַכט,
איז ער פאַרט נישט געשלאָפן; און ליגנדיק אויסגעדרייט
מיטן פּנים צו דער שטוב, די באָרד אויסגעשפּרייט
איבערן גרויסן טלית־קטן — האָט ער שטילערהייט
אויסגעהערט אַלץ, וואָס ס'טוט זיך אין שטוב און די קינדערס רייד.

דורך אַן אויג־שפּעלטעלע זעט ער: דער טיש איז געגרייט.
אויפן טישטעך — ברויט, אַ מעסער, לעפל, אַ מעסטעלע זאַלץ;
אין ווינקל — אַן עמער, אַ קוואָרט, מיט איין וואָרט — אַלץ
ווי אין אַ יידישער שטוב. פּנחס הערט זיך איין,
וויל הערן דעם גאַס פון וואַסער אין דער שיסל אַריין —
הערט ער נישט. קיין מוציא — אויך נישט. דאָס, וואָס ער
הערט יאָ איצט,
איז דער שניט פון מעסער־שאַרף אין פרישן ברויט, אַזש עס קריצט.
אַ קריץ, אַ ריס, אַ ביס, אַ קיי. און גיך, גיך, מען יאָגט זיך.
און רב פּנחסן דאַכט זיך, ווי דאָס ברויט קלאָגט זיך:

זעטס כאַטש, זעטס כאַטש! באַפאַלן מיט אַ מעסער אין ריקן
ווי גויים־גזלנים און כ'שטאַרב אָן אַ תיקון!

פּנחסן גיט עס אַ ברי. ער וואָלט זיי אויסגעשטראָפט,
די פּושעים. נאָר עס דאַרף דאָך הייסן, אַז ער שלאָפט,
שווייגט ער, שלאָפט כּלומרשט ווייטער און נעמט אַלץ פאַרליב.

און אָט ווערט פול מיט אַזאַ טייערן ריח די שטוב.
דאָס דערלאַנגט מען קאַרטאָפל מיט פערפל, געריישטע,
און פון די טיפע טעלערס, מיט גאָלד געליישטע,
זעצט אַ פאַרע ווי אין באָד. שטיל. אַ רענדל פאַר אַ רעדע,
נאָר די לעפל קלינגען און לויפן, ווי אויף אַ געוועט.
פון דער ליפּ צום טעלער, פון טעלער צו דער ליפּ.
אַ בלאָז, אַ כאַפּ צום מויל, נאָך אַ בלאָז, אַ צי, אַ זופּ
און ווידער צום טעלער. הין און צוריק. מען ווערט נישט מיד.
פּנחס הערט און דרינגט אַרויס, אַז וואָס שייך אַפּעטיט,
האָבן זיי די בנים, קיין שום בייז אויג — נאָך אַ מין!
און נישט ווילנדיקערהייט קומט אים אויפן זין,
אַז אַקוראַט אַזוי, גראָד אויף אַזאַ אופן,
איז דער רויטער פעטער עשיו, נאָכן פאַרקויפן
די בכורה צו יעקובן פאַר לינזן אַ טאָפּ,
געזעסן און געכמאַליעט. דער גוישער קאָפּ.
ער וויל זיי אַ זאָג טוען: צ'זענט גראָטן אין פעטער.
נאָר ס'דאַרף דאָך הייסן, אַז ער שלאָפט אַצינד, וועט ער
ווייטער ליגן, כּלומרשט שלאָפן און הערן געננוי.

צום פרעס נעמט אַ סוף. אַ לעפל גיט אַ קלינג אין דנ״
פון אַ טעלער, נאָך אַ קלינג, נאָך און בלייבט ליגן.
ביסלעכווייז ווערן אַלע לעפל אַנטשוויגן. —
דאָס ווייב פרימעט קומט אַריין, נעמט די טעלערס אַראָפּ פלינק
און זאָגט צו די בנים: וואַרטס, בענטשטס נישט. כ'האָב נאָך ליננ
פאַר אייערטוועגן. — גוט — גיט אַ זאָג דער עלטסטער יינג. —

כ׳וואַרט טאַקע מיטן בענטשן... און פנחס כאַטש די אויגן
האַלט ער צו, זעט ער, ווי דער תנא האַט פאַרצויגן
א טרייפן געלעכטער אויפן פּרצוף אַרויף.

און ר׳האָט טאַקע קיין טעות נישט געהאַט. ווייל באַלד דאַרויף
רופט זיך אָן צום עלטערן גוי דער יינגערער אַזוי:
„מענגסט לאַכן, נאַר וואָס שייך בענטשן, ווייס איך נישט גענוי,
צי מען דאַרף נישט. פאַרשטייסט מיך? נישט אין פרומקייט גייט —
כ׳בין פרום אַזוי ווי דו — ס׳גייט אָבער אין מענטשלעכקייט.
אויב עמעץ טוט דיר אַ טובה, דאַנקסטו אים, צי ניין?
נישט קיין חילוק ווער, אמת? און אויב דאָס איז גאָט אַליין,
וואָס גיט ברויט, קאַרטאָפל — וואָס איז ער ערגער פון אַ מענטש?
איז צוליב מענטשלעכקייט דאַרף מען, אפשר, טאָן אַ בענטש,
אַ דאַנק, מיין איך, זאָגן אים. פאַרשטייסט, וואָס איך מיין?“

„האַ־אַלט! — שרייט דער עלטערער—ביים קעסטל־אונטן אין פאַריין
איז אַריינגעפלאָסן גראָד אַזאַ פראַגע, אַקוראַט.
האָט גענומען אַ וואָרט לייבעלע פּרעסערס יאַט:
„— אויב — זאָגט ער — יעך בין הונגעריק און כ׳עס מיך אָן זאַט,
איז מיר דען שלעכט דעמאָלט? ס׳איז דאָך מיר ווויל ווי די וועלט.
דאַרף מען — זאָגט ער—בענטשן.“ צום סוף האָט זיך אויפגעשטעלט
אַגולניק, דער ליטוואַק, דער פירער פון פאַריין,
און געענטפערט אויף זיין ליטוויש לשון מלא חן:
„גאַ־אַר? ס׳ניט אַזוי די מייסע, חבר! איר זייט גענצלאַך
ניט גערעכט. ווען גאָט טוט אייך אַ טעיווע, איז מענצלאַך
צו דאַנקן. אָבער, אַז ער טוט אייך גאָרניט קיין טעיווע
טוט ער אייך! דער פעלד וואַקסט? ווייל ער מוז, ס׳איז זיין טבע
ער זאָל וואַקסן. גענוי ווי דער קליינער פייגעלע זינגט.
דער קלאָרער טייבעלע רויסט און דער פערדעלע ספּרינגט.
אַנו, זאָל גאָט זאָגן: זינג ניט, ספּרינג ניט. ר׳מעגט מיר גלעיבן
ס׳עט ניט עלפן.“

„ביי דעם אמת זאָל ער אַזוי לעבן —
שרייט פּנחס פון בעט אַרויס — דער צלם־קאָפּ, ווו ר׳איז דאָרט,
אַז דער, וואָס כ׳האָב מיר נישט געוואָשן די הענט, זאָל איין וואָרט,
איין וואָרט בלויז זאָגן, נישט מער, צי ער רירט זיך גאָר פון אָרט
דער שייגאָץ! דער מחוצף! האָסט געהערט, ווי דאָס רעדט?!"

און ר׳האָט זיך האַסטיק אַ זעץ אויף געטוען אויפן בעט.
באָרד אויפגעשפּיצט, אויגן גרויס, אָט צו טוען אַ שפּרינג,
נאָר מען ווייסט נישט, צי אויפן ליטוואַק, צי אויפן יינג,
וואָס איז שטיין געבליבן דערשראָקן, דאָס שטיק לינג אין מויל
און געזאָגט (אַ מערכה האָט ער!) מיט אַ געבראָכן קול
צום ברידערל: „וואָס שטייסטו וואָס? אַ לעק וואַסער דערלאַנג,
וועט מען בענטשן"... און אויף להכעיס, אַזוי לאַנג
געבענטשט, ביז פּנחס האָט אָנגעלענט דעם קאָפּ, ווי פריער.
דערמאָלט האָט דער יינג אָפּגעהאַקט און אַרויס דורך דער טיר.

און פּנחס איז לאַנג נאָך אויפן בעט געלעגן,
געשוויגן און נאָכגעטראַכט: אַז די קינדערס וועגן
זענען שלעכט און זינדיק. און, חוץ דעם, הויכט אַזאַ קעלט
פון זיי און ער פאַרשטייט נישט, ווי קאָן מען דאָס אויף אַ וועלט,
ווו עס לויערט דער טויט אויף דיר, ווו דער חושך איז געדיכט,
אויסלעשן בידים יענץ העל־גרויסע ליכט,
וואָס צעיאָגט די שאָטנס פון אַרום, מאַכט גרינגער דעם גאַנג
און פאַרוואַנדלט דעם טרויער אין אַ יובל־געזאַנג.
„צי דאַרף מען בענטשן? צי מעג מען אים זאָגן אַ דאַנק?"
זאָגטס נישט, פאַרכעס! האָט אייך אַכט און אַכציק שוואַרץ יאָר!
אָבער צי האָט איר ווען דורכגעטראַכט, דורכגעבליקט קלאָר
אייער זיין? צי האָט איר ווען געריסן זיך די האָר
און געוויינט אין די נעכט מיט אַ ביטער געוויין,
ווענעם עיקר צו פאַרשטיין, וואָס איר קאָנט נישט פאַרשטיין.

יענע וואָנט אַריבער, וואָס איך קען נישט אַריבער?
וואָס איז דער מער מיט אייך? מיט וואָס נעמט איר זיך איבער?
דאָס לעבן? ס'איז אי זיס, אי ביטער, שווער צו זאָגן וואָס —
דאַרף מען האָבן עפּעס, וואָס איז העכער ווי דאָס.
יעך האָב — גאָט. ער איז פון לעבן מיר טייערער,
ער איז מיין ברעג מיין ליכטיקער — און וו איז אייערער?!

ער דערמאָנט זיך: אַז אַפּט, ווען דאָס עלטערע יינגל שמועסט
מיטן יינגערן, לאָזט ער פאַלן א וואָרט: „מאַרקסיסט".
אַט דאָס וואָרט חזרט זיך איבער אָפט אין זייערע רייד,
און רב פנחס דרייגט דערפון אַרויס און פאַרשטייט,
אַז ס'איז געווען איינער, „מאַרקסיסט" האָט ער געהייסן,
א קאָפּ־מענטש, א מין „ריסטאָטלס" און אַלץ, וואָס עס ווייסן
און אַלץ, וואָס עס דרשנ'ען זיינע זין, שטאַמט אַלץ פון אים.
אַט נעכטן האָט דער עלטערער בן מיט א בייזער שטים
צום יינגן געזאָגט: קודם כל וויל איך ווסן, וואָס דו ביסט.
זאָג מיר: ביסט א מאַרקסיסט, צי ביסט נישט קיין מאַרקסיסט?
זאָגסטו מיר: יאָ, רעד איך מיט דיר ווייטער, אַזיסטן...
סיי־ווי — די גאַנצע תורה שעפּט ער פון „מאַרקסיסטן",
דעם רבין זיינעם. נאָר אין וואָס אַט די תורה באַשטייט,
איז ער בשום אופן נישט דערגאַנגען פון זייערע רייד.

אויך פרימעט, פנחסעס ווייב, קלערט אַריין דאַרין.
די מעשה איז אַזאַ: מ'רעדט זיי שידוכים די זין,
נישט קיין שלעכטע שידוכים, דער שדכן רייסט אָפּ די טיר
און פאַרוואָס דען נישט? בחורים — אַזאַ יאָר אויף איר.
מאַנספּערשוינען, פאַרדינערס. אלא וואָס, היינטיקע וועלט?
פאַרדערט מען דאָך אַזוינס און דווקא דאָס געפעלט.
הכלל שידוכים אויף שידוכים. און מיט שפּאָר געלט.
וואָס שייך איר, איז זי גרייט. נאָר וואָס קומט אַרויס?

טאָמער דערמאַנט זי דאָס די יינגן, לאָכן זיי זיך אויס,
גלייך זי וואָלט, חס ושלום, אַראָפּ פון געדאַנק.
און זי פאַרשטייט זיי נישט, די קינדער אירע. ווי לאַנג
איז דען דער שיעור זיך נאַריש צו מאַכן?
און צי האַלטן זיי בכלל נישט פון אַזעלכע זאַכן?
און זי וואָלט זייער גערן געוואָלט זיך דערוויסן,
וואָס זיי טראַכטן וועגן תכלית. טרעפט, אַז ווען זיי שמועסן,
און זי — כלומרשט קערט זי מיטן בעזעם, רוימט אָדער פּיצט,
גאָר אינדעראַמתן האַלט זי דאָס אויער פאַרשפּיצט,
שטייט אומבאַוועגלעך, לויערט ווי אַ קאַץ שטילערהייט,
אַ כאַפּ צו טוען ביים גאָרגל דעם קערן פון זייערע רייד,
נאָר ווי! זיי גליטשן זיך אַדורך און איר מי איז אומזיסט.
און פון די אַלע ווערטער געדענקט זי קוים איינס: „מאַרקסיסט".
ווען עס קומט ווער, דערציילט איר געגוי, אַקוראַט,
און דר'עיקר, אַז דער „מאַרקסיסט" האָט חתונה געהאַט,
וואָלט ער אַ נייע נשמה אין דער מאַמען
אַריינגעהויכט.

און איינמאָל, ווען אַלע צוזאַמען,
די ביידע זין, דריי טעכטער יינגערע, דער מאַן און זי
זענען ביים טיש געזעסן שבת אינדערפרי
און אויפן טשאָלנט געוואַרט, אויפגעלייגט אַלע,
האָט רב פּנחס אָפּגעשאָקלט די קרישקעס חלה
פון דער באָרד, אַ וואָרף טוענדיק זי אַהער און אַהין
און זיך אָנגערופן צום עלטסטן פון זיינע זין
שטיל, בהרחבה'דיק, מיט אַן עונג־שבתדיק קול:
הגם ס'איז נישט גלייך צו רעדן היינט וועגן דברי חול,
פונדעסטוועגן זאָג מיר, כ'בעט דיך, כ'וועל דיך עפּעס פרעגן:
שוין אַ סך מאָל האָב איך געהערט דיך רעדן וועגן
אַ גאַנצן מר בר רב אשי, עפּעס איינעם „מאַרקסיסט",

אויב כ׳האָב קיין טעות נישט. ווער איז דאָס: אַ ייד, אַ קריסט?
און וואָס האָט ער מחדש געווען, וואָס מ׳האָט נישט געוווּסט
ביז אים?

און ווען רב פנחס איז געוואָר געוואָרן,
אַז מאַרקס (נישט מאַרקסיסט), האָט צוריק נאָך מיט אַ סך יאָרן
פאָרויסגעזאָגט דעם עתיד פון דער וועלט, אַז איר רוב
וועט לעבן מגיע כפו און אַז סוף כל סוף
וועט דאָס הייפעלע נגידים, אַזוי פיצלדיק קליין,
פאַרשווינדן און די קרומע וועלט וועט גלייך ווערן און שיין —
זאָגט ער מיט אַ גמרא־ניגון: „גיב מיר צו פאַרשטיין.
מיר האָבן דאָ אין שטאָט צוויי גבירים: יוסל ברכהס
און יצחק שאַרפהאַרץ און — אַ צוויי טויזנט משפחות
קבצנים מיט דער פלאַמבע. איז גיב איך דיר נאָך: אויס גביר —
ס׳האַלט נאָך נישט דערביי, משיח מעג קומען פריער,
נאָר גאָרנישט, וואָס אַרט מיך? אַז כ׳שפּאַר מיך נישט מיט דיר! —
האָסטו צוגענומען ביים נגיד אַלץ, וואָס ער פאַרמאָגט
און צעטיילט די קבצנים. נאָר, איידער וואָס און ווען, טאָגט
אין די קעשענעס, קבצן בלייבט קבצן ווי פריער,
נישט מער, וואָס איצט איז דער פריערדיקער גביר
אויך אַ קבצן און דיין גאַנצע אַרבעט איז אומזיסט...
היינט־זשע זאָג מיר, וואָס האָט ער אויפגעטאָן, דיין „מאַרקסיסט“,
ניין, נישט מאַרקסיסט! וואָרט נאָר, וואָרט נאָר, מאַרקס
מיין איך, טשולדיק!“

דאָס לעצטע וואָרט האָט ער אַרויסגעזאָגט אומגערולדיק,
אַראָפּגענומען דעם „אַנ“ פון פאָרנט, דאָס האָט באַטייט,
אַז צו נייע ווערטער, ווי בכלל צו דער נייער צייט
באַציט ער זיך מיט ביטול. נאָר פונדעסטוועגן,
ווען דער זון האָט אָנגעהויבן זיך אויפצורעגן,

אַז אַ חוץ יצחק שאַרפהאַרץ און אַ חוץ יוסל ברכהם,
איז דאָ נאָך און נאָך און, זיי אַלע אויף לעהאַכעס,
איז די וועלט נישט קיין בלאָטע, וואָס איז אָפּגעשטאַנען,
און אַז, שאַדט נישט! דער טאַטע מעג זיך דערמאַנען
אָן מיליאָנען קינדער, וואָס עסן נישט צו זעט,
אָן דער נאָענטער מלחמה, וואָס שוועבט שוין און שרעקט ווי אַ שד
און אַז אָט איז שוין ערגעץ־ווו פאַראַן אַ סאָוויעט
און אַזוי ווייטער — האָט פּנחס מער קיין וואָרט נישט גערעדט,
נאָר דעם זון געלאָזט רעדן און דערפילט אין זיינע רייד
דעם אינהאַלט פון זיין לעבן, דעם פונק פון זיין פרייד.

און די מאַמע קוקט אויף אים. ר'איז קיין איינעהאָרע שיין.
ווען ער רעדט, בלאַנקן אַרום זיינע שטאַרקע, ווייסע ציין.
אַ מאַנספּערשוין! ווען מען מעג — זי וואָלט אים געקישט.
דאָך זי פרעגט בלויז: כ'בעט דיך, ר'האָט חתונה געהאַט, צי נישט?
— ווער? — דער מאַרקסיסט, אָדער מאַרקס, ווי דו רופסט
אים אַליין. —
און דאָס האַרץ קלאַפּט איר שטאַרק. טאַמער, חס ושלום, ניין...
נאָר דער זון, כאָטש ר'האָט גוט געהערט, ענטפערט נישט אפילו.
און די מאַמע זיצט אַ פאַרשעמטע, נעבעך, אַ שטילע.
אַזש דער יינגערער בן דערפילט מיט אַ מאָל איר פּיין.
גיט ער איר אַ ווינק מיט די שליפיעס אין די אויגן אַריין
און אַ שאָקל מיטן קאָפּ: חתונה געהאַט!

און נאָך קיין איינציקן שבת איז ער אַזוי זאַט
נישט אוועק פוטבאָל שפּילן מיט חברים אויפן באַרג,
ווי היינט. אַזש זיין קאָלעגע, פּסחל קאַנאַרעק,
האָט, קיקנדיק אויף אים, אַ פייף געטוען מיטן מויל
און אויסגעקרייעט הויך מיט זיין קוויטשנדיק קול,
אַז ס'האָט אָפּגעקלינגען אין טאָל פון עק צו עק:

אָדם — אַ מענטש, צפּור — אַ פֿויגל און דאָס איז — אַ בעק!
זעטס אַ געשיקטקייט — ווי אַ קאַטשקע אויפֿן ברעג. —
וואָס איז היינט געשען מיט דיר, ריווועלע האָז,
די מאַמע האָט דיך איבערגעפּאַקט מיט קיגל, צי וואָס?

און טאַקע, ר'האָט אַ גאַל היינט דורכגעלאָזט, ריווועלע כוואַט,
און שולדיק איז קאַרל מאַרקס, ווייל ר'האָט חתונה געהאַט..

יענעם שבת, ווען פּנחס האָט פֿאַרנומען די רייד
פֿון זיין עלטערן זון און יענץ פּינקעלע פֿרייד,
וואָס צאַפּלט אים אַ קעגן אין זיין גרויער וואָך,
האָט פּנחס, דער טאַטע, דערפֿילט מיט אַ מאָל דעם יאָך
דעם שווערן פֿון זיין קינד און זיין חלום פֿאַרשטאַנען.
איז דאָך טאַקע אַזוי פֿיל שלעכטס אויף דער וועלט פֿאַראַנען,
אַז כאָטש טיילמאָל קומט אַ מינוט, ווען ס'זינגט אין דיר אַלץ,
אָבער אָפּט, אָפּט פֿילסטו אַנדערש. אַ וואָרט שטיקט אין האַלז
און בעט זיך ביי דער צינג עס אַרויסצולאָזן פֿריי,
די הימלען צו לעכערן מיט זיין מעכטיק געשריי,
נאָר מען לאָזט עס נישט, דאָס וואָרט, פֿון מויל־אַרויס גיין;
עפּעס ציטערט מען אַזוי שטאַרק פֿאַר זיך אַליין,
ס'זאָל נישט חרוב ווערן אין דיר דאָס לעצטע ביסל רו,
אַלץ צעמישן: ער וועט נישט זיין ער, דו וועסט נישט זיין דו,
און מען שרעקט זיך... נאָר דאָס יינגע דור ווייסט נישט פֿון שרעק
פֿון אָפּהאַלט. אַ שאָד נאָר וואָס צו ווייט זענען זיי אַוועק
און זיך איינגעריסן מיט גאָט, ווער ווייסט צוליב וואָס.
דאָס דערווייטערט זיי אַזוי. ווייל ווען נישט אָט־אָ־דאָס.
איז די גערעכטיקייט מיט זיי און זייערע רייד
זענען אמת — פֿאַר אַלע מענטשן, צו אַלעמענס פֿרייד,
האָט גאָט די וועלט באַשאַפֿן; און ס'איז קיינער אים נישט פֿרעמד

אַמ היינט איז געשטאַנען אין „שטיבל", אין ווינקל פאַרשעמט
מאַניש, דער פרישער אורח. ביים נגיד אין גאַרבעריי,
האָט ער אָפּגעהושכט זיינע טעג פאַר ריבלעס דריי
א וואָך, ביז צום אויסברוך פון קריג. דאַן איז געוואָרן אויס
מיט דער פאַבריק. יצחק שאַרפהאַרץ האָט געקויפט א הויז,
א הויך הויז אין דער גרויסער שטאָט אויף א שיינער גאַס
און אויך מאַניש איז געוואַקסן — געשוואָלן ווי א פאַס
האָט דער הונגער אים געמאַכט. און א צייט נאָך דעם קריג,
ווען יצחק שאַרפהאַרץ האָט ווידער געעפנט די פאַבריק,
איז מאַניש צו דער אַרבעט אוועק, שטאַרק זיך געפּלאָגט,
ביז דער נגיד האָט דערזען זיין שוואַכקייט און געזאָגט:
ביסט קראַנק? מאַניש! שעם דיך נישט. מיר זענען דאָך שכנים,
און דאַוונען אַזוי לאַנג שוין אין שטיבל אינאיינעם.
טאָ זאָג אַלץ. און פּלוצים האָט אויסגעשריגן דער גביר:
ביסט דאָך געשוואָלן, מאַניש, געשוואָלן און ווי איז מיר!
ווי' האָט א מענטש נישט קיין יהדות אויף זיך אַליין!
מען טאָר נישט אַזוי! א היים די רגע! ב'לאָז דיך נישט מיין
די האַנט אין קאַלטן וואַסער טוען. אָווא! אָווא!

און ווען מאַניש איז אוועק א געקאַרטשעטער אַזאַ,
מיט שטומען צער אין די פאַרטרערטע אויגן,
האָט דער נגיד א רחמנות־פּנים פאַרצויגן
און געזאָגט צו מנחמען, זיין זון דעם קרומען:
גיב נאָר א גיי אַריין אינגעשווינד צו דער מומען
און זאָג איר, זי זאָל אָפּגיסן א גוט ביסל יויך
און אים נאָכשיקן א היים. און א פּליגעלע אויך,
נאָר א ווייכס, למען השם! — האָט ער נאָכגעשריגן.
און אַזאַ גרויס רחמנות האָט ער צו אים געקריגן,
אַז אין „שטיבל" גייענדיק פריטיק פּאַרנאַכט,
האָט ער אָפּגעטרעטן, ער אַליין, זען וואָס מאַניש מאַכט.

אויפֿן טיש, בײַם פֿענצטער, האָבן ליכטעלעך געברענט
און אַ פּיצינקע לעמפּעלע; אויף די מאַטע װענט
האָבן ריזיקע, שטומע שאָטנס געלױערט;
אַרום אַ ליכט האָט אַ פֿליג זשומענדיק באַדױערט
די זון און דעם טאָג, װאָס זענען ביידע צו ענד,
און די פֿליגעלעך פֿאַר גרױס צער זיך פֿאַרברענט
אין דרייפֿאַרביקן פֿלעמל פֿון דעם קלײנעם ליכט.
דער נגיד איז אַרײַנגעקומען אומגעריכט,
אַזש מאַנישעס װײַב, װאָס איז בײַם טיש געזעסן,
איז אױפֿגעשפּרונגען און זיך אַזױ װײַט פֿאַרגעסן,
אַז זי האָט שיִר נישט, שיִר נישט, צוליב דעם גביר
דאָס לעמפּל אַרױפֿגעדרייט, כאָטש מיט דרײַ מינוט פֿריער
האָט זי דאָך אַליין ליכט געבענטשט. אויף אַזױ װײַט
איז זי צעקאָכט געװאָרן. נאָר זי האָט צו דער צײַט
אָװעקגעכאַפּט די האַנט און געקומען צו זיך.
פֿאַרמאַכט דעם סידור; אויפֿן קישן מיט דער רױטער ציך,
װאָס האָט באַדעקט דעם שװאַרצן טאָפּ אויף דער קיך, האָט זי גיך
אַ האַנטעך פֿאַרװאָרפֿן, כּדי צו באַהאַלטן דאָס רױט.
און — גלײַך זי אַליין װאָלט שולדיק געװען אין איר נויט —
זי האָט אַזױ שטאַרק זיך געשעמט פֿאַרן גביר,
אַז ז'איז שטײן געבליבן צעמישט, נישט געװוּסט, װאָס פֿריִער,
נעבעך, צו טוען, — װי פּײַכט, װי ענג דאָ איז — אַ גרוב!
און, װען מען זיצט נאָך כאָטש אײנע אַליין אין אַזאַ שטוב!
אָבער דאָ איז דער נגיד געקומען, ער אַליין.
און דאָס שטיבעלע אירס איז דלות אויף דלות קלײן.
אַ װאָכעדיק מעסער ליגט אויפֿן טיש און אַ שװאַרץ ברױט.
װוּ איז די פֿלאַש מיט װײַן, װאָס זאָל אָפּשפּיגלען רױט
די גרױסע שבת־ליכט? װוּ די לײַכטער די שײנע?
אין אַ קעסטעלע זאַמד שטעקן ליכטעלעך קלײנע
און װאַרפֿן אַן אומעטיקן שײַן, װי בײַ אַ מת.

אַ נאָט, ווען דו טוסט איצט מיט דיין דינסטמויד אַ נס
און פאַרבייטסט איר דעם גרוב אויף אַ ליכטיקער שטוב!
אויף אַ ווייל בלויז, אַ ווייל! שפּעטער וועט זי נעמען פאַרליב
דעם גורל אירן.

זייער שנעל אַרבעט איר געדאַנק.
זי שטייט אינמיטן שטוב און ווייסט אַליין נישט ווי לאַנג,
אַ רגע, צי אַ יאָר, אַ בלייכע, אַ הויכע, אַ דינע
און עס וויינט אין איר שטום אַ ניגון פון אַ תחינה.
נאָר פון בעט אַרויס דערגייין צו איר דעם מאַנס רייד:
גיב צו זיצן — קרעכצט ער — דו זעסט דאָך, אַז מ׳שטייט.
נאָר — „גיב צו זיצן“! משטיינסגעזאָגט, ס׳איז דען דאָ אַ שטול?
שלעפּט זי די שווער־קרעכצנדיקע באַנק איבערן דיל
איינגעבויגענערהייט און זי זיפצט אונטער שטיל:
זאָל זיין אַזוי, רבונו של עולם, אויב ס׳מוז אַזוי זיין....

און צוקאָפּנס פון קראַנקן קוקט אַ פּאַס הימל אַריין,
דורך אַן אויסגעהאַקטער שויב פון אַ פענצטער, ווי רויטער וויין,
וואָס שפּיגלט זיך אין העלן פייערדיקן פלאַם.
אַ געציינדלט וואָלקנדל, ווי אַ גילדענער קאַם,
שוועבט לייכט קעגנאיבער דער אויסגעהאַקטער שויב;
פון ערגעץ־ווו דערגייט דאָס וואָרקן פון אַ טויב;
אויסגעשטרעקטע שוואַלבן־פליגל אויפן אָוונטלעכן פאָן,
שטייף געשפּאַנט, האָבן פּלוצים אַ ציטער געטון,
און אָט הייבן זיי צו צאַפּלען און צו פלאַטערן אָן.

זיינע גרויסע אויגן אונטער די געדיכטע ברעמען
הייבט ער אויף, מאָניש, און לאָזט זיי זינקען, ווי שעמען
ער וואָלט זיך אָנצוקוקן דעם שיינעם גביר גלייך.
מאָניש זעט: דער אָוונט, וואָס איז אויך שיין און אויך רייך,

ביסט אויס אויפן גבירס פנים דעם גאנצן פארבן־חן,
וואס ער פארמאגט. הייסט עס דאך, אז כביכול אליין
האט אים אויך ליב און שענקט אים שיינקייט און
שענקט אים פרייד

ווייל אויף אים, מאנישן, אפילו געזונטערהייט,
קוקט אויך נישט דער הימל מיט אזא חסד און גענאד.
און גוט איז ער אויך, דער נגיד. ער זאגט: „א שאד, א שאד,
וואס כ׳האב פריער נישט דערזען, אז דו ביסט קראנק.
ווייל דו, פרא אדם, האסט פארבארגן צו לאנג
די קרענק דיינע.“ און אט שטעלט ער זיך אויף פון דער באנק
און זאגט מיט אזא זיסער, רחמנותדיקער שטים:
זאל זיך מטריח זיין מאנישעס ווייב א היים צו אים,
וועט מען איר דארט געבן א פריש ביסל יויך,
צוויי פליגעלעך ווייכע און עפל־קאמפאט אויך.
א גוטן שבת און א רפואה שלימה.

„און זי דאנקט אים מיט די אויגן די שטילע בהימה!
און שלעפט, אזוי ווי זי, עניוותדיק דעם יאך!
זאל־זשע שוין א דבר געשען, א גרויסע שווערע בראך,
אט־א־די, דווקא די, וואס אין שפאן גייען שטיל!“

ר׳האט אראפגעווארפן דאס איבערבעט, די פיס אויפן דיל
אראפגעלאזט.

כ׳בין געזונט — האט ער געריוועט — געזונט!
א שפיגעלע אהער! שטיי נישט, בהימה, געשווינד!

ר׳האט אויפם כוח זיך א שטעל געטון, נאר נישט לאנג
געשטאנען און קוים־קוים צום בעט צו:
כ׳בין קראנק, זייער קראנק —
האט ער געשעפטשעט, אנידערפאלנדיק פארשוואכט.

און ווען דאס ווייב האט פון שכן א שפיגעלע געבראכט,

דאָס קישן גלייך געמאַכט און זיך געזעצט אויפֿן בעט,
האָט ער זיך איינגעשפּיגלט און קורץ, אָפּגעהאַקט גערעדט:
כ'האָב נאָכלויפֿן געוואָלט, וואָרענען, ווי גאָט איז אים ליב,
ער זאָל מער נישט באַטרעטן די שוועל פֿון מיין שטוב!
כ'וועל דעם קאָפּ שפּאַלטן! מיט אַט דער שווערער באַנק!
נאָר נאַדיר, זע ווי געשוואָלן איך בין און ווי קראַנק!
רב פּנחס האָט אָפּט ביי זיין קראַנקן־בעט פֿאַרבראַכט.
ר'האָט אין „שטיבל" פֿאַר אים אַ ביסל געלט געמאַכט
און געזאָרגט וועגן אים. ווען ר'איז אויפֿגעשטאַנען פֿון בעט,
צו יצחק שאַרפֿהאַרץ אַוועק און לאַנג מיט אים גערעדט,
ר'זאָל אים לאָזן אַרבעטן אין פֿאַבריק ווי פֿריער.

און ווען שאַרפֿהאַרץ האָט געזאָגט: ס'איז אַ גרויס רחמנות מיר,
כ'וועל צוזען נישט קענען, ווי ער אַרבעט אַזוי שווער,
כ'קען נישט גלייב מיר, בשום אופֿן נישט — איז רב פּנחס מער
נישט צוגעשטאַנען, נאָר אַוועקגייענדיק געזאָגט בלויז:
אברהם יצחק, אויב דיין רחמנות איז שוין אַזוי גרויס,
קומט דאָך אים אויס צו שטאַרבן, נעבעך, דעם אָרעמאַן. —
און אַוועק שווייגנדיק און אים אויסגעמיטן זינט דאַן.

אויך די חסידישע מלוה־מלכּה שבת באַנאַכט,
וואָס האָט זיי ביידע אין אונזער שטוב אַריין געבראַכט,
כאָטש מ'האָט לחיים געטרונקען און געווונטשן זיך
אַלדאָס גוטס און דר'עיקר — דוד מלך המשיח
זאָל קומען אינדערגיך און אויסלייזן אַלע,
און דער נגיד האָט אויך דערמאָנט די צייטן פֿון ביאַלע,
און נאָכגעזאָגט תורה מיט אַזאַ ווייכער שטים —
האָט עם פּנחסן פֿאָרט נישט דערנענטערט צו אים.

לייביש קאָפּ, מאַנישעס זון, אַ נידריקער דיקער ייד,

א מלמד, אַ מילכהענדלער און אַ העלפער אין יאַריד
ביים ווייבס שטעל, איז אַ גרויסער אָרעמאַן
און אַ גרויסער גם זו לטובה'ניק. גייט אין שפּאַן
אויסגעצייכנט און טראָגט אַ צופרידענער דעם יאָך
אויפן קורצן דיקן האַלדז. אָפּגעקנעלט אַ וואָך,
אויפגעשטאַנען כעלות און אין דאַרף געגאַנגען,
אַהיימגעקומען דערשוויצט מיט די שווערע קאַנען,
גייט ער אין בית־מדרש אוועק אין צוריק באַלד אין תהר
קנעלן מיט די יינגן, אַזוי כסדרה, כסדר —
און פונדעסטוועגן מעג מען אַ קוק טאָן אויף אים
שבת פרי, ווען ער רופט מיט זיין גראָב־הייזעריקער שטים
די עליות־ליציטאַציע און דאַן דעם יעמוד.
דער שטערן שוויצט, קיין איינעהאָרע, דאָס פּנים איז רויט
נאָך פון נעכטיקן באָד, ווען אויף דער העכסטער באַנק
האָט ער מיטן בעזעמל געפּאָכעט און געשמיסן לאַנג
דעם צעפּאַרעטן גוף. זיך אויסגעצויגן, געליגן,
נחתדיק געקרעכצט און פון צייט צו צייט אויפגעשריגן:
וואַ־סער! וואַ־סער! פּאַ־רע! אַזוי לאַנג, ביז איינער
האָט אַזאַ גאָס דערלאַנגט אויף די קאָכעדיקע שטיינער,
אַז אַ דאַמף האָט איינגעוויקלט בעליק און ווענט,
ביז ס'האָט קיינער דעם נאָענטסטן שכן נישט דערקענט,
און לייבישעס קיילעכדיקן גוף אַזוי צעשוויצט,
אַזוי צעוואַרעמט און צעהיצט, אַז אפילו נאָך איצט,
מוצאי־שבת אויף דער נאַכט, שוויצט ער, אַז אַ שרעק.
אָט דער לייביש איז איצטער צום ברונעם אוועק
נאָך וואַסער פאַרן עולם, מיט ריזיקע וויאַדרעס צוויי,
חברה קליינוואַרג — נאָך, מיט אַ ליאַרם און געשריי.
אַז די שטיל־דרימלענדיקע סוף־זומערדיקע נאַכט,
וואָס איר שמעקעוודיקער חלום האָט עס אַרויפגעבראַכט
דעם זילבער־שערף אויפן הימל מיט די גאָלדענע טרויבן,

וואָס פאַרשיכורן און לייכטן אונז אַראָפּ פונאויבן —
האָט זיך אויפגעכאַפּט, דעם שלאָף פון די אויגן געריבן.
נאָר איר חלום איז ווייטער הענגען געבליבן,
אַראָפּגעשטייבלט מילד און מיט ליכט אויסגעצוואָגן
די גאַס, די הייזקעס און לייבישן, וואָס האָט געטראָגן
די פולע וויאַדרעס. דאָס וואַסער האָט אויפגעגלאַנצט,
זיך געדרעלט, געהויבן, צום חלום אַרויפגעטאַנצט,
די ראַנדן אַריבער, כדי הויך צו דערגיין
און — געפאַלן. באַנעצנדיק אַ שטיין נאָך אַ שטיין.

די ייִנגן העלפן טראָגן, אָדער שפּרינגען פאָרויס,
לויפן, אַלע אין דער קופּע, אַריין אין הויז
און שטויסן און רייסן זיך ביי די קעפּ באַנאַנד,
ביז די טיר ווערט געעפנט מיט אַ שותפותדיקער האַנט
און זיי פאַלן ווי אַ קנויל אַריין מיט געשריי
און לייביש מיט די צוויי ריזיקע וויאַדרעס נאָך זיי.

אין אַ מינוט אַרום איז שוין פול די שיסל
און דער עולם פאַרהאַלט זיך מיטן וואַשן אַ ביסל
און לייביש וויל ווידער זיך לאָזן צו דער טיר.
אָבער עמעץ לאָזט נישט און זאָגט שאַרף: אַלע מצוות דיר?
און אַלץ בחינם? וואַרט־אויס אַ ביסל, האָב צייט! —
און ער נעמט די רעכטע האַנט צום אויער און שרייט:
צען גראָשן פאַר אויסגיסן די שיסל צום ערשטן מאָל!
און ס'האָט זיך אָנגעהויבן קאָנקורענץ צווישן קהל,
אַזוי ווייט, אַז ס'איז געפאַלן אַ שפּאַר ביסל מינץ,
צושטאַר אויף ביר.

און געקויפט האָט די שיסל אהרון פרינץ,
דער פאַפּיראָסן־שטיפער. געקויפט — נישט סתם, מיט אַ מיין:
אַ שטייפן קאָלנער טראָג איך, די שטיוועלעך גלאַנצן שיין.

און עס מעגט מיך רופן „פרינץ", „פירשט", וואָס עס ווילט נאָר אַליין
און פונדעסטוועגן ווייס איך, וואָס חסידות באַטייט.

נאָר פיגיעלע האָט געקוקט אויף אים אַ שטיקל צייט
און געזאָגט סוף כל סוף: „פּאַמעלעך, די בינאַקלען"...
און באמת, זיי האָבן זיך אָנגעהויבן שאַקלען,
ווען ר'האָט אויפגעהויבן די שיסל. און אויף דער נאָז
דאָס ווערצעלע האָט געפרעגט פאַרחידושט: פרינץ, וואָס איז דאָס?
און היינט זיין קאַמעץ־בערדל, דער שניפּס און די מאַנקעטן,
וואָס האָבן זיך אַראָפּגערוקט! נאָר טאַקע בילעטן
צו נעמען. דעם קליינוואַרג איז שטאַרק געפעלן אָט די קינץ
און מיט פאַראַד די מיר געעפנט פאַר אהרון פרינץ.

נאָר נישט געיאָגט — זאָגט דער טאַטע צו דער מאַמען, —
וואָס נעמט די צעוואָרפענע ספרימלעך צוזאַמען.
זי שטייט ביים סוף פון לאַנגן טיש, ביים סאַמע ראַנד,
און שטרעקט אוים איבער אים די ווייסע, צאַרטע האַנט
מען רוקט איר די ספרים־צו, נישט קוקנדיק אויף איר,
מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן. נאָר בלויז דער גביר,
וואָס זיצט ווייט, לעבן טאַטן, אין סאַמע אויבנאָן,
הייבט אויף דעם זילבער־קאָפּ, קוקט אַ ווײַלע זי אָן
און זאָגט אין אַ זיסימשקן צעשמאָלצענעם טאָן:
„גוט וואָך, רב דודלס טאָכטער! יעך זאָג אייך: גוט וואָך!
כ'שמועס איצט וועגן טאַטן, עליו השלום. נישטאָ נאָך
אַ סך אַזעלכע יידן אין דער היינטיקער צייט."

די מאַמע ענטפערט נישט, נאָר זיפצט אָפּ. דאָס באַטייט:
אוודאי איז געווען אַמאָל... נאָר וואָס קומט דאַרויס?
אַז פון גאַנצן שיינעם איינגעפונדעוועטן הויז
איז דער יסוד אַוועק, די פרייד, וואָס האָט עס באַלעבט
און די זיבערקייט. און נישט עס שטייט, נאָר עס שוועבט.

וואָס אַ מאָל ווייטער פאַרן אויג פון זכרון.
די קינדער אויף שבעה ימים זיך צעפאָרן,
פאַרגעסן דעם אַ מאָל, נישט געוואָלט צומאָל וויסן,
און דעם גאָלדענעם פּאָדעם צעפליקט און צעריסן.

אייל דיך נישט — חזרט איבער דער טאַטע — נאָר נישט געיאָגט!
און די מאַמע ווייסט, אַז אַט די ווערטער, וואָס ער זאָגט,
זענען בלויז אַ המשך צו איר זיפץ אין גערדאַנק.
ווייל כל זמן מ'האָט נישט אָפּגעגעסן, אַזוי לאַנג
די ליכט ברענען, די חסידים זיצן אַרום,
באַהאַלט זיך ווו דער וואָרם, וואָס נאָגט אַזוי שטום,
ווען ס'איז קיינער נישטאָ און מ'בלייבט איבער אַליין.
נעמט זי די ספרימלעך צוזאַמען און לאָזט זיך גיין:
נו גוט, זי וועט זיך נישט יאָגן, זי פאַרשטייט, זי פאַרשטייט.

איינער אַ יאָט האָט פּלוצים די עלעסטרי פאַרדרייט.
(אַזאַ קנאָפּ אין דער וואַנט איז נאָך נישטאָ ביי זיי.
און דער יצר הרע האָט אים שטאַרק געררייצט: גיב אַ דריי)
עמעץ האָט זיך שטיל אָנגערופן: צוריק מיט אַ צייט
איז דאָס נישט געווען. דער עולם קאָכט זיך און שרייט:
צינד אָן, לאָבוס איינער! נאָר ס'איז איבריק דאָס געשריי —
דער לאָבוס לויפט־צו סיי ווי און גיט נאָך אַ מאָל אַ דריי.

וואָס זאָגט איר, רב ליטמאַן, צו דער דאָזיקער קונץ?
איר זענט דאָך, קיין איינעהאָרע, דער עלטסטער צווישן אונז —
זאָגט חיים דוד — פונדעסטוועגן אַ גאַנץ קלוגע זאַך,
נישט? מען מוז פאַרט מודה זיין: די וועלט איז קלוגער אַ סך
ווי אַ מאָל. זאָגט, רב ליטמאַן, וואָס־זשע זאָגט איר, ניין?

און עס גייט אים נישט אַזוי ווייט אין דעם זקנס מיין,
ווי די לוסט צו דערציילן נייעסן אים לאָקט.

צי דאַרויף האָט ער אַ טיף צייטונגען אַריינגעבראַכט
און קלוג געוואָרן, כדי שטום צו זיין ווי אַ פיש?
ער האָט ליב, ווען דער גאַנצער עולם אַרום פיש
זיצט ווי געלעמט, מויל און אויערן אויפגעשטעלט,
און קוקט אויף אים, ווי ער דערציילט נייעס פון דער וועלט.
די וועלט, וואָס איז אים דורך און דורך אַזוי באַקאַנט,
גלייך, זי וואָלט שטיין אָט דאָ הינטער דער בית־מדרש־וואַנט.

אָט האָט אים עמעץ געפרעגט: משעבאַסלאָוואַקיי,
וואָס דו זאָגסט, איז אַ שטאָט אין רוסלאַנד, צי אין טערקיי?
און ער האָט געענטפערט מיט אַן ערנסטער מינע:
לאַ האָ, ולא האָ — אַ באַזונדערע מדינה.

אָבער נישט בלויז דער חשק נייעס צו דערציילן,
נאָר אויך אמתער באַדאַרף מיט וועמען זיך צו טיילן,
זיך אויסצורעדן דאָס האַרץ איז אין דעם ייד דעם ייִנגן
פאַראַן און פאַראַן. באמת, ווי פייער־צינגען
אויפן נאַכטיקן הימל זענען אונזערע טעג.
און אויב אַ מאָל נאָך האָט אַ מענטש זיין לעבנס־וועג
איבער דערנער, אָדער בלומען, ווי גאָט האָט באַשערט,
אַדורכגיין געקאָנט רואיק און שטיל — איז היינט אויף דער ערד
דער פיבערדיקער, קראַנקער דער וועג אַזוי שווער
פאַר די אָרעמע קינדער אירע. און זיבן מאָל מער
פאַר די יידישע קינדער.

האָט מען נעצן דאָך צעשטעלט
אויף אונזערע לעבנס אין אַלע עקן פון דער וועלט!

אונזערע היימישע נעסטן — פון שונא געצונדן
און מיר וואַנדערן היימלאָז און ציילן די וונדן!

און פון פאַרנט וואַסער, און פון הינטן פלאַם,

און איבערן קאָפּ די בייטש פון דעם כאַם!

און הונדערטער שרעקנס און טויזנטער גרוילן
און נאָך ערגער פון אַלץ, דאָס איבערלעבעניש פולן!

ביים דרעשן די זאַנג קומט אַרויס דער קאָרן —
און אונזער זאַנג? אומזיסט נאָר געדראָשן געוואָרן,
קיין קאָרן נישטאָ!

איז טאַקע אַזוי שווער
צו צוימען דעם ווײ און פאַרהאַלטן די טרער.
טאָ לאָזט זשע דעם ייד דעם יינגן אויסרעדן זיין ווייטיק.
איז כאָטש רב ליטמאַן שווייגט, האָט חיים דוד נייטיק
ווייטער צו ציען דעם אָנגעהויבענעם שמועס:
די וועלט איז קליגער, רב ליטמאַן, זייט מודה, אַזוי איז.
אלא, וואָס דען? זי איז זייער שלעכט און ממילא מיאוס.
ווייל יעדעס שיינע איז, קודם כל, גוט און גערעכט.
עשיו פאַרשטייט דאָס נאָך נישט און דערפאַר איז אונז שלעכט.

האָט רב ליטמאַן געלאָזן אַ שמעק טאַבאַק געטוען.
און געזאָגט, ווי זיין שטייגער איז, מיט אַ רואיקן טאָן:
ער וועט דאָס קיינמאָל נישט פאַרשטיין, ווי לאַנג ער וועט לעבן.
ווייל ווען יצחק האָט יעקובן די ברכות געגעבן
און דער רויטער פעטער עשיו האָט געוויינט, געביטערט,
אַזש יצחק אָבינו האָט אויפגעציטערט
פאַר רחמנות צום תכשיט, וואָס איז, נעבעך, אויף דער ערד
באַעוולהט געוואָרן, און אים געשאָנקן ביקס און שווערד —
האָט די ווילדע יוכע זיך אַ צעקאָך געטוען באַלד,
די ביקס אַ כאַפּ געטוען און אַוועק אין וואַלד,
סאַפּנדיק פאַר רציחה ווי אַ ווילדער שוויין:
זאָל זיין טאַטע נאָר שטאַרבן, די לויה נאָר זיין,

ווען ער זיך אַ וואַש טוען צו יענסעלען, דעם תּם.
נאָר די מאַמע רבקה האָט דערהערט די רייד פון באַם
און יעקובס גורל באַוויינט: מיין קינד, מיין לעבן!
אַלע ברכות, וואָס דער טאַטע האָט דיר געגעבן,
וועלן גאַרנישט העלפן, ווי לאַנג עשיו האָט די שווערד.
דיין גורל איז צו זיין אַ נע־ונדניק אויף דער ערד!
און ווען יעקוב האָט דאָס שלומעקל גענומען און גיין
געוואָלט, האָט זי אויסגעבראָכן אין אַ ביטער געוויין:
ווי אַזוי איז דאָס געשען, מיין קינד, ווי אַזוי?
דער טאַטע האָט דיך געבענטשט מיט ווייץ, קאָרן, הימל־טוי
און שוין אין זיין ברכה איז די קללה געלעגן!
דיינע פיס וועלן בלוטיקן אויף פרעמדע וועגן,
און וועסט אין היילן דיך באַהאַלטן פאַר עשיו׳ס צאָרן.
און וווּ איז טוי און וווּ איז ווייץ און וווּ איז קאָרן?
אוי דיין מאַמען איז ביטער, דיין מאַמען איז זייער שלעכט!
עשיו׳ס בלאַנקע שווערד דאָס האַרץ מיר שטעכט.
און וואָס כ׳האָב דערגרייכן געוואָלט, איז מיר נישט געראָטן.
כ׳האָב געזען, ביסט בלייך און שוואַך און דין, ווי אַ שאָטן,
רק דו זיצסט און דו לערנסט, פאַרחלומט און צאַרט
און עשיו — איך קען דאָך אים — ווי שטיין איז ער האַרט,
האָט טיף מיך דערשראָקן דער גורל פון דיינע טעג.
און כ׳האָב העלפן דיר געוואָלט. זאָל זיין מיט אַ פאַלשן וועג,
מיט שווינדל — און אָט די שטראָף! געדעכט זענען גאָטס וועגן
און שוין אין דער ברכה איז די קללה געלעגן,
מיין קינד, אַנטלויף! האָט יעקוב אָבינו זיך גיין
געלאָזט מיטן שטעקן אין האַנט און ס׳איז געווען דער שטיין
זיין קישן און דער נאַקעטער הימל דער ברייטער
זיין געצעלט. נאָר דער חלום ווי רייך, ווי רייך! אַ לייטער,
אַ הויכע אַזאַ, שפּאַרט אָן אין הימל און אויף איר
מלאכים דורכזיכטיקע, און ער פילט זייער באַריר,

ער קושט זיי אין זיך און אזוי לייכט איז, אז שיר, שיר —
ניין, ער הייבט זיך טאקע אויף מיט זיי צוזאמען,
און אין חלום פליט ער. ווו אהין? צו דער מאמען.
זי שטייט, ווי שטענדיק ביים פענצטער, א פארבענקטע, ווי זי.
ער ווינקט צו איר אראפ: מאמע, דו זעסט? איך פלי...
און די מאמע הייבט אויף די אויגן און דורך די טרערן
זעט זי אים. עך, ווי הויך ער איז! ביי די סאמע שטערן!
און א ווינטעלע אזא שמעקעוודיקס לייכט און לינד
ברענגט ארויף דער מאמעס קול. נאר צי וויינט זי גאר אצינד?
יא, די מאמע וויינט אצינד. מיין געבענטשט־פארשאלטן קינד,
זאגט זי. — פארוואס פארשאלטן, מאמע? ס'איז דאך לופטיק, בלא...
נאר זי וויינט ווייטער: איך דארף דיך האבן אט־א־דא,
אויף דער ערד לעבן מיר. און דו מיך דארפסט אויך אזוי.
און דא אונטן איז דאך אלץ. קארן, ווייץ און הימל־טוי
איז אויך א־דא. אט־א־דא! און עשיו האט אלץ.
אלצדינג ער! און דו וואס? און איר דינער האלז
ציט זיך צו אים און ברענגט אים די בענקשאפט ארויף
די בענקשאפט צו ערד. ער גיט א צאפל און כאפט זיך אויף,
און — — — עשיו האט טאקע אלץ! גערעכט איז טאקע זי,
די מאמע. ס'איז באגינען און א סטאדע שעפסן, קי
ווייסע, שווארצע, ברוינע און געפלעקטע א סך,
סטענגלט זיך פון דערפעלע ארויס צום ברייטן שליאך,
און א קליין עשיול אויף א גרויסן בולאן נאך זיי.
עס גילט זיך ראז דער שטויב. עס שמעקט מיט מילעך און מיט היי.
און צו די געלע פעלד־בלימעלעך שפעטשעט שטיל דער מאי־
פונצוווישן די גראזן. געכוי וואס ער זאגט, ווייסט מען נישט,
נאר ס'מוז זיין עפעס אזעלכעס, וואס קוויקט און פרישט:
זיי וואקסן צוזעעודיק, מיטן אויג צו דערקוקן.
און אז יעדעס גאלד־קעפעלע אויפן דינעם רוקן
איז א וועלט א גאנצע — איז צו זען נישט שווער.

סוק עס אָן: פרייד און בענקשאַפט, אַ שמייכל און אַ טרער.
נו, ווי זאָגט איר, דאָס איז געַנוג, צי דאַרף מען נאָך מער,
כדי אַ וועלט צו זיין? מיר דאַכט זיך, אַז ס'איז גענוג.
היינט זשע איז אַ חידוש, וואָס יענע מיטן קרוג
אויף די אַקסלען, די עשיוו'אָווע, גייט פריילעך מיט אַ זינג?
אַז זי האָט דאָך אַלצדינג, גאָט מיינער, בפירוש אַלצדינג!
הכלל יעקוב כאַפּט זיך אויף און זעט: רבקה איז גערעכט.
ער וואָס האָט? אַ טאָרבע! דאָס איז אַלץ. נישט מער, און די נעכט
צעפינקלט זיך זיין חלום, ווי דער עפּל־סאָד
אין שבועות־צייט, ווען אין בלאָנדער, ווייכער גענאָד
באָדט זיך אַ וועלט; ווי דער העלער תבואה־לאַן
אין ערב־שניט און ווי די צעשטערנטע מילעך־באַן
אויפן טונקל־בלויען הימל. און אָט־אָ־דאָס חלום־גליק
האָט עשיו קיי־יינמאָל, קיי־יינ־מאָ־אָל — אַ פּטשיק!
און חיים דוד האָט פאַרענדיקט: קיינמאָל נישט פאַרשטאַנען.

ווייל אַזוי איז געווען דער שטייגער פון רב ליטמאַנען
ביים דערציילן אַ מעשה: איין שמעק טאַבאַק פאָרויס,
און ביים צווייטן האָט מען געוווסט — די מעשה איז אויס
און ר'האָט שטענדיק איבערגעלאָזט אַ וואָרט, צי צוויי,
וואָס דער צוהערער האָט געמוזט פאַרענדיקן זיי.

רב ליטמאַן איז אונזערס אַ שכן זינט יאָרן
מיטן טאַטן באַפריינדעט, צו איין רבין געפאָרן.
אַ ייד אין טיפן עלטער און אַ ריינלעכער זייער,
אַ צעשמייכלטער, אַ היימישער. דאָך העַנגט אַ שלייער
פון סודות איבער אים. מען זאָגט: אין זיינע יינגע טעג
איז ער אַזוי ווייט געווען פון דעם יידישן וועג,
אַז ווער רעדט שוין דאָרט פון אַ רבין פאָרן, צי גיין
אין „שטיבל". נאָר שפּעטער האָט ער זיך צוריקגעכאַפּט אַליין.

און אַ וואָרף געטוען פון זיך די נאַרישע זאַכן.
נאָר עטוואָס נאַרישקייט איז געבליבן. די שפּראַכן,
למשל, וואָס ר'האָט זיך אויסגעלערנט, קען ער. אַ סימן,
אַז ווען ס'איז איינמאָל אַ בריוו פון קירע געקומען
צו ירוחמען דעם אַלטן שניידער, וואָס זיין זון
איז פאַר דרייסיק יאָר צוריק נאָך אַוועק קיין ווין,
איז ירוחם געגאַנגען צו די יחידי סגולה
און — ווי! אַריינקריכן נישט געקענט אפילו.
האָט ער ערשט רעכט דערזען, ווי זיין אמת איז וואָר:
אַז די שקאָלעס דאַרף מען אַזוי נייטיק, ווי אַ שוואַרץ יאָר.
משה לערער האָט געלייענט, געלייענט און צום סוף געזאָגט:
קענען דייטש קען ער, נאָר דאָס כתב איז אַזוי פאַרצאָגט,
אַז ער קען נישט. ס'הייסט דאָס כתב, וואָרום דייטש — נאָ, נאָ!
איז ירוחם אַוועק צו ליטמאַנען און — יאָ!
איבערגעלייענט! און אַן די שקאָלעס! נא האָסטו דיר, נאַ!
ירוחם האָט געיובלט: בין יאָך גערעכט, וואָס יאָך זאָג? האַ!
און אַקוראַט ווי געלייענט, אַזוי אויך געשריבן. —
דאָס איז איין נאַרישקייט, וואָס איז אים געבליבן;
דאָס צווייטע נאַרישקייט איז: דאָס מקפּיד זיין אויפן קלייד
ס'זאָל אָפּגעפּיצט זיין, זויבער. ווייל אַזאַ מין ריינלעכקייט
ביי אַן אַלטן ייד איז נישט סתם אַזוי גלאַט.
און איצט דער טאַלענט צום דערציילן, וואָס ר'האָט געהאַט
איז אויך נישט סתם אַזוי פון העלער הויט. פאַראַן אַ חשד,
אַז די בלימעלעך, מיט וואָס ער באַפּיצט זיינע רייד,
שטאַמען פון די טריפה־פּסולס, וואָס ר'האָט יינגערהייט
געלייענט. דאָך הערט מען אים גערן און אפילו מיט פרייד;
ווייל קיינער קען נישט אַזוי ווי ער דערציילן.
און די טשאַטשקעס פון דער פרעמד, די נישט יידישע טיילן,
איז ער יידישלעך מתקן און הייבט זיי אויף.
און אויב אַזוי, איז דאָך אדרבא, מה טוב.

הכלל, ר'איז אַ ווילער, היימישער ייד, רב ליטמאַן,
און אויב ס'איז אים וועך נישט גורס, איז עס נאָר — רב גיטמאַן,
אונזער אַלטער שוחט, בעל-תקיעה און מוהל.
ער האָט שוין עטלעכע מאָל די רויטע פּאַטשויל
פון קעשענע אַרויסגענומען און הייזעריק-הויל
געשנייצט אויפן קול, כדי צו געבן אַ סימן,
אַז באַטש דער עולם איז מיט ליטמאַנען פאַרנומען,
איז עס נאָר צוליב דעם, ווייל עולם איז גולם,
און אַז ער, גוטמאַן, וואָלט שוין געגנוג געהאַט, לעולם,
ליטמאַנס מליצה. ווייל טאַקע, אַ יינגל איז ער, וואָס?!
ער אַליין שווייגט, שטערט נישט, ווייל ר'איז קלוג. אָבער די נאָז
מעג דאָך! ער האָט ליב קורץ און שאַרף. ווי אַ שולחן-ערוך,
און אָט דער ליטמאַן — אוי וויי!

— געלויבט השם יתברך! —
האָט גוטמאַן געזאָגט, ווען ליטמאַן האָט געגאָסן,
און מיניה וביה אַ גלעזעלע זיך אָנגעגאָסן:
— לחיים, יידן! לאָמיר געהאָלפן ווערן!

— און מיינע מעשיות נישט דאַרפן מער צו הערן —
שמייכלט רב ליטמאַן — דו האָסט זיי נישט גינציק, איך וויים.

ממאַ! — זאָגט רב גיטמאַן —דאָס זאָל שוין זיין דאָס
גרעסטע בייז...
לחיים! די יאָרן זאָלן ווערן באַנייט! —
און עס דערלאַנגען זיך די הענט די אַלטע לייט.

און ווי נאָר דער עולם האָט צו ביסעלעך גענומען,
איז די מאַמע באַלד פון קעכל אַריינגעקומען
מיט אַ גרויסן געבלימלטן טעלער אין דער האַנט,
צוגעגאַנגען ביז צום עק טיש און אויפן ראַנד

אים אוועקגעשטעלט. דעמאָלט האָט דער טאַטע פון בענק
זיך אויפגעשטעלט, צוגעגאַנגען צום קליינטשיקן שענקל,
אויפגעשלאָסן און צוריקגעקומען באַלד צום טיש צו גיין
מיט עטלעכע פיצלדיקע גאָפּעלעך פון פיש־ביין,
ספּעציעל אויף הערינג. (דאָס און נאָך אַ סך זאַכן:
ציגאַרנשפּיצלעך, אַ מאַשינקע פּייער צו מאַכן,
עטלעכע ירושה־ליקעס, וויזיט־קאַרטעס, אַ שאַך,
אַ מעסערל פון דאַנציק, ליאַק און חוץ דעם נאָך:
טאַבאַק־שקעטעלעך, כתבים, קאַיעטן מיט גראַמען,
די „כתובה", די „תנאים" צווישן טאַטן און דער מאַמען,
אויך זייערס אַ חתונה־בריוול מיט חידות שיינע
און טאַקע די פישביינערנע גאָפּעלעך די קליינע —
האָט דער טאַטע אין שענקל הינטערן שלאָס געהאַלטן.
און מיר, קינדער, פלעגן אָפט אין די קליינע שפּאַלטן
פון שענקל אָנקלעבן גרויס־צעעפנטע אויגן,
די זאַכן צו דערזען, וואָס האָבן אַזוי געצויגן,
אַז קוים איז קראַנק געוואָרן וועלכער ס'איז יאַט,
און איבער דער ציטערדיקער מאַמען שליטה געהאַט,
האָט מען דאָס ערשטע זיך אויסגעבאַטן: אויפמאַכן
דאָס שענקעלע און אַריינגעבן די „זאַכן"
אין בעט אַריין. דער טאַטע, מאָלט אייך, האָט זיך בישט געיאָגט.
נאָר די מאַמע האָט וועלטן איינגעלייגט און געקלאָגט
אַזוי לאַנג, ביז דער טאַטע איז איר נאָכגעקומען.
און ערשט דעמאָלט האָט דער יאַט די רעצעפּט גענומען,
אַראָפּגעשלינגען שווייגנדיק די ביטערע פּילן,
כדי וואָס גיכער מיט די זאַכן זיך צו שפּילן.)

איין גאָפּעלע פאַר זיך, איינס האָט ער דערלאַנגט דעם גביר
און אוועקגעלייגט אויפן טיש די איבריקע פיר.
איינס האָט גענומען חיים דוד און איינס רב ליטמאַן.

דעמאָלט האָט צום טעלער די האַנט געשטרעקט רב גיטמאַן
און אויפגעהויבן אַ שטיק הערינג, ווי עס גייט און שטייט,
געהאַלטן אין דער הויך אַ ווייל, ס'זאָל זען קינד און קייט,
אַז אָט די גאָפּעלער, ווי בכלל אַלץ, וואָס איז ניי,
גייט אים אָן פּינקט ווי דער פּאַראַיאַריקער שניי.
אָט עסט ער מיט דער בלויזער האַנט, ווי אַ פּשוטער ייד,
און מעמער זען, צי ס'וועט אים שאַטן, גאָט באַהיט.

דאָס דריטע האָט גענומען דער פּאַפּיראָסן־מאַכער,
אהרון פּרינץ און דער שטענדיקער וויצלער און אָפּלאַכער,
פּיניעלע, דאָס פּערטע. נאָר ביז ר'האָט עס צום מויל געבראַכט,
האָט ער קינצן אַזעלכע אין דער ליפּטן געמאַכט,
אַז דער גאַנצער עולם האָט אויפן קול געלאַכט.
דאָס גאָפּעלע מיטן הערינג האָט פּיניעלע געדרייט
אַזוי ממזריש, אָפּגעמאָסטן און גלייכערהייט
און די ליפּעלעך פאַרשנורעוועט אַזוי שמאָל,
אַז דו האָסט פאַר דיינע אויגן דערזען מיט אַ מאָל
אַ לעבעדיק פּאַנפּערונקעלע מיטן גאַנצן טראָפּ,
ווי ס'וויגט זיך גאווה'דיק, פאַררייסט דעם ליידיקן קאָפּ
אין דער הויך, משה גרויס, מיט אייגנערדעניש אַ סך,
שעמט זיך מיטן מאַמע־לשון און איר טעגלעכע שפּראַך
איז גויישק. אָפּגעשוירן, ווי ביי אַ יינגל, די האָר,
און אי דאָס, אי יענץ קליידט איר ווי אַ שוואַרץ יאָר
אין דער זויערמילך. דעם עולם געפעלט אָט די שפּיל
און ער לאַכט הויך.

נאָר פלוצים איז געוואָרן שטיל.
עמעץ האָט די טיר געעפנט, געבליבן שטיין אויף דער שוועל
אַ וואָרער שניי. אויגן — הימל־בלוי, קידלעס — העל,
די מאַרינאַרקע צעקנעפּלט, אַ טונקל אויבער־העמד,

די ברוסט צעעפנט. — ער בלייבט שטיין, ווי פארשעמט
די ערשטע מינוט. די קידלעס, וואס שטארצן אפער
פון אונטערן „ליצאפעט", פארדריקט ער און קומט אהער
נענטער. — גוטוואך, יידן — זאגט ער. א גוטוואך, גוטיאר —
ענטפערט מען פון עולם. און ערשט איצט דערזעט מען קלאר
ווער אט דער שגץ איז — מיין טאטנס יינגסטער בן.

א שאד, נעבעך, דער יינג, א שאד. ווי לאנג איז גאר דען,
ווי ר'האט אין שטיבל געלערנט. עס זאגט עס נישט קיינער,
פונצווישן עולם, נאר ס'איז זיכער, אז נישט איינער
טראכט אזוי. און רק מען קוקט אויף אים און קוקט:
ר'האט געקענט זיין לייט! ווייל איידער נאך ס'האט
זיך אויסגעפיקט
דער טאג, פלעגט ער קומען אין „שטיבל" צו גיין
און פלעגט צו לערנען ביז טיף אין דער נאכט אריין.
אי ר'האט כלים געהאט צו פארשטיין, אי ר'האט געוואלט.
און אט דיביידע זאכן צוזאמען זענען דאך גאלד,
בריליאנטן. אט אזא זאנג דארף געבן קארן
און גוטן קארן. נאר ווען איז דאס געזאגט געווארן,
אויב דאס ווערעמל, נעבעך, קריכט נישט אריין אין דער מיט.
אזיסט — נאץ, קוקטס אים אן! ר'האט דען א צורה פון א ייד?!

און אט די נישט־יידישע צורה איז אין מארך און בלוט
ייד. און כאטש ר'איז יינג נאך געגוג, פילט ער שוין גוט,
וואס עס הייסט א פרעמדער זיין אויף גאטס גרויסער וועלט.
און אין א פרייזומער־טאג, ווען צעזוניקט, צעהעלט
רוט דער ארום, קאן ער דערפילן א ציטער פון קעלט
אין זיין לייב, און א לאסט אזא, וואס דריקט אזוי שווער,
אז טאקע נאר א מערכה די זידיקע טרער,
וואס רינט פון אויג אראפ און וואשט איבער דאס געמיט —

דערפאַר הערט ער נאָך אַפּט אַזעלכע ווייכע, שטילע טריט
פון אַ ראָזן באַגינען און דאָס בשורה־ליד
פון מאָרגן־פויגל, וואָס טרילערט אַ שיכורער פון פרייד:
וואַכט אויף, זייט גרייט, דער מאָרגן גייט, צי זענט איר גרייט?

מיין ברודער קוקט אויס דעם מאָרגן, אוי קוקט ער אים אויס!
ער וואָלט, אפשר, נישט פאַרלאָזט דאָן אַזוי יינג דאָס הויז,
ווו ר'איז געבוירן, אַזוי ווי ס'האָבן עס פאַרלאָזט
די עלטערע ברידער און אוועק. ס'אַ שאָד! כאָטש דער פּלאַץ
איז צעבראָכן, צעלעכערט דער נידריקער שינדל־דאַך,
און, ווי דער טאַטע זאָל נישט פאַרלאָזן, פעלט נאָך אַ סך
גאַנץ צו מאַכן די לעכער און פאַרהיילן די ריסן,
און דער רעגן האָט אַ מאָדנע זיך געמאַכט צו גיסן
אַקוראַט אין בעט אַריין, אויפן פּנים גראָד —
און דאָך איז אַ שאָד צו פאַרלאָזן די שטוב, ס'אַ שאָד.

דעם אַנדערן חודש פאָרט ער אַפּ קיין בראַזיל
און די מאַמע בענקט נאָך אים שוין. זי וויינט אינדערשטיל.
נאָר דער ברודער, אַ דער ברודער, ער האַלט זיך ווי אַ מאַן!
ער ווייסט — זאָגט ער — גאָרנישט, וואָס בענקשאַפט איז.
צי איז פאַראַן
אַזאַ זאַך טאַקע אויף דער וועלט? ס'איז נאַריש יערנספאַל,
זאָגט דער ברודער מיינער, זייער נאַריש, און, בכלל,
ווער דאַרף עס? נאָר די מאַמע גלעט אים דאַן די ווייכע האָר
און פרעגט אים שטום: דו רעדסט דען וואָר, מיין קינד,
דו רעדסט דען וואָר?
אוודאי וואָר!—ענטפערט ער—ווי דען!—נאָר ער קאָן נישט מער.
ער קוקט אויף דער מאַמען און, ווי ער זאָל די טרער
נישט פאַרהאַלטן, פינקלט זי און וואַקסט, ווי אויף היוון.
גיט ער זיך אַ בויג אַוועק און זאָגט: ביסט אַ מבין?

פאַרפּרישעט זיך די אויגן! און ער מאַכט נאָך די תנועות:
נעמט אָן מיט די שפּיצן פינגער ביידע וויעס,
הייבט זיי אויף עטוואָס און דריי מאָל צו דריי שפּייט ער,
ביז עס ווערט אים בעסער... און דאַן לאַכט ער ווייטער
אַלע שוואַכקייטן אויס, אַט דער האַרטער, פעסטער מאַן:
בענקשאַפט? וואָס איז דאָס? צי איז אַזוינס גאָר פאַראַן?

מיין ברודער האָט ליב נישט דאָס עלטערן־הויז גראָד,
נאָר אויך די פעלדער און וועלדער אַרום דער שטאָט
האָט ער ליב. און זומער פאַרטאָגס, נאָכן קריי פון האָן,
נאָך איידער דאָס מאָרגנרויט דעם הימל צינדט אָן,
איז ער וואַך שוין דער ברודער. ר׳האָט אַמליבסטן די שעה
פון באַגינען. ווען דאָס שוואַרצע ווערט בלאָ און דאָס בלאָ
ווערט העל. ווען אויפן ווייס־פאַרנעפּלטן ריקן פון וואַלד
רייט די זון אַ צעפלאַמטע און באַגילדט אים באַלד
מיט איר גאָלדענער שפּע. דער נעפּל פאַרשווינדט
און דאָס פרישע שמעקעדיקע ווינטל גלעט אַזוי לינד,
אים פרעגנדיק צאַרט: האָט עמעץ דיר ווי געטוען, קינד?
פאַרוואָס ביסטו בלייך? ביים ברודער גייען די אויגן איבער:
אַדיע, ווינטעלע, אַדיע, מיר שיידן זיך, ליבער.

אין די ווייטע פרעמדן וועט ער ליידן, מיין ברודער,
און צום לאַנד, וואָס האָט אים אויסגעשפּיגן, וועט ער ווידער
קומען. אויב נישט אויף לאַנג, איז אויף קורץ, כאָטש אַ קוק טוען
אויף דער היים, וווּ ר׳האָט זיינע בעסטע גליק־שעהן
פון דער קינדהייט פאַרבראַכט. אויף דער קליינער, געמיינער שטאָט,
אויפן שטויביקן מאַרק און דעם ברונעם מיטן ראָד,
אויפן אָרעמען שול־הויף, אויפן שמוציקן באָד,
אויפן בלומען־שטעג, וואָס ציט זיך נאָכן גלחס סאָד,
וווּ דאָס ערשטע מאָל, בעתן שבת־שפּאַציר,

ר׳האָט אַ צאַפּל געטוען, זיך טרעפנדיק מיט איר.
אָ, ס׳ציט אַזוי ס׳שטעטל און די פאַרגאַנגענע צייט
און נאָך טויזנט מאָל שטאַרקער, ווען מ׳איז אַזוי ווייט.

און אין שטעטל רעדט מען: ווי דען? אַז קינדער זענען לייט!
פאָרט מען אַוועק, אַז ס׳איז נישטאָ דאָ, וואָס צו טוען.
הערט עס די מאַמע און זי זאָגט: אויף שונאי־ציון!
רבונו של עולם, זיי זאָלן נאָך ויסן
דעם טעם פון אַ מאַמען, וואָס איז אָפּגעריסן
פון איר פלייש און בלוט, נעבעך, לעבעדיקערהייט,
און לעבן אַזוי ווי איך אַ לעבן אָן פרייד,
אין האַרץ־ווייטיק שטענדיק, אָן אַ טעם, אָן אַ זין —
נאָר אונזערע שונאים זאָלן ויסן דערפון!

און דער ברודער — אָפּט שטייט ער פאַרבענקט, דער ליבער,
און קוקט אויפן אַקאַציע־בוים, וואָס בליט קעגנאיבער,
פאַר די פענצטער פון אונזער שכן, סטאַך, דעם שוסטער.
גייט אַ רעגנדל, גייט עס. טאָמער נישט, באַגיסט ער
זיין גערטנדל אַליין נאָך דער אַרבעט פאַרנאַכט.
זיין ווייב רופט די חזירימלעך צוזאַמען און פאַרמאַכט
דאָס טויער. קומט אין גערטל אַריין און העלפט־צו עטוואָס
איינגעבויגענערהייט: רייסט־אויס דאָס שלעכטע, ווילדע גראָז,
די בלומען זאָלן בעסער און שענער זיך צעבליען.
און אָט האָט דער מאַן אויף די בלומען אַ גאָס געטוען,
און גאַנץ אומגערן, צי אפשר גאָר טאַקע מיט אַ מיין,
באַשפּריצט, חוץ די בלימלעך אַלע, אויך יאַגושן אַליין,
זיין יינג, פריש ווייב, וואָס קניט אָט־אָ־דאָ לעבן אים
און איז, ווי ס׳דאַכט זיך אים, די סאַמע שענסטע בלום
אין זיין גאָרטן.
דער אָוונט לעשט זיך און גייט אויס.

דעם שכנס שייבלעך לייכטן־אויף און ס'שלענגלט זיך ארויס
א דין, בלוי רויכל אינדערהויך, טראגט די שטערן א גרוס:
ווי רואיק שטיל דאס לעבן פליסט דא און ווי גוט עס איז
געזונט צו זיין און יונג צו זיין און — א גוי, א קריסט...

מיין ברודער — נישט ר'איז מקנא, נישט אים פארדריסט
די פרעמדע פרייד. און אויב דאס אויג גייט אים איבער,
איז עס נישט צוליב קנאה צו גוישע שטיבער,
נאר דעם שטערן צוליב, וואס ווינקט אים פונדערווייטן:
כ'וועל באגלייטן דיך אין וועג אין ווייטן, כ'וועל באגלייטן.

און טיילמאל קוועלט אזא לויטערע פרייד אין זיין געמיט,
אז צום טאנץ ווערט פארוואנדלט זיין יסורימדיקער טריט
אויפן דארניקן, צארניקן אומוועג פון זיין וועלט,
און זיין בליק ווערט פלוצים ווי פון שיכרות צעהעלט,
פון אלט־יידישער שיכרות... אן בראנפן, אן ווייץ:
עך זארג נישט, מאמע, ס'וועט אונז גוט נאך זיין!

קוקט זי אים, די שטילע טויב, אין די אויגן אריין
און פארוואונדערט זיך זייער און זי גלייבט עס זיך קוים:
אין זיין אויג ליגט פרייד צעצוויטערט ווי אן עפל־בוים
אין חודש סיוון. און שוין גאר־גאר א זעלטענער טרוים
האט זיך שפעטער איר געחלומט:

ס'איז מארק־טאג, יאריד.
א לאנגע קייט פון ווענענער ציט זיך און ציט.
און ווי א פעלד פון לייוון, גריקע און זשעפאס וואלט געבליט.
מיט רויטע, ווייסע, בלויע בלימעלעך אינדערמיט —
אזוי מיניען בלוזקעס און געשפרענקלטע טיכער
אויף די קעפ פון די פויערטעס. רואיק און זיכער

זיצט זיך יעדע איינע. דאָס קיישעלע לעבן איר.
און יעדע איינע טראָגט דאָס פרימאָרגן־ליכט ווי א צי...
ווי א לופטיקן שאַל פון זונגאָלדיקן קאָליר.
און די זון איז גוט צו זיי. זי האָט ליב אָן א שיעור
דאָס גייעס. מיין מאַמע גייט אַרויס פאַר דער טיר,
שטעלט אָפּ א קומע און פרעגט: וואָס האָסטו פאַר מיר?
און צו וויפל איז פוטער? צו וויפל איז אייער?
מיין זון פאָרט אַוועק, דער ליבער און געטרייער.
כ׳וועל אים מער שוין נישט זען, ווי לאַנג איך וועל לעבן,
וויל איך אים צוזען און דערלאָבונג כאָטש געבן,
אַזוי לאַנג נאָך ווי כ׳האָב אים — מאָ רעכן נישט טייער.

נאָר מיט א מאָל — — — די מאַמע דערשרעקט זיך זייער —
די קומע ווערט גרויס און ברייט, אַז די גאַנצע גאָס
פאַרנעמט זי און זי שפּייט און שרייט אין ווילדן כעס:
פאַר דיר און דיין זון האָב איך גאָרנישט מער, ווי האַס!
און טויט! און פאַרוויסטונג! און ווי זי שפּייט און שרייט אַזוי,
צינדט זיך אָן אונזער דאַך, ווי א סטאָג פון שטרוי,
און צייט א רגע איז דאָס גאַנצע הויז אין פלאַמען.
פאָכנדיקע ביימשן קנאַלן איבער דער מאַמען,
וואָס שטייט, נעבעך, ווי געלעמט פון קלעפּ, שרעק און שפּאַט
און קאָן גאָרנישט רעדן. אפילו נישט דאָס וואָרט: ג אָ ט!,
וואָס בעט זיך אויף די ליפּן. זי פאַלט אויף דער שוועל — — —
און פלוצים — די שווערקייט פאַרשווינדט. אַזוי לייכט ווערט
און העל.
פון די אויגן — גאָט צו דאַנקן! — רינען שוין טרערן
און פרייד צעפינקלט זיך, ווי דער ערשטער שטערן.

דאָס ווילדע גייעס ציט זיך צוריק. אַנטלויפט אַוועק.
און די שטומע, באַטויבנדיקע, לעמענדיקע שרעק,
וואָס האָט די מאַמען געשטיקט און פאַרהאַלטן איר געשריי,

באַפרייט זי מיט אַ מאָל און גייט איבער צו זיי...
ווי וואָלטן זיי געשליידערט די בייטשן פון די הענט!
נאָר זיי קענען נישט... יעדע האַנט ווערט שטייף און זי ברענט.
ווייל די בייטש האָט זיך פּלוצים פאַרוואַנדלט אין אַ שלאַנג
און זיך איינגעזויגן ביז בלוט און געזויגן לאַנג.

און אַלץ קומט פאַר אַזוי האַסטיק ווי אַ בליץ, אַ געדאַנק,
אַז זי ווייסט נישט אַליין, ווי אַזוי ס'איז געשען.

נאָר פּלוצים האָט די מאַמע איר זון דערזען:
אויפן העלן וועג־דאָרט גייט ער, וואָס ציט זיך אינדערווייט
מיט פּאַשע־פעלדער, ווינט־מילן און דערפלעך ביי דער זייט.
און דאָס גייעס — ווי וואָלטן זיי איינגעזינקן געדן...
זיי ציטערן־אויף ביים מינדסטן בייג פון זיין שטערן,
ביי אַ בויג פון זיין פינגער. גאָט — שעפּטשעט די מאַמע—אַ דאַנק!
צו אַזאַ מינוט האָבן געגאַרט דורות לאַנג,
און איך, דיין דינסט־מויד האָב זוכה געווען דערצו — — — —

און ווען ז'האָט דערוואַכט פון איר חלום אינדערפרי,
איז זי אַ צייט אַרומגעגאַנגען אַזאַ שטילע,
אינערלעך פאַרקלערט און דערהויבן, ווי אַ תפילה,
שוואַרצע קוך־אַרבעט געטוען און געבענקט נאָך איר פרויס,
וואָס איז בלויער נאָך געווען ווי די פלוים אויפן בוים.

און אַט דער חלום פון מיין מאַמען ציטערט אויך אין בלוט
פון אונז אַלע: געדריקטע, באַליידיקטע. אַזוי גוט
אין דעם זינדיקן צווישן אונז, ווי אין דעם פרומען.
מיר אַלע ווייסן: משיח איז נאָכנישט געקומען
און אַז קומען וועט ער, מיר צווייפלען נישט דאַרין
און אַלע ווי איינער קוקן מיר אויס דעם באַגין.

קום אַהער נענטער אַ ביסעלע, וואָס שטייסטו אינדערזייט?

טרינק לחיים. מילא, כ׳האָב געמיינט אַ מאָל וועסט זיין אַ לייט —
שטראָפט זיינוועלע דעם ברודער — און וואָס האָסטו
דערגרייכט, וואָס?
כ׳מיין טאַקע... שאָבסט דיר די מאָרדע אויף בלוי? איז מאַלע וואָס...
אדרבא, שפּיגל דיך איין. עצבותדיק, ברוגז. די נאָז
אָראָפּגעלאָזט... הפּנים ס׳טויג נישט, אויב דיך אליין
פאַרדריסט עס... ממא, דרייט מען אוים דעם דישל. קאָנסט נאָך גיין
צוריק. רבותי, מען וועט אים אָננעמען צוריק, וואָס ניין? —
ווענדעט ער זיך צום עולם.

לאָז אים, זיינוול, לאָז אים געמאַך —
בעט דער טאַטע — ר׳איז נישט אַוועק, חלילה, קיין סך
פון אונז. — קום אַהער צום טיש, ווילסט אפשר עסן?

און באַלד איז דער ברודער צווישן עולם געזעסן
און זיינוועלע מורה הוראה האָט נישט פאַרגעסן
אַרויסצווייזן אין וועלט־זאַכן זיין גרוים בקיאות,
אַז כאָטש ר׳האָט נישט דורכגעמאַכט קיין ווייטע נסיעות,
קאָן ער דעם גאַנצן כדור־העולם, בנאמנות!
— פאָרסט מיטן ים הגדול, צי מיטן אוקינוס?
ווי? זאָג נור נאָכאַמאָל! אַטלאַנטיק? כ׳זע שוין: ביסט אַ תם!
אַז ס׳איז גאָר נישטאָ אויף דער וועלט אַזאַ מין ים!

און אין קוך האָט די מאַמע זיך געפּאָרעט נישט אַליין.
דאָס שוועסטערל איז געקומען צו גיין פון פאַריין
אַ צעשטראַלטע פון פרייד מיט אַ בשורה אַזאַ:
ז׳איז באַשטעטיקט געוואָרן, סוף כל סוף, אויף האַכשאַראַ!
און ווען די מאַמע האָט געפרעגט, וואָס איז דאָס פאַר אַ זאַך,
האָט דאָס שוועסטערל, נאָך פיל מי און רייד אַ סך,
דער צעוויטיקטער מאַמען צו פאַרשטיין געגעבן:

זי וועט איצט אָנהייבן אײנגאַנצן אַ נײ לעבן.
אַוועק פון דער היים קודם כּל. (ווי דער ברודער אַ מאָל,
איידער ר'איז אַפּגעפאָרן קיין ארץ ישראל.)
— וואָס זי וועט טוען אויף האַכשאַראַ? — אַרבעטן.
— גרינג, צי שווער?
— דאָס ווייסט זי נישט. דאָס גייט זי נישט אָן. און וואָס איז דער מער

אויב שווער? דערנאָך וועט זי צוריקקומען דאָ אַהער.
אויף אַ קורצער צייט. מען קען נישט וויסן אַקוראַט
אויף ווי לאַנג — ביז זי וועט קריגן אַ סערטיפיקאַט.
— וואָס דאָס איז אַזוינס? אוי, אפילו דאָס ווייסט דו נישט —
די שוועסטער האָט אַרומגעכאַפּט די מאַמען און געקישט
זי לאַנג: מאַמע, מיין ליבע, געזונט זאָלסטו מיר זיין!
דאָס א'ז דאָך אַ בילעט אין אונזער לאַנד אַריין!
אַ בילעט אויף דער האַנט! איך בין גליקלעך אַזוי!
כ'האָב דאָך אַזוי לאַנג געוואַרט! וואָס איז עס, מאַמע?! אוי,
דו וויינסט גאָר?! איך האַלט עס נישט אויס! אַצינד, אַצינד
וויינסטו גאָר?!

די מאַמע האָט שטיל אָפּגעזיפצט: — מיין קינד —
האָט זי געזאָגט — כ'וואָלט אַזוי גערן זיך מיטגעפרייט
מיט דיר, נאָר איך קען נישט. ס'טוט מיר אַזוי לייד
אייער צעפאָרן זיך, אַזוי לייד. לעבעדיקערהייט
וועל איך זיין פון אייך אַזוי ווייט, אַזוי צעשיידט,
פּונקט ווי געשטאָרבן. — כ'זאָל נישט זינדיקן מיט די רייד
איידער אַזאַ לעבן — — — —

איז גלייכער לעבן צוזאַמען,
האָט די שוועסטער נישט געלאָזט פאַרענדיקן די מאַמען —
נו גוט, וועט מען שיקן אַ דרישאַ, אַ האַמלאַצאַ
און — אויס זאָרג!

וואָס איז דאָס פאַר אַ האָקוס־פּאָקוס אַזאַ

וואָס הײלט די זאָרגן אַלע? אוי, קינד, דאַרף איך עס נײטיק —
האָט די מאַמע זיך אָנגעכאַפּט. — כ׳האָב אַזוי פיל ווײטיק.
מײַן קינד, אַזוי פיל, אַז איך גלײב שוין נישט אַפילו
כ׳זאָל אויסגעהײלט ווערן. און פּלוצים האָסטו אַ סגולה
צו אַלע זאָרג! וואָס איז דאָס? טשעקאָווע צו וויסן,
אפשר פאַרט עפּעס, כ׳וויים?

און נאָך אַ קורץ שמועסן

איז די מאַמע געוואויר געוואָרן אין וואָס עס באַשטײט
די רפואה: ווען די דאָקטער וועט געזונטערהײט
קומען קײן ארץ ישראל, וועט זי באַלד אינדערגיך
דעם טאַטן מיט דער מאַמען אַראָפּנעמען צו זיך
און זײ וועלן זיך זען און צוזאַמען בלײבן
און דערנאָך וועט מען נעמען און מ׳וועט שרײבן
בריוו צו די ברידער און שוועסטער אין אַלע עקן וועלט:
זײ זאָלן נעמען דאָס ביסל בעבעכעס און געלט,
אויב זײ האָבן און אַהערקומען אין לאַנד אַרײן
מיט די מאַנען, װײבער, קינדערלעך זאָלן געזונט זײַן;
ווײַל ערשטנס — בענקט מען אַזוי נאָך זיך.
מען גײט אויס! און גלאַט,
ס׳איז קײן תכלית נישט אַט־אַזוי־אַ: תמיד נע ונד
בײ פרעמדע טישן אָפּצופּיצטערן אַ לעבן.
אַז גאָט האָט שוין יאָ אַן אײגן ווינקעלע געגעבן,
איז אַלע צוזאַמען אויפן קלײנעם שטיקל ערד —
באַשטײסט, מאַמע?

איז די מאַמע געשטאַנען און געהערט,
דער בליק אין זיך־אַרײַן געווענדט און אין זיך פאַרקלערט:
דאָס איז צו שײן, מײַן קינד, עס זאָל מקוים ווערן —
האָט זי קוים אַרויסגעקרעכצט, געשטיקט פון טרערן —

אפשר שפעטער, א מאָל. נור, אז איך זאָל דאָס דערלעבן?
זי האָט טיף אָפּגעזיפצט.

און ווען ז'האָט אריינגעגעבן
די קליינע טעלערלעך מיט די אויסגעטיילטע פיש,
האָט דער טאַטע, וואָס איז געזעסן אויבנאָן ביים טיש,
באַמערקט אויף איר פנים, ווען ז'איז אריינגעקומען
טרערן־שפּורן און ס'האָט אים איבערגענומען.
ווייל כאָטש א יידענע, און א טרער ווייניקער, צי מער
שפּילט נישט קיין ראָליע— ווייסט ער אָבער גוט ווי שווער
ס'איז איר לעצטנס דאָס לעבן, געבעך. עך, סאַראַ שרעק!
זינט די קינדערלעך זענען פון איר געסט אוועק,
האָבן זיי מיטגענומען דעם זומער פון איר געמיט,
וואָס איז קלאָר געווען, ווי דער טייך, ווען דאָס וועטער ריט.
ווי דער עפּל־בוים אין חודש אָב: שוין אָפּגעבליט,
וואָס אַן אמת, דער שמעקעוודיקער, וויים־ראָזער צוויט
אראָפּגעפאַלן שוין לאַנג, און די זאַפטן ריגען
לאַנגזאַמער ווי א מאָל, פוילער — אָבער נאָך גרינען
די בלעטער, און נאָך קוועלט עס, כאָטש פאַמעלעכערהייט,
דאָס לעבן אין בוים: אויב שוין נישט מער צוליב דער פרייד
פון אייגענעם בליען און וואַקסן — איז עס דערפון,
וואָס עס רייפן די עפּל איצט קעגן דער זון,
וואָס די צוציקלעך, די גרינע, ווערן רויט און גרויס,
און ליגן דאָך אַלץ נאָך, ווי קליינטשיקע אין שויס,
אין דעם צווייגעלע באַהאַפּטן, אין דעם גרינעם בלאַט —
אזוי אויך די מאַמע: כל זמן זי האָט געהאַט
די קינדער לעבן זיך, איז איר געסט דער ליבער,
איז די פרייד פון זייער וואַקסן אויך צו איר אריבער.
און ז'האָט מיטגעבליט מיט זיי אין אירע מיטעלע יאָרן.
נור זינט זיי זענען זיך אין דער וועלט צעפאָרן,

האָט דער הארבסט מיט אַ מאָל אַ קלאַפּ געטאָן אין טיר,
און אַזאַ איבערקערעניש איז געוואָרן אין איר,
אַז ז'האָט קיין אָרט זיך נישט געפונען און אָפּט געוויינט.

עס טרעפט: זי זיצט ביים טיש, די ברילן אויף דער נאָז און לייענט
שוין צום הונדערטסטן מאָל אוודאי ס'בייגעלע פּאַפּיר,
דאָס צעקנייטשטע, וואָס זי האָט מיט אַ וואָך, צוויי פריער
אויף פּאָסט דערהאַלטן, און ס'ליגט נאָך אַלץ אין בוזעם ביי איר,
ווי אַ קינד ביי דער ברוסט, און זי וואַרעמט עס אויס.
און גאַנץ אָפט נעמט זי עס פון איר בוזעם אַרויס,
מיט אָן די ברילן, די דראָטענע, נעמט צוזאַמען
די געדאַנקען און לייענט: צו מיין ליבער מאַמען...

און טיילמאָל האָקט זי איבער דאָס לייענען, בלייבט שטיין.
שווייגט אַ ווײַלע און הייבט אָן רעדן צו זיך אַליין.
אָט שטרענג, ווי אַ פּאָרוואָרף, און אָט אַזוי היימיש־זיס,
ווי צו אַ קינד. און דעם נאָמען, פון וועמען עס איז
דער בריוו, חזרט זי איבער כסדר: אוי, מיין קינד,
כ'האָב דיך נאָך קיינמאָל נישט ליב געהאַט ווי אַצינד,
ווען דו ביסט נישט דאָ ביי מיר... און וועסט שוין קיינמאָל
נישט זיין...

אַזוי ז'יצט זי און רעדט; נור ווי גיך עס קומט וועך אַרייַן,
האָקט זי איבער די רייד און געשווינד לייגט זי איין
דאָס צעקנייטשטע, פאַרטרערטע בייגעלע פּאַפּיר,
און אָט ליגט עס שוין צווישן די בריסטן, ווי פריער,
צאַרט פון זיי געגלעט און געוואַרעמט פון איר בלוט.

דער טאַטע באַרויקט זי, ווייל ער ווייסט אַזוי גוט
דעם צער אירן און איר דאַרניקן וועג, דעם שווערן

און אויך איצט, דערזעענדיק די שפורן פון טרערן
אויף איר אויסגעבלייכט פנים, איז ער אויפגעשטאַנען
און פּאַמעלעך אין קוך אַריין איר נאָכגעגאַנגען:

– וואָס איז שוין ווייטער געשען? וואָס איז שוין ווידער, האַ?

– גאָרנישט. – זאָגט די מאַמע. – זי פאָרט שוין אויך אויף האַכשאַראַ!

– ווער זי?!

דער טאַטע איז מיט אַ מאָל שטיין געבליבן
אויסטערליש פאַרוואונדערט. ווייל אויב די עלטערע זיבן
זענען אַוועק, און דער יינגסטער זון אַ חוץ זיי,
וואָס פאָרט אויך שוין באַלד אָפּ – איז כאָטש עס טוט אַזוי וויי,
און ביי יעדנס אָפּפאָר נעמט אַזאַ ווייטיק אַרום,
און מען שטייט אַזוי נאַריש אומבאַהאָלפן און שטום,
ווי פאַרן טויט, און ס'איז באַנג אַזוי, אַ שאָד יעדער,
און שווער, שווער, ווי ס'וואָלטן די אייזערנע רעדער
פון וואַגאָן, ווו אַ טאָכטער פאָרט אָפּ, אַ זון אַ ליבער,
איבערן טאַטנס ביינערדיקער ברוסט אַריבער –
אַז כאָטש אַזוי פיל ווי ליגט אויף דער דנאָי, איז שוין אַ וואָרט
אַרויסצורעדן און מען שווייגט – פונדעסטוועגן פאָרט
האָט דער טאַטע נאָך זייער אָפּפאָר זיך געטרייסט:
זיי וועלן בריוו שרייבן, די קינדער, און אפשר, ווער ווייסט,
גאָט קאָן העלפן, מען וועט זיך נאָך זען אַ מאָל אויך,
און חוץ דעם אַלעם – אַ ברירה האָט מען? אין תוך
האָבן זיי דאָך געמוזט אַוועק. ווי גרויס דער וויי
זאָל נישט זיין. וואָסי? די קאַנצילייאַר שטייט אָפן פאַר זיי?
די געמינע? כאָטש קענען קען מען, אַלץ הייסט מ'קען!
נישט איין גויישער כמאָל וואָלט זיך ווינטשן אַזאַ פּען
צו האָבן אין דער לאַפּע, ווי זיין קינד האָט אין דער האַנט...
נור – יעדער הונט אויף זיין מיסט. און זיין קינד האָט קיין לאַנד,

און זיין קינד איז אַ פרעמדער דאָ און מוז אַוועק!
קיין פּאַריז, בראַזיל, קאָלומביע, ווו די וועלט האָט אַן עק,
אַ תּכלית זוכן! — אָבער אָט-אָ-די? די? די?!

מער פון אַלע קינדער האָט ער ליב געהאַט זי,
ווי איינגעבאַקן אויך די איבעריקע זאָלן נישט זיין, —
איז זי דאָך די ייִנגסטע געווען פון אַלע ניין!

ער געדענקט נאָך, ווי היינט, דעם שמחת־תּורה ביינאַכט,
ווען אָט דאָס טעכטערל האָט זיך פון דער מאַמעס טראַכט
אַרויסגעפּיקט. זי איז געבוירן געוואָרן שיין, קלאָר;
אַזאַ ליכטיק, פול קערפּערל און אַ פולער קאָפּ האָר.

דער טאַטע האָט געוואַרט ביז ס'האָט אָנגעהויבן טאָגן,
און דאַן איז ער געלאָפן די בשורה אָנזאָגן:
דעם רבין רב ישעיה'לן, דעם פעטער ישעיהן,
דעם מורא הוראה, ווייטער צו דער מומע חייהן
און דער רעשט משפּחה איז ער נישט געגאַנגען אַליין.
עס האָט נישט געפעלט, געלויבט צו גאָט, ווער עס זאָל גיין.
די באָבע שפרה, אַ גוטע מליצה זאָל זי זיין,
האָט דערשפּירט, ווי עס פליסט צוריק אין אירע לענדן אַריין
די זאַפטן פון דער יוגנט, און זי איז די גאַנצע שטאָט
אַרומגעלאָפן, ווי אַ ייִנגע אינדיין — גאָטס גענאָד
צו דערציילן, און אַזאַ שמחה, אַזאַ פרייד אָן אַן ענד
האָט זי דערפילט אין זיך, אַז מענטשן, וואָס ז'האָט נישט געקענט
צומאָל, האָט זי אינמיטן דער גאַס אָפּגעשטעלט
און זיי דערציילט דאָס גרעסטע נייעס, וואָס האָט אויף דער וועלט
פּאַסירט נעכטן ביינאַכט: געלויבט צו גאָט!... די טאָכטער מיינע...
דערלעב ביי די קינדער און ביי די אייניקלעך דיינע
און ביי די אוראייניקלעך, ביז קינדס־קינדס־קייט,
ביז משיחן...

און אַזאַ גרויסע פרייד
איז אויפגעגאַנגען אין איר און געציטערט אין די רייד,
אַז ז'האָט דעם פרעמדן מיטגעכאַפּט, ווען ר'האָט דאָס דערזען:
— אָמן! דערלעבטס עך אויכעט! ווען זשע איז דאָס געשען?
— דיע נאַכט, טייערער, דיע נאַכט... געזונט און שטאַרק זיי... —
און זיי האָבן זיך צעשיידט, ווי אַלטע באַקאַנטע צוויי.

דער טאַטע געדענקט אויך דעם שמחת-תורה אינדערפרי.
און איצט שטייט ער און קאָן נישט באַגרייפן: ווער? זי?!
זי פליט אויך שוין אַוועק? זי?! אויך שוין האַכשאַראַ?

און ער זעט זי אַ קליינס נאָך, אַ פּיצלדיקס אַזאַ,
צוויי שפּאַן די גרויס, נור דריגעט מיט די פיסלעך — אַ שרעק,
און מיט די פויסטלעך וויל זי אָנכאַפּן דעם זונענפלעק
דעם ליכטיקן אויף דער וואַנט און קאָן נישט באין אופן.
און איצט, קוים אויפגעוואַקסן אַ ביסל — און שוין! אַנטלויפן!
און פאַרוואָס קומט עס אים אָפּצוטוען אַזאַ מין קראַם?
נאָך ווייניק קינדער אַוועק פון אים מעבר לים,
און פאַר טאַטע־מאַמע געשטאָרבן לעבעדיקערהייט?!
מעג זיי, אפשר, באַשערט זיין כאָטש אַ נאָגעלע פרייד,
פון יינגסטן קינד? כאָטש אַ ברעקעלע יידיש פאַרגניגן?
לאָמיר זאָגן: טאַקע אַ לייטישן חתן קריגן,
חתונה האָבן און לעבן, ווי גאָט האָט געבאָטן —

ווער? זי?! — מער קיין וואָרט, נור אינעווייניק האָט געזאָטן
אומבאַהאָלפענער כעס, און ר'האָט זיך איינגעהאַלטן שטאַרק.
— ווער? זי?! — האָט ער בלויז איבערגעחזרט — אָט דער סמאַרק!!!

אָבער דאָס לעצטע וואָרט זיינס גלויבט ער נישט אַליין,
ווייל אויף להכעיס איז זי היינט אַזוי זעלטן שיין!
און גראָד איצט טאַקע האָט ער דערזען, ווי צעבליט

זי איז, ווי שלאַנק זי איז, ווי עס זינגט יעדעס גליד
אין איר, און ווי ס׳פּאַליעט זיך פרייד אין אירע, גאָלדענע האָר.
ס׳אַנאַרישקייט — נור ר׳האָט זי ליב, דאָס טעכטערל, ביז נאָר.
דאָס אויג גייט אים פּלוצים איבער און ר׳האָט מורא: אַ טרער
קאָן נאָך אַראָפּרינען! און ער איז דאָך נישט קיין יידענע ער,
ער זאָל וויינען! אַנטלויפט ער פון קוך, אויפגערעגט שטאַרק,
און רעדט אויפן קול, זי זאָל הערן: אַזאַ סמאַרק! אַזאַ סמאַרק!!!

„ביי זיי לעבן האָט קיינער נישט געוווּסט, ווי גרויס ער איז״ —
ווענן רב פייוועלען, זכרונו לברכה, איז דער שמועס
נעגאַנגען, ווען ס׳יאָרצייט ס׳פאַלט־אויס היינטיקע וואָך.

דער גאַנצער עולם, וואָס זיצט דאָ, געדענקט אים נאָך
און מיין ברודער אויך. ווייל ר׳איז קליינערהייט, צוריק מיט יאָרן,
צום „ישמח ישראל״ קיין אַלעקסאַנדער געפאָרן
און אים דאָרט געזען: באָרד און פאות פון גאָלד־קאָליר,
אין די מאַנדל־אויגן — גוטסקייט אָן אַ שיעור,
ביים בעלעמער אונטן איז זיין אָרט, קעגנאיבער דער טיר;
דעם טלית איבערן קאָפּ אַריבערגעצויגן,
בכדי די וועלט, דעם אַרום פאַר די אויגן
נישט צו זען — שטייט ער אַזוי און דאַוונט אַ שעה, צי מער.
נאָכן דאַווענען קומט אַ קרענצל חסידים דאָ אַהער
גוט יום־טוב ביטן. ווייל כאָטש ר׳איז אַ ברודערנזון בלויז
דעם רבינס, ווייסן אָבער טייל חסידים ווי גרויס
ער איז. דער רבי רופט אים „דאָס גאָלדענע מויל״.
און טאַקע — ער שווייגט שטענדיק, זעלטן הערט מען זיין קול. —

און ווייל אַזאַ איז ער געווען, איז טאָפּל דער גרויל,
ווען מען דערמאָנט זיך, ווי אַזוי איבער אים, דעם גוטן,
איז דער טויט געקומען און ווער ס׳האָט איבערגעשניטן
דעם זיידענעם פאָדעם פון זיין לעבן אומגעריכט, גיך!

ווייל, ווען גאָט דער אַלמעכטיקער, וואָלט אים צו זיך
גענומען, און מיטן טויט פון אַלע וואָלט אויך ער
געשטאָרבן — איז כאָטש ס׳איז פיינלעך דער טויט, און שווער
איבערצוטראָגן, און כאָטש מדבר־גליאיק איז די טרער
אין אויג, דער ווייטיק גרויס און נאָך גרעסער די שאַנד,
אַז מיר, מיר, די באַלעבאַטים פון דער וועלט, וועמענס האַנט
האָט אַזוי פיל דערגרייכט, אַזוי פיל, אַזוי פיל,
זענען קנעכט דאָך פאַרבליבן פון יענעם גרויזאַמען שפּיל —
און ס׳איז דאָס שווערסטע פאַר אַ הערשער צו דינען אַלס קנעכט —
דאָך וואָלטן מיר געזאָגט: גאָט און זיין משפּט איז גערעכט.
און ער ווייסט בעסער, וואָס גוט איז און וואָס שלעכט
ווי מיר — דאָך אונזער בלוט, אומזיסט פון מענטשלעכע הענט
פאַרגאָסן, וועט נישט רוען! אייביק, אייביק, אָן אַן ענד,
וועט עס שוימען, זידן און צום הימל שרייען!
ביז אויסגעמעקט וועט ווערן דער לעצטער קין
פון דער ערד, און זיין נאָמען וועט מען אויסשפּייען
זיבן מאָל און מער און מיט קללות באַגלייטן.
דעמאָלט וועלן אַראָפּפאַלן אויך אונזערע קייטן,
און די ערד וועט שמייכלען ווי נאָך קיינמאָל ביז אַהער —
אָבער ביז דאַן — אויף אייביק פאַרשאָלטן זאָל ווערן דער,
וואָס שפּאָט־אוים אונזער וויי און לאַכט־אוים אונזער טרער
גליאיק, בריאיק ווי די מדבר אין בענקשאַפט נאָך רעגן —
טיילמאָל זעט זי אין חלום: ברייט־געבאַנטע וועגן
גאַרטלען זי אַרום. קוואַלן רוישן. און פון איר בויך
דעם עקרותדיקן וואַקסן בוימער הויכע — מיר אויך:
אונזער חלום איז אָפּט אַזוי וואונדערבאַר שיין,
ווי מיאוס ס׳איז דער היינט, ווי נידערטרעכטיק געמיין
ס׳איז די וואָר, אַז טאַקע נור צו קריצן מיט די ציין
אויף איר און שעלטן און וויינען. נאָר אינמיטן דעם געוויין
קומט דער חלום איבער אונז און מיר בלייבן שטיל.

די לופט ווערט זאַנפט און בלוי און די וויטיקן, ווי פיל
און ווי ביטער זיי זענען, פאַרוואַנדלען זיך מיט אַ מאָל
אין געזאַנג. און, נאַ זע: מיט לייכטע טריט איבער דעם טאָל,
קוים־קוים אָנרירנדיק די ערדפלאַך, שוועבן זיי.
די ברייטע, לופטיקע מאַנטלען, ווייסער נאָך ווי שניי,
פלאַטערן אין חלל. די הענט צום הימל געצויגן.
און נאָך ריינער ווי די שטערן פינקלען זייערע אויגן.
שטראַלן־ריטער וואַרפן זיי אומעטום, אומעטום,
און קערן אוים ווי מיט בעזעמס דעם חושך פון אַרום.
און מילד איז דאָס ליכט און האַרב. אי עס גלעט, אי שטרענגערהייט
באַשטראָפט עס: די שאַרפע האַק, דעם שוואַכן צו מאָרדן גרייט,
האָט צום מערדער זיך געקערט און אים זעלבסט געטייט.
דעם געפּענטעטן מיט שטריק האָט עס אויפגעבונדן.
דעם פאַרוואונדעטן האָט עס אויסגעהיילט די וואונדן
און די צעזייטע־צעשפּרייטע, פון האַס פאַרטריבן,
פון אַלע עקן וועלט זיי צונויפגעקליבן,
צוזאַמען זיי געברענגט אונטערן היימישן דאַך
און זיי רעדן צווישן זיך אויף אַ שותּפותדיקער שפּראַך.
ווי אַ מאָל, אַ מאָל — איידער נאָך דעם שונאס האַנט
האָט זיי צעשיידט. — אָ, ווי גרויס איז איצט דעם שונאס שאַנד!
דעם קאָפּ געזינקען, די האַנט אויפן האַרץ, קניט ער פאַר זיי.
פאַר זיי, וואָס די מאַנטלען זייערע זענען ווייסער ווי שניי
און העלע ליכט־שטראָמען פאַליען־נאָך זייערע טריט.
מיט ציטער־פרייד קוקן מיר אויף זיי און דערקענען גוט
אין אָט די הייליקע מחנות, וואָס שוועבן איבער ערד,
אונזערע קדושים. תּליות, פייער און שווערד
איז זייער טייל געווען דאָ! ס'האָט זיי אויך נישט געמיטן
דאָס וואַסער! אַלץ, אַלץ האָבן זיי אויסגעליטן:
געהאָנגען, געברענט, געשטאָכן און דערטרינקען!
נאָר — ביי גאָט! — אייער לעבן איז אומזיסט נישט פאַרזינקען!

מיר זעען אייך אין דער זון, אין די שטערן, וואָס ווינקען,
איר זענט אייביק ווי זיי און ווי זיי ברענגט איר ליכט
אויף דער ערד. און סיי ווען דער חושך אַרום איז געדיכט,
און סיי ווען ליכטיק ווערט, און ס׳שמייכלט פעלד און טייך –
שטענדיק לייכט איר אין אונז און אייביק געדענקען מיר א[illegible]

איצטער אויך, ביי דער סעודה פון מלך המשיח,
האָט דער עולם נישט אויסגעמיטן צו דערמאָנען זיך
אין איינעם פון די הייליקע, און דערמאָנענדיק אים,
איז אַ ציטער אַדורך איבער די לייבער, און שטום
און באַקלעמט האָט איינער אויפן אַנדערן געקוקט,
נישט קענענדיק אַרויסברענגען יענץ וואָרט, וואָס דריקט
אַזוי טיף אין דער נשמה, דעם גרויסן וויי,
וואָס שניידט און עגבערט און דעם לאַנג-דערשטיקטן געשריי,
וואָס ס׳האָט קיינער נאָכנישט אויסגעשריגן ביז היינט צו טאָג,
ווייל צו שאַרף איז די ווייטיק, צו גרויס איז די קלאָג
און נאָך גרעסער די חרפה, אַז ווי איז אונז און ווינד.
אַזוי שווייגט אַ מאָל אַ מאַמע ביים טויט פון איר קינד,
כאָטש דאָס האַרץ ווערט צעריסן און ווי אַ בלעטל אין ווינט
געשליידערט אין חלל – אַזוי איז דער עולם אַצינד
שטום געזעסן און שטאַר, נישט עפנענדיק דאָס מויל,
דערשלאָגן, ווי געלעמט פון יענעם שרעקלעכן גרויל,
וואָס יעדער איינער האָט אויפסניי פאַר זיין בליק דערזען
און אַזוי בולט, קלאָר, ווי ס׳וואָלט נעכטן ערשט געשען.

רב פנחס האָט דאַן נעכט גאַנצע שלאָפן נישט געקענט,
נישט אַזוי דערפאַר, וואָס דערפער אַרום האָבן געברענט,
און פון דער זומערדיקער נאַכט האָט עמעץ איר בלוי קלייד
מיט זילבער גענייט, געריסן, און פאַרשייטערהייט
דעם נאַכטיקן הימל צעפלאַקערט און צעצינדן –

אַ סך הייסער האָבן געברענט די טיפע וווּנדן,
און רב פּנחסעס אינגעווייד האָט געוויינט אין די נעכט.
און איינמאָל, אינמיטן שלאָף איז אים אַזוי שלעכט
געוואָרן, אַזוי בלייערן־שווער, ווי אַ הויכער באַרג
אַ ריזיקער וואָלט אים געדריקט, געקוועטשט. און אַזוי שטאַרק
האָט אים דער ווייטיק צוזאַמענגעצויגן די ברוסט,
אַז ר׳האָט שטאַרבן געקאָנט און ס׳וואָלט קיינער נישט געוווּסט.
ווען זיין זון וואָלט נישט באַמערקט. מען האָט אים דעריסן קוים.
ר׳האָט ברייט די אויגן צעעפנט, ווי איינער, וואָס פון תהום
קומט ער פּלוצים אַרויס און דערזעט מענטשן אַרום,
לעבן און ליכט. אַ שטיקל צייט איז ער געלעגן שטום,
און דאַן האָט ער אָפּגעזיפצט טיף. און ס׳האָט אים געהיילט
אָט דער זיפץ, ווייזט אויס, ר׳האָט אָנגעהויבן רעדן, דערציילט
דעם עלטסטן זון זיינעם, ווי אַזוי ס׳איז געשען:
ר׳האָט פּלוצים אין חלום רב פייוועלען דערזען.
צוויי קאָזאַקן האָבן אים אויף דער תליה געצויגן
און ער האָט געשוויגן. נור די אויגן, די אויגן!
רב פּנחס האָט אויסגעבראָכן אין אַ ביטער געוויין,
און ר׳האָט קיין וואָרט נישט געקאָנט שוין דערציילן מיין.

רב פּנחס איז געוואָרן דאַן אַ פייערדיקער דייטש,
און אין רוסלאַנדס מפּלה האָט ער געזען די בייטש
פון הימל, פאַר אונזערע צרות, פאַר אונזערע לייד!

און איצט מוצאי־שבת, ווען ס׳איז געקומען צו רייד
פון יענער ישרעקלעכער גרויל אין דער צייט פון קריג,
האָט ער דעם ווי איבערגעלעבט ווי מיט יאָרן צוריק
און אַזוי שאַרף — ווי אַ שלאַנג וואָלט אים אַ ביס געגעבן.

מירן אַלץ איבערטראָגן, אַלץ איבערלעבן —
האָט ער אויסגעשריגן — פעלקער שטאַרבן און ייד בלייבט ייד!

ע׳, רב פנחס — האָט דער ברודער איבערגעהאַקט — דאָס ליד
איז לאַנג שוין צו אַלט און, דער וואָס רימט זיך דערמיט,
איז, אָדער ער פילט נישט, וואָס עס ברענט אונז און בריט,
און ער זעט נישט דאָס מעסער, וואָס ליגט אויפן האַלז,
אָדער ער פילט שוין יאָ, און זעט גוט אָט דאָס אַלץ
און וויל מיט פאַלשקייט זיך טרייסטן, ווייל וואָס קומט אַרויס
וואָס „ייד בלייבט ייד״? גיט אַ קוק, זעט, ווי מיר זעען אויס.
זענען מיר דאָך ביי די פעלקער אַלע אַ קללה
נאָך אַלץ און אַ חרפה! אייביקע שרעק און בהלה
איז אונזער לעבן! און אונזערע געסלעך די שמאָלע,
לינן אויפגעדעקט, פריי פאַר יעדן נבזהדיקן קנעכט,
וואָס וויל אַ הוליע טוען אין חשכות פון די נעכט,
צי אין העלן טאָג! און אונזערע זין און טעכטער
וויטיקן און גייען אוים אונטער זיין געלעכטער!
און באַלד צומאָרגנס נאָך אַזאַ בלוטיקן שפּאַס,
זייט זיך מטריח, רב פנחס, אויף אונזער גאַס,
כ׳מיין קוקט זיך צו צום שטייגער, צום גאַנג פון יעדערן —
מען פּיצט זיך, ווי פריער, אין די פרעמדע פעדערן,
און מען הינטלט, ווי פריער, אויף דער שפּראַך פון די שלעגער:
ווער נאָך טוט אַזוי?! אַ ציגיינער? אַ נעגער?
ניין! נור מיר, מיר, מיר אַליין, די כלומרשטע בלום
פון די פעלקער! געגוג שוין דעריבער דער פאַלטשער רום!
ייד בלייבט ייד — זאָגט איר? נו גוט, אָבער הינט בלייבט אויך הינט!
און האָט נישט קיין פאַריבל, ווייל וואָס איך רעד אַצינד,
איז נישט פון קיין שנאה, חס ושלום, אָ ניין, ניין!

אָפט זידט אין מיר און קאָכט א דערשטיקט געוויין,
וואָס קומט צו גיין ווי אַ גזלן, כאַפּט מיך אָן פאַרן האַלדז
און ווערגט מיך, ווי וואָלט איך וועלן דאַן אויסוויינען אַלץ
און אַראָפּקאָלערן די משא, וואָס דריקט אַזוי שווער!

אָבער כאָטש דאָס בלוט ווישט, אין אויג בריט און גליט די טרער,
פאַרשטיי איך צו שווייגן, ווייל כ׳ווייס: ס׳איז נישטאָ ווער —
כאָטש עס ציען זיך צו אים פון בענקשאַפט די גלידער
וואָס זאָל קומען, אַרומנעמען ליב, ווי אַ ברידער,
און זאָגן: כ׳קען דיין משא, וואָס דריקט אַזוי שווער,
און איך קען אויך די בריענדיקע, גליענדיקע טרער,
כאָטש דו באַהאַלטסט זיך מיט זיי אין דיין ווינקל אַליין,
איך קען זיי, ווייל די משא איז מיין און די טרער איז מיין,
וואָס דו וויינסט אויס. — עמעץ וועט גלאַט אַזוי אַ פרעג טוען, וואָס כ׳מאַך
מיט קאַלטער גלייכגילט, מיט פאַלטשן כיטרן לאַך,
מיט סוחרישער מאַניר און אויף אַ פרעמדער שפראַך!

— זעטס נור, זעטס נור! אַ פרישער רבי רב צאַץ?
אַ נסתר? — און פיניעלע האָט געגעבן אַ גלאַץ
מיט די אויגן, א הייב דעם קאָפּ צום בעליק און אַן אוי
ארויסגעזיפצט,

און מיט אַ מאָל האָט ער זיך פאַרשעמט אַזוי,
דער ברודער מיינער און שטיל געשטאַנען אַ צייט
די אויגן אַראָפּגעלאָזט.
— נישט דאָס, אַז איך לייד —
האָט ער געשטאַמלט — האָב איך געוואָלט דערציילן אייך,
ווייל — וואָסי? סוף כל סוף ליידן מיר דאָך אַלע גלייך,
און וועלן ליידן, מיט גאָטס הילף, נאָך יאָרן אַ סך —
נור דאָס נאָכמאַלפּעווען נאָך! מיטן גאַנג, מיט דער שפּראַך!

— איז וועמען דערציילסטו דאָס דהיינו? אונז? אונז, די שווענץ?
אַ מער גיב דיך אַ קער צו דער שמענטליגעניץ,
צו דיינע לייט... אָט זיצסטו דאָך מיט מיר אַ גוטע שעה
און מיר שמועסן צווישן זיך — איך רעד, דאַכט זיך, יידיש דאָ.

וואָס, ניין? און וואָס איך טו דאָ, זעסטו דאָך אַליין.
אָט, אַ מלוה מלכה. אַ יידישע זאַך, וואָס, ניין?
מיין גאַנג? נאַ זע!

און פיניעלע איז געבליבן שטיין
אין זיין גאַנצער הויך. אָפּגערוקט עטוואָס פון דער שטול.
ווי ר'איז געזעסן, מען זאָל גוט קאָנען זען ווי פול
ס'איז מיט לעכער זיין אַטלאַס-ופּיצע.

— קוקסט? מעגסט קוקן.
דאָס איז דער פּראָנט און איצט — — —

און ר'האָט מיטן רוקן
זיך אויסגעדרייט צום ברודער. און בנעימותדיק, נישט שנעל,
ווי, להבדיל, אין אַ שויפענצטער אַ מיידל-מאָדעל
פאַר די צענטליקער גאַפּעס, וואָס גלאָצן פונדערוווייטן.
אַזש דער עולם ביים טיש האָט זיך ביי די זייטן
געהאַלטן — ווי געשיקט ר'האָט דאָס געמאַכט, ווי פיין.

— וואָס זאָגסטו איצט אויף מיין גאַנג? יידישלעך, צי ניין? —
און פיניעלע האָט זיך אַוועקגעזעצט שטאַרק צופרידן.

חיים דוד האָט זיך אָנגערופן: הערט אויס, יידן,
מיר זענען נאָך קיינמאָל אַזוי שלעכט נישט געשטאַנען,
ווי היינט. אַז ס'איז אויף דער וועלט נאָר קיין אָרט נישט פאַראַנען
פאַר אונז! מען ברענט די טריט! פון אומעטום וויל מען טרייבן —
און ווו אַהין? — און לויט די גאַזעטן שרייבן — — —

„גאַזעטן שרייבן"! — רב גיטמאַן האָט פאַרקרומט די נאָז:
שוטה איינער! און אַז די „גאַזעטן שרייבן", איז וואָס? —
מענדל, נעם שוין און זינג אליהוס...

די מאַמע איז אויף יענער זייט שוועל געשטאַנען
פון געזאַנג דערהויבן, כאָטש ז'האָט דעם טייטש נישט פאַרשטאַנען,
האָבן די ווערטער, וואָס זענען געזונגען געוואָרן,
זי באַרוישט און ווי דער שאַל פון אַ גאָלדענעם האָרן,
זענען די נעמען: אליהו, דוד, משיח,
אַזוי אָפט, ווי זיי האָבן איבערגעחזרט זיך,
איר אויער פאַרביי. — עך, זאָל ער מיט דער גוטער בשורה
שוין קומען אליהו! היילן די ווונדן אירע,
אירע און פון דער גאַנצער וועלט. זאָל ער טרייסטן, טרייסטן!
די וועלט — מיינט די מאַמע — דאַרף אים איצט אַממייִנסטן,
ווייל די טעג, כאָטש ליכטיקע, שיינע, דריקן שווער אַזוי.
ווייל ווי טרערן גייט אויף דער פרימאָרגנדיקער טוי.
ווייל די זיסע סופּזומער־שפע איז ביטער ווי גאַל,
ווייל איר האַרץ איז פול, גייט איבער און ווייל בכלל, בכלל —

צוועלף עופה'לעך זענען זיי פון איר טראַכט אַרויס.
זענען דריי געשטאָרבן אויף איר ציטערדיקער שויס
און געבליבן זענען ניין, דאָך איין טעכטערל בלויז.
דאָס יינגסטע פון אַלע „ליגט" דאָ נאָך, אין דער „העק" —
אַזוי רופט זי איר היים — און אויך זי ציט עס שוין אַוועק...

איין זון אין ניו־יאָרק, אַז אָך איז איר און וויי!
כאָטש ער שרייבט אַלץ כסדר „אָלרייט" און „אָ־קיי",
הערט זי אין די בריוו די בענקשאַפט אים נאָגן,
און ווי זי בענקט נאָך אים, איז איבעריק צו זאָגן.
אַ קינה — אַ בריליאַנט.

דער צווייטער אין פאַריז,
און כאָטש ס'איז דאָ ברויט, לעבט ווי עס איז,
ווייל ער טרייסט זי כסדר „ביען" און „ביען" —
און דאָס הייסט גוט — פונדעסטוועגן, ווען

זי האָט אים ביי זיך, וואָלט בעסער געווען.
ווייל, כאָטש דער פון אויבן איז אומעטום דאָ,
דאָך שנעל לויפט דאָס לעבן, אַ שעה נאָך אַ שעה,
אַ טאָג נאָך אַ טאָג און אַ יאָר נאָך אַ יאָר.
ווי לאַנג דען געדויערט עס דאָס לעבן גאָר!
און יעדער פאַר זיך! און יעדער באַזונדער!
און דורך טינט־צייכנס רעדט מען צו אייגענע קינדער,
צו משהן און שמואלן, די זין אירע צוויי.

און רחל מיט לאהן, די טעכטער נאָך זיי,
האָבן חופות דאָ געשטעלט און באַלד מיט די מאַנען
איבער ימען אַוועק אַזוי ווייט פונדאַנען,
אַז ביז מען דערלעבט צו דערהאַלטן אַן אות,
קריכן די אויגן פון די לעכער אַרויס.

זי גייט אויף דער פּאָסט, כאָטש דער בריווטרעגער יאַן
מוסרט זי כסדר: אויב ס'איז נור פאַראַן
אַ בריוול צו דיר, צי קום איך נישט צו גיין?
פאַרוואָס־זשע איז די מאַמע מטריח זיך אַליין
אַזש אַהער אויף דער פּאָסט? גיי דערצייל אים דעם גוי
אַז אַ יידישע מאַמע איז צעווייטיקט אַזוי,
אַז אַ גורל האָט גאָט איר באַשערט אַזאַ הארטן,
אַזאַ ביטערן שווערן, און אַז זי קאָן נישט וואַרטן,
ביז ער וועט ערשט שפּעטער קומען צו גיין.
און אויב ס'גייט אים אין דעם, וואָס אין דער יד אַריין,
וועט זי געבן סיי־ווי. זאָל אַ בריוול נור זיין.
אַ בריוול פון קינדער! קאָן יאַן דען פאַרשטיין
ווי טייער דאָס איז! גאָט האָט געגעבן
דעם בריווטרעגער יאַן אַ בעסער לעבן
ווי איר, דער מאַמען. קודם — די קינדער דערלעבען.

אין שכנותדיקן דערפל, צי אַ דערפעלע ווייטער,
ער וויל זיי זען — קומט זונטיק, גייט ער
און דאַרף נישט קיין באַן, און דאַרף נישט קיין שיף,
און דאַרן און האַרן אויף פּאַפּירענע בריוו!

לאה אין קאָלאָמביע און רחל אין בראַזיליע! —
גאָט פאַרגיב! — נור אַ ציגיינער פאַמיליע
לעבט אייניק דאָך אויך איןביידל צוזאַמען! —
הער איך נישט איינמאָל זיך קלאָגן מיין מאַמען.

דער דריטער זון איז דערווייל נישט אַוועק אַזוי ווייט,
אין דער הויפּט־שטאָט לעבט ער — נור ר׳איז סתם נישט קיין ליי
אין די דרייסיקער שוין און גיט זיך קיין חשבון נישט אָפּ,
און זוכט נישט קיין תכלית. נור פאַרדרייט זיך דעם קאָפּ
מיט זאַכן, וואָס וואָלטן פּאַר אַ יינגעלע געפּאַסט,
נישט פאַר אים. ווען ער קומט אַ מאָל אין שטעטעלע צו גאַסט,
און זי פרעגט אים, וואָס ס׳ועט זיין פון אָט דעם קינדער־שפּיל,
און צי קלערט ער: אייביק אַזוי טריל־טריל, ווי די גריל —
לאַכט ער... — גאָט מעג אים העלפן און דערפירן צו אַ ציל!

דער פערטער זון אירער פאָרט אויך באַלד אַוועק — קיין בראַזי
צו דער שוועסטער.

און יאַנקעלע, דער פּיפּטער פון די זין,
אָן אַ גראָשן אין טאַש, איז אַוועק דאָרט אַהין,
וו עס ליגט די מאַמע רחל. אין יענעם לאַנד,
וואָס אי ס׳איז איר ליב, אי ס׳איז באַקאַנט
פון טייטשחומש לייענען. — זי אַליין,
ווען דער אויבערשטער זאָל זיך מרחם שוין זיין
און אויסלייזן ס׳פאָלק מיט זיין אויסגעשטרעקטן אָרעם.
וואָלט געלאָפן, נישט געגאַנגען — יאָרעם.

איר כאַטקעלע דאָ פון שטרוי און פון לײם,
כאָטש ס׳איז איר ליב, איז פאָרט נישט קײן הײם.
אויך זומער איז קאַלט. עס פרירט דאָ — אַ שרעק.
און אַ פויגל פליט דאָך אויך אין האַרבסט-צײט אַוועק
אין אַ וואַרעמער לאַנד. ווען גאָט הײסט גײן,
וואָלט זי דאָ נישט געזעסן. נור אײנע... אַלײן...
ווײל מיט וועמען? יאַנקעלע — ס׳זאָל אים קײן גנאי נישט זײן,
אַ טײער קינד — נור דער גרויסער משיח
וועט פרומער זײן ווי ער... און נישט קײן גלוח...
גאָט מעג אים מוחל זײן, יאַנקעלען, די זינד.
ער האָט ליב דאָס לאַנד, ווי אַ מאַמע אַ קינד.
זי ווײסט נישט ווי לעבט ער דאָרט, אין זעט, צי אין נױט.
— ס׳איז יאָ דאָ ברויט, צי ס׳איז נישטאָ קײן ברויט —
אַזוי שרײבט ער פון דאָרט — איז טוב מאוד.
און דאָס בילד דײנס, מאַמע, בעט איך דיך, שיק עס.
און צי האָט דער טאַטע דערהאַלטן דעם אתרוג אויף סוכות.
נרים אים און שרײב, וואָס טוט יידעלע איצט — — —

און יידעלע, דער לעצטער פון אירע זין, זיצט!...
נישט אין בית־מדרש, איבער ספרים געבויגן,
ווי די זײדעס און פעטערס... כאָטש טויבן-אויגן
האָט ער ווי זײ, און אויך דאָס האַרץ איז אַזוי.
ווײל זי קוקט נישט אויף דעם, וואָס זײן וואָרט איז רוי,
טרוקן און האַרט ווי די שאָל פון אַ ניס...
דרעיקר — ווײסט זי — איז דאָס, וואָס אינעװײניק איז.
און זי, וואָס זי קען יעדעם קינד אירס באַזונדער,
ווײסט, ר׳איז נישט ערגער פון אַלע אירע קינדער.
צו מענטשן — אַ דימענט. נור וואָס שײך צו גאָט,
איז שוין גלײכער צו שווײגן. יעדערער האָט
זײנע וועגן צו אים און עס קומען זיך צוזאַמען

די אַלע וועגן, אַזוי ווי בוימער־שטאַמען
אין בשותפותדיקן וואַלד, אַ שטאַם ביי אַ שטאַם,
ווי די טייכלעך, וואָס פליסן אַריין אין דעם ים.
זי טראַכט זיך אָפט: אויף זייער אייגענעם אופן
דינען זיי גאָט. וווהין זיי זאָלן נישט לויפן,
וווהין זיי זאָלן נישט גיין, און דאָס אַליין
איז דאָס טראָפּעלע טרייסט אין די שעהן פון איר פּיין.

אָן ווערטער טוט זי אָפט תפילה, די מאַמע מיינע,
און איך בין זיכער: גאָט באַצירט די שענסטע קרוין זיינע,
יענע קרוין, וואָס נישט פון גאָלד און זילבער איז זי געשמידט
נור איר שיינקייט איז די טרער, וואָס א ריין געמיט
פאַרגיסט פאַר אים פאַרבאָרגענערהייט, ווען קיינער זעט —
אָט־אָ־די קרוין זיינע באַצירט ער — אויך מיט איר געבעט.

פון יענער זייט טיר, די שוועל נישט איבערגעטרעטן,
האָט זי געהערט „אליהוס" זינגען און געבעטן:
שיק אַראָפּ אונזער אייביקן, שיינעם חלום,
שיק אַראָפּ, זאָל ער געביטן פרידן, שלום
די גאַנצע, גרויסע וועלט דיינע. פאָלק ביי פאָלק, לאַנד ביי לאַנד,
און ביז ער וועט קומען — מיטן איילבירט־צווייגל אין האַנט,
אויף דעם קליינעם, גרויען אייזעלע צו רייטן —
ביז דאַן — זיי דו אונזער שוץ אין די ביטערע צייטן!
ווייל די וואַסערן גרייכן שוין ביז איבערן האלדז,
ווייל דאָס לעבן האָט מיך פאַרשעמט, און דו ביסט אַלץ, אַלץ
וואָס ס'איז מיר נאָך פאַרבליבן. שענק געזונט, פרנסה און פרייד
די קינדער מיינע, ווו זיי זענען, געבעך! ווייט צעשפּרייט
אין אַלע עקן וועלט! און דאָס לאַנד, ווו יעדעס פון זיי איז,
בענטש מיט דיין גענאָד, אָ גאָט! לאָז זיין שלום אין פאַריז,
און אין ניו־יאָרק, און אין קאָלאָמביע, און אין בראַזיל.

און אויך מיך דאָ, אין פוילן, לאָז אויסלעבן שטיל
דאָס רעשט ביסל יאָרן מיט דעם אַלטן באַנאַנד.
לאָמיר הערן גוטע בשורות פון דעם הייליקן לאַנד,
רבונו של עולם, פון דעם געליבטן לאַנד דיינעם.
און אויב ס'איז די צייט שוין, פאַרזאַמל אונז אינאיינעם
דאָרט אַהין, דאָרט אַהין, ווייל ווו דען, אויב נישט אַהין ? ? ?

ז'איז אַרויס פון צימער. דער שטילער ערב־באַגין
האָט זי איינגעהילט צאַרט אין זיין טיף־בלויען סוד.
און זי האָט דערפילט איר לייב ווי אַ קליינעם טייל פון גאָט,
וואָס האָט אין חלל געשוועבט צווישן ערד און שטערן.
ז'האָט זיך געשעמט מיט די זאָרג און מיט די טרערן,
וואָס ז'האָט פאַרגאָסן אָט ערשט, פאַר עטלעכע סעקונדן —
און אַזוי האָט פאַסירט, אַז אַלע אירע וווּנדן
זענען פאַרשוווּנדן אַ ווייל פון איר צעווייטיקט געמיט
און זייער אָרט האָט פאַרנומען: גאָט, באַגין און ליד.

פון זעלבן מחבר:

שאול און דוד (ביבלישע פּאָעמע)

שטילקייט אין שטורם (לידער און פּראָזע)

ברונעמס אין פעלד (לידער און פּאָעמען)